

94. Tiistaina 17 päivänä lokakuuta 1989

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia	Siv.	4) Ehdotus laiksi ennakkoperintä-lain muuttamisesta 2850
Ulkopuolella päiväjärjes- tyksen		Hallituksen esitys n:o 90 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43 Suuren valiokunnan mietintö n:o 109
ilmoitetaan saapuneeksi valtioneu- voston lastensuojelua koskeva selon- teko..... 2848		5) Ehdotus laiksi kerman ja vähäras- vaisen maidon tasausmaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta ” Hallituksen esitys n:o 118 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 Suuren valiokunnan mietintö n:o 110
Toinen käsittely:		
1) Ehdotukset nimikirjalaiksi ja laik- si henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohdan kumoamisesta ” Hallituksen esitys n:o 57 Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8 Suuren valiokunnan mietintö n:o 116		6) Ehdotus laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta anne- tun lain muuttamisesta 2852 Hallituksen esitys n:o 97 Talousvaliokunnan mietintö n:o 5 Suuren valiokunnan mietintö n:o 112
Kolmas käsittely:		
2) Ehdotukset laeiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n sekä rangaistusten täytäntöönpanosta anne- tun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttami- sesta 2849 Hallituksen esitys n:o 245/1988 vp. Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 Suuren valiokunnan mietintö n:o 107		7) Ehdotus laiksi maidon väliaikai- sesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ” Hallituksen esitys n:o 131 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie- tintö n:o 7 Suuren valiokunnan mietintö n:o 113
3) Ehdotus laiksi muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa 2850 Hallituksen esitys n:o 86 Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 Suuren valiokunnan mietintö n:o 108		8) Ehdotukset laiksi työ sopimuslain 34 §:n hoitovapaata koskevien sään- nösten voimaantulon muuttamisesta .. ” Hallituksen esitys n:o 96 Lakialoite n:o 53 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18 Suuren valiokunnan mietintö n:o 114 9) Ehdotus laiksi ilmailulain muutta- misesta 2853

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 80		Hallituksen esitys n:o 102	
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 19	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 115		Esitellään:	
Toinen käsittely:		15) Hallituksen esitys n:o 165 laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	2871
10) Ehdotukset erikoissairaanhoido- laiksi, laiksi erikoissairaanhoidolain voimaannpanosta ja laiksi Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaista	2853	16) Hallituksen esitys n:o 169 laiksi opintotukilain 7 §:n muuttamisesta ja laiksi opintotukilain muuttamisesta an- netun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	2877
Hallituksen esitykset n:ot 94 ja 95/1988 vp.		17) Hallituksen esitys n:o 175 laiksi lapsilisälain muuttamisesta	”
Lakialoitteet n:ot 73 ja 80/1988 vp.		18) Hallituksen esitys n:o 183 laiksi asunto-olojen kehittämisrahastosta sekä siihen liittyvien lakien muuttami- sesta	2880
Toivomusaloitteet n:ot 269, 271 ja 306/ 1987 vp.		19) Hallituksen esitys n:o 157 laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oi- keuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta	2883
Talousvaliokunnan mietintö n:o 4		20) Hallituksen esitys n:o 158 laiksi puoluelain 9 §:n muuttamisesta	2896
Suuren valiokunnan mietintö n:o 111		21) Hallituksen esitys n:o 160 laiksi lääninhallituslain muuttamisesta ja laiksi sukunimilain 18 §:n muuttamises- ta	”
Ainoa käsittely:		22) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi julkisen talouden tutkimuskeskuksesta	2897
11) Asetus 16 päivältä kesäkuuta 1989 rajavartiolaitoksen eräiden virko- jen lakkauttamisesta ja perustamisesta	2871	23) Hallituksen esitys n:o 166 laiksi ammattillisista opettajankoulutuslaitok- sista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	”
Mainittu asetus (A n:o 15)		24) Hallituksen esitys n:o 167 yleis- ten kirjastojen valtion hallintoa koske- van lainsäädännön muuttamisesta	”
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1		25) Hallituksen esitys n:o 168 laiksi valtion taidemuseosta ja laiksi valtion taidemuseosta annetun lain voimaann- panosta	”
Ensimmäinen käsittely:		26) Hallituksen esitys n:o 173 perhe- eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskeviksi laeiksi	”
12) Ehdotus laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muuttamisesta	”	27) Hallituksen esitys n:o 174 laiksi lääkärintoimen harjoittamisesta anne- tun lain ja laeiksi eräiden siihen liitty- vien lakien muuttamisesta	”
Hallituksen esitys n:o 127			
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17			
13) Ehdotus laiksi ammatillisten op- pilaitosten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	”		
Hallituksen esitys n:o 130			
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16			
14) Ehdotukset laeiksi maatalous- yrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain 11 §:n kumoamisesta	”		

	Siv.		Siv.
28) Hallituksen esitys n:o 176 laiksi äitiysavustuslain muuttamisesta	2897	37) Valtiovarainvaliokunnan mietin- tö n:o 50 hallituksen esityksen johdosta laiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 124)	2898
29) Hallituksen esitys n:o 180 laiksi eräiden asuntolainojen lyhennysten ja korkojen lykkäämisen väliaikaisesta järjestämisestä	2898	38) Valtiovarainvaliokunnan mietin- tö n:o 51 hallituksen esityksen johdosta valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lai- nanottovaltuuksien lisäämisestä 1989 (HE n:o 138)	”
30) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 sosiaali- ja terveysministeriön eräiden virkojen perustamisesta ja lak- kauttamisesta (A n:o 26)	”	39) Valtiovarainvaliokunnan mietin- tö n:o 52 hallituksen esityksen johdosta laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n muuttamisesta sekä laiksi eräistä va- kuutusmaksuista suoritettavasta veros- ta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE n:o 115)	”
31) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 kaupp- ja teollisuusministeriön eräiden virkojen perustamisesta ja lak- kauttamisesta (A n:o 27)	”	40) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä laeiksi työeh- tosopimuslain 2 §:n ja eräiden mainit- tuun lakiin liittyvien lakien muuttami- sesta (HE n:o 134)	”
32) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 puolustusvoimien eräiden virko- jen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 28)	”	41) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä laiksi maata- lousyrittäjän lomituspalveluista anne- tun lain muuttamisesta (HE n:o 156)	”
33) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1988 (K n:o 10) ...	”	42) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä laiksi tapa- turmavirastosta annetun lain muutta- misesta (HE n:o 133)	”
Pöydällepanoa varten esi- tellään:		43) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus liikennemi- nisteriön hallinnonalan eräiden virko- jen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 19)	”
34) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta laiksi ri- koslain 2 luvun muuttamisesta (HE n:o 82)	”		
35) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä Pohjois- maiden välillä yhteispohjoismaisten lai- tosten ja niiden henkilökunnan oikeu- dellisesta asemasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 85)	”		
36) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksestä Espanjan ja Portugalin Euroopan talousyhteis- söön liittymisestä johtuvan Suomen ja Euroopan talousyhteisön väliseen va- paakauppasopimukseen tehdyn kol- mannen lisäpöytäkirjan sekä Suomen ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön ja sen jäsenvaltioiden väliseen sopimuk- seen tehdyn toisen lisäpöytäkirjan eräi- den määräysten hyväksymisestä (HE n:o 94)	”	Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	
		Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olan- der sekä edustajat Hilpelä, Hurskainen-Lep- pänen, Huuhtanen, Hämäläinen, Ikonen, Jaakonsaari, Joenpalo, Jouppila, Jurva, Ka- surinen, Kempainen, Korkia-Aho, Kärhä, Louvo, Mönkäre, Nyby, Paloheimo, Pokka, Rajamäki, Renko, Riihijärvi, Rinne, Taxell,	

Tiuri, Törnqvist, Uosukainen, Valli, Vastamäki, Viinanen ja Väänänen.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Jouppila ja Vastamäki sekä yksityisasioiden takia edustajat Korkia-Aho, Mönkäre ja Rinne, tästä ja huomista päivästä sairauten vuoksi ed. Jurva, virkatehtävien takia edustajat Hetemäki-Olander, Hurskainen-Leppänen, Huhtanen, Jaakonsaari, Kempainen, Louvo, Nyby, Paloheimo, Rajamäki, Riihijärvi, Tiuri ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ikonen ja Törnqvist, tämän kuun 19 päivään sairauten takia ed. Pokka sekä virkatehtävien vuoksi edustajat Hilpelä ja Väänänen sekä 20 päivään virkatehtävien takia edustajat Hämäläinen, Kasurinen ja Taxell sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Joenpalo ja Viinanen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva lokakuun 13 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 185, 186 ja 190—192, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämistä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtion virkamieslain nojalla 6 päivänä lokakuuta 1989 annettu

Asetus Kymen ja Lapin lääninhallituksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta.

Valtioneuvoston lastensuojelua koskeva selonteko

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että valtioneuvoston kirjelmän ohella kuluva lokakuun 13 päivästä on eduskunnalle saapunut valtioneuvoston lastensuojelua koskeva selonteko, joka on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan selonteko on pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle huomenna keskiviikkona kello 13 pidettävään istuntoon.

Asia pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset nimikirjalaiksi ja laiksi henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohdan kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 57
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 116

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 116. Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Uitto ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin ensimmäisen lakiehdotuksen osalta vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Uiton ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 143 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 1)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—13 §, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laeiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n sekä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 245/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9
Suuren valiokunnan mietintö n:o 107

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Käsillä oleva esitys on kannatettava ja hyvä. Sen takia se tulisi hyväksyä, mutta nyt käydyssä vilkkaassa keskustelussa on tullut aivan selvästi ilmi, että meillä seuraamusjärjestelmä tänä päivänä ei ole riittävän kattava. Sen vuoksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin vaihtoehtoisten seuraamusjärjestelmien aikaansaamiseksi.”

Keskustelussa kävi myös ilmi se epäkohta, että alaikäiset ovat vielä tänä päivänä usein samoissa vankilatiloissa täysi-ikäisten vankeiden kanssa. Sen vuoksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

2) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin, jotta vapausrangaistukseen määrätty alaikäiset sijoitettaisiin erilleen täysi-ikäisistä vangeista.”

Lisäksi keskustelussa kävi ilmi, että esillä oleva tärkeä laki oli valmisteltu siten, että ei

ollut yhteistyötä eri viranomaisten välillä, mm. sosiaali- ja oikeusviranomaisten välillä, joka yhteistyö olisi ollut aivan välttämätöntä jo valmisteluvaiheessa. Siksi ehdotan kolmanneksi perustelulausumaksi:

3) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin oikeus-, kasvatus-, sosiaali- ja terveyshuollon viranomaisten välisen yhteistyön edistämiseksi.”

Esitetyt toimenpiteet ovat sellaisia, joiden avulla voidaan osittain korjata nuorisorikollisuustilannetta. Siksi on toivottava, että eduskunta nämä ponnet hyväksyy.

Ed. Hautala: Herra puhemies! Kannatan ed. Moilasan ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Moilanen ed. Hautalan kannattamana tehnyt kolme edellä esitettyä perustelulausumaehdotusta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Moilasan 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Moilasan 1) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 39. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Moilasan 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Moilasan 2) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 37. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Moilasan 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Moilasan 3) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 86

Lakivaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 108

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 90

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43

Suuren valiokunnan mietintö n:o 109

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi kerman ja vähärasvaisen maidon tasausmaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 118

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44

Suuren valiokunnan mietintö n:o 110

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Kerman ja vähärasvaisen maidon tasausmaksusta annetun lain tausta on maitotuotteiden hinnoittelujärjestelmän uudistuksessa vuodelta 1976. Vähitellen tältä järjestelmältä on kuitenkin tippunut pohja pois, ja lopullinen sinetti kehitykskululle oli se, kun viime vuonna lokakuussa maitotuotteet vapautettiin lopullisesti hintasäännöstelystä. Tasausmaksu jäi kuitenkin viime vuonna ja säädettiin tälle vuodelle viime syksynä edelleenkin voimaan huolimatta siitä, että tosiasiallisia perusteita ei maksulle kuitenkaan ole.

Nyt hallitus esittää jatkettavaksi tätä käytäntöä edelleen vuodelle 1990, tällaista tasausmaksua. Meidän mielestämme yksinkertaisesti perusteita maksulle ei ole. Tämä maksu on tosiasiallinen maitotuotteiden ylimääräinen vero, joka määrältään ensi vuonna tulee olemaan 140 miljoonaa markkaa välittömästi, ja lisäksi välillisesti tämä vielä tuo kustannuksia maitotuotteisiin muutaman kymmenen miljoonan markan verran.

Oikeaan suuntaan valiokuntakin lähti tässä asiassa toteamalla tavallaan saman ajatuksen, että perusteita tälle verolle ei ole. Kuitenkin valiokunnan enemmistö yhtyi hallituksen esitykseen. Tämä on valitettavaa ja valitettavaa senkin takia, että niin kuin jo aikaisemmin kerroin, olen ymmärtänyt, että

eduskunnan puhemieskin on sitä mieltä ollut, että elintarvikkeiden verotus pitäisi ottaa tarkan silmälläpidon alaiseksi ja pyrkiä elintarvikkeiden hintaa myös tätä tietä laskemaan ja hintarasiitetta keventämään.

Herra puhemies! Tämän suuntaisilla ajatuksilla ehdotan, että tämä perusteeton laki hylättäisiin.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kuten valtiovarainvaliokunnan mietinnössään todetaan, tasausmaksu on todella menettänyt merkityksensä, ja sillä ei voida vaikuttaa siihen alkuperäiseen tarkoitukseen eli maitotaloustuotteiden hintaan. Tästä johtuen tasausmaksu voitaisiin poistaa. Tästähän on tullut sellainen veroluonteinen maksu, joka rasittaa eniten niitä väestöryhmiä, jotka muutenkin ovat taloudellisesti ahtaalla. Olisi toivonut, että hallitus edes tässä asiassa olisi voinut poiketa himoverotuksen linjasta ja jättää tämän veron kantamatta.

Kannatan ed. Pekkarisen hylkäysehdotusta.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Eri yhteyksissä julkisuudessa on ankarasti arvosteltu suomalaisen ruuan hintaa ja sen kalleutta ja sanottu, että ruuan hintaan sisältyy ilmaa, ylimääräisiä kustannuksia. Niitä ehkä todella sinne sisältyy. Tässä on siitä hyvä esimerkki. Eduskunnalla on nyt tilaisuus alentaa suomalaisen ruuan hintaa, vähentää maitotuotteista niihin sisältyvää turhaa ylimääräistä veroa. Mielenkiintoista nähdä, miten se täällä salissa onnistuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ahde, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Backman, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hietala, Hokkanen, Holvitie, Häkämies, Ikkala, Jansson, Joutsensaari, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kanerva, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Knuuttila, Kohijoki, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Lax, Lindroos, Linnainmaa, Luttinen, Malm, Melin, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyman, Ollila, Paakkinen Paasilinna, Paasio, Paavilainen, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pystynen, Ranta, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renlund, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Savolainen, Siitonen, Skinnari, Suominen, Särkijärvi, Taina, Turunen, Tykkyläinen, Urpilainen, Valo, Varpasuo, Wasz-Höckert, Westerlund, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowiec.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Haavisto, Hautala, Heikkinen, Helle, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikamaa, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Mattila, Moilanen, Männistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pulliainen, Puska, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vähäkangas ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Hetemäki-Olander, Hilpelä, Hurskainen-Leppänen, Huuhtanen, Hämä-

läinen, Ikonen, Jaakonsaari, Joenpalo, Joupila, Juhantalo, Jurva, Karkinen, Kasurinen, Kemppainen, Korkia-Aho, Kärhä, M. Lahtinen, Laurila, Liikanen, Louekoski, Louvo, Mönkäre, Nyby, Paloheimo, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puolanne, Rajamäki, Renko, Riihijärvi, Rinne, Taxell, Tiuri, Törnqvist, Uosukainen, Valli, Vastamäki, Viinanen, Viljanen, Vistbacka, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 97
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 112

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin muutoksen vaikutuksia henkilöstön asemaan ja antaa tarvittaessa eduskunnalle esityksen asiasta.”

Ed. Andersson: Herra puhemies! Kannatan ed. Astalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Astala ed. Anderssonin kannattamana ehdottanut, että perusteluihin hyväksyttäisiin hänen edellä esittämänsä lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Astalan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 50. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 131
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 113

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laiksi työ sopimuslain 34 §:n hoitovapaata koskevien säännösten voimaantulon muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 96
Lakialoite n:o 53
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 18
Suuren valiokunnan mietintö n:o 114

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi ilmailulain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 80
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 115

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset erikoissairaanhoitolaiksi, laiksi erikoissairaanhoitolain voimaannpanosta ja laiksi Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaista

Toinen käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 94 ja 95/1988 vp.
Lakialoitteet n:ot 73 ja 80/1988 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 269, 271 ja 306/1987 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 111

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 111.

Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa aloitettiin asiasta yleiskeskustelu, joka keskeytyi asian pöydällepanon johdosta. Ed. Kuuskoski-Vikatmaan ed. Mattilan kannattamana tekemä ehdotus käsittelyn pohjasta otetaan nyt huomioon.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! 20 vuotta valmisteltu erikoissairaanhoitolaki on tullut sisällön kannalta ratkaisevaan toiseen käsittelyyn. Näiden 20 vuoden aikana, jolloin tätä lainsäädäntöä on valmisteltu, on sairaalahallinnossa erityisesti aluesairaaloiden osalla vallinnut varsin epämääräinen tilanne, nimenomaan epätietoisuus siitä, mikä on tulevaisuus. Epäilen, että tämä epätietoisuus on myös vaikuttanut osittain eräiden aluesairaaloiden henkilökunnan saantitilanteeseen. Nyt tämä epätietoisuus on poistumassa, kun tiedämme, mitä on tulossa. Sen sijaan niihin tuloksiin, joihin talousvaliokunnassa on päädytty, en suinkaan ole tyytyväinen ja vähän myöhemmin perustelen, miksi.

Tämä uudistushan on syntynyt pitkälti hallinnollisesti. Kirjoituspöydän ääressä on tehty hieno esitys jakaa maa 21:een erikoissairaanhoitolain mukaiseen sairaanhoitopiiriin. Varmasti kirjoituspöydän ääressä tällainen esitys tuntuu erittäin hyvältä. Hyvältä tuntunee myös se, että kunta voi olla jäsenenä vain yhdessä sairaanhoitopiirissä. Tämä jos mikä tuo tullessaan ongelmia, koska se, että kunta ei voi olla jäsenenä kuin yhdessä sairaanhoitopiirissä, erityisesti sellaisten kuntien osalta, jotka ovat sairaanhoitopiirien rajalla, tekee tilanteen sellaiseksi, että kunta on pakko miettiä suuntautumistaan uudelleen, koska mahdollisuus sopimuspalveluitse saada naapurisairaanhoitopiiristä palveluja ei suinkaan ole sama asia kuin se, että kunta kuuluu jäsenenä johonkin kuntainliittoon.

Tätä esitystä on perusteltu myös sillä, että nyt hoito saadaan hienosti porrastetuksi ja kaikista päällekkäistoiminnoista päästään eroon. Tässä mielessä kysynkin: Onko päällekkäistoimintaa se, että esimerkiksi Kanta-Hämeen keskussairaalaan on jo nyt rakennettuna koko sairaanhoitopiirin tarvitsema synnytyskapasiteetti ja paikkamäärä ja kui-

tenkin tällä hetkellä aivan ymmärrettävästi niin Riihimäen kuin Forssan aluesairaalassa on omat synnytysosastot? Nyt kun sairaanhoitopiiri toteutuu, niin aivan ymmärrettävästi paineet näiden jo valmiina Kanta-Hämeessä olevien paikkojen täyttämiseen ennestään voimistuvat.

Mielestäni ei ole päällekkäistoimintoja, jos meillä on palvelut lähellä ihmistä aluesairaaloiden tarjoamina, niin kuin ne tänä päivänä Forssan ja Riihimäen seuduilla ovat. Aina kun puhutaan päällekkäistoimintojen saneeraamisesta ja poistamisesta, tulee mielestäni tarkastelukulmaan ottaa mukaan asiakkaat ja heidän vieraidensa matkat, matkakulut ja matkaan käytetyt ajat. Toki on huomattavasti työläämpää käydä omaistaan katso-massa 60 kilometrin päässä kuin silloin, kun omainen on siinä lähellä 5—10 kilometrin päässä hoidossa ja silti mielestäni yhtä turvallisessa hoidossa. Tässä yhteydessä myös tulee muistaa, että jo synnytysosaston olemisen aluesairaalassa paikkakunnalla varmistaa samalla lastenlääkäripalvelut, joita alueen väestö ja terveyskeskus varmasti tarvitsevat.

Arvoisa puhemies! Tässä mielessä tämän uudistusesityksen osalta erityisen ongelmallisia ovat aluesairaalat, jotka toimivat saumaisairaaloina, siis sairaanhoitopiirien rajalla. Itse olen yhden aluesairaalan eli Lounais-Hämeen aluesairaalan luottamushenkilö ja siinä mielessä kannan myös erityistä huolta tämän sairaalan tulevaisuudesta. Lounais-Hämeen aluesairaalan tilanne on se, että osa kunnista, Forssa, Jokioinen ja Tammela, kuuluvat nyt jo Kanta-Hämeen keskussairaalaapiiriin, joka on se uusi muodostettava sairaanhoitopiirikin, kun taas jäsenkunnista Somero, Ypäjä, Humppila ja Urjala kuuluvat osin Turun, osin Tampereen keskussairaalaapiiriin. Pahimmassa tapauksessa tilanne ajautuu siihen, että Lounais-Hämeen aluesairaalaapiiriissä ovat nämä kolme jäsenkuntaa, jotka tällä hetkellä kuuluvat Kanta-Hämeen keskussairaalaapiiriin. Aivan ymmärrettävästi somerolaiset ja ypäjäläiset voivat suuntautua myös Turkuun ja Loimaalle varsinkin, kun tämän uudistuksen jälkeen somerolaisten ja ypäjäläisten samoin kuin urjalalaisten palvelujen saanti Lounais-Hämeen aluesairaala-sta perustuu sopimukseen, sopimuksella ostettuihin palveluihin.

Tässä mielessä toivonkin, että ministeri

olisi paikalla ja vastaisi kysymykseeni: Miksi kunta ei voi kuulua jäsenenä jatkossa kahteen sairaanhoitopiiriin? Mikä on todellinen syy, koska se, että kunta ei ole jäsenenä kuntainliitossa, saa aikaan sen, että kunta ei myöskään koe kuuluvansa siihen toimintaan eikä siihen alueeseen? Monta kertaa myös käy niin, että kunta ei koe kuuluvansa koko talousalueeseen.

Itse olen sellaiselta talousalueelta, Lounais-Hämeen talousalueelta, missä erikoissairaanhoidon voimaantulo tulee vaikuttamaan kuntien yhteistyösuuntautumiseen jatkossa ja saattaa vaikuttaa hyvinkin radikaalilla tavalla. Nämä ovat nimenomaan niitä perusteita, joiden johdosta en ole hyväksymässä koko lainsäädäntöä.

Vapaaehtoista tietä tähän maahan on muodostettu erittäin iso joukko sairaanhoitopiirejä. Miksi ei olisi voitu odottaa, että aika olisi kypsyttänyt vähitellen myös sairaanhoitopiirille alueille, missä niitä ei ole vapaaehtoisesti syntynyt? Niitä ei ole syntynyt siitä yksinkertaisesta syystä, että siellä ei olla valmiita tämän järjestelmän toteuttamiseen. On paikallisia ongelmia, on luottamuspulaa ym., mikä johtaa siihen, että joudutaan pakkoavioliittoon. Pakkoavioliitto ei koskaan varmaankaan tule olemaan paras vaihtoehto yhteistoiminnan hoitamiseksi ja sairaanhoitopalvelujen tuottamiseksi.

Mikäli kunnalla olisi mahdollisuus kuulua jäsenenä kahteen sairaanhoitopiiriin, niin mielestäni tilanne muuttuisi huomattavasti. Siinä mielessä en ymmärrä sitä, miksi talousvaliokunnassa ei tätä muutosta ole lakiesitykseen voitu tehdä, koska vielä kerran toistan sen, että se, että kunta kuuluu jäsenkuntana johonkin kuntainliittoon, muuttaa kunnan yhteistyömahdollisuudet ja -suuntautumiset aivan eri tavalla verrattuna siihen, että kunta on ainoastaan laskujen maksajana ja ottaa postissa vastaan ne laskut, joita kuntainliitosta tulee.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Uusmaalaisena kansanedustajana olen varsin tyytyväinen siihen lopputulokseen, jonka nämä lakiesitykset ovat nyt eduskunnassa toisessa käsittelyssä saamassa. Samalla yh-dyn aika pitkälti siihen puheenvuoroon, jonka ed. Rehn käytti viime perjantain istun-nessa, ja myös kiinnitän huomiota siihen, mitä hänen puheenvuoronsa kosketteli, eli

että tämän lain mukaan olisi myös vähemmistön kielisuhteet otettava huomioon.

Kun lakiesitystä valmisteltiin, erityisesti Uudenmaan kohdalta eräät viranomaiset, nimenomaan Helsingin yliopistollisen keskussairaalan johtavat viranomaiset ja Helsingin kaupungin eräät kaupunginjohtajat, olivat sitä mieltä, että Uusimaa pitäisi panna vain yhteen sairaanhoitopiiriin. Ministeri Pesolalle ja talousvaliokunnalle on annettava tunnustus, että uusmaalaisten mielipiteet on otettu huomioon ja Uudellemaalle tulee nyt kaksi sairaanhoitopiiriä, mitä me maakunnan edustajat olemme yksimielisesti kannattaneet. Ei ole ollut mitään syytä lähteä alistamaan koko laajaa Uttamaata Helsingin alaisuuteen. Sen vuoksi onkin aika omi-tuista, että nimenomaan yliopistollisen keskussairaalan sairaalajohtaja ja Helsingin sosiaali- ja terveysasiain apulaiskaupunginjohtaja ovat loppuun saakka jankanneet, että pitäisi muodostaa yksi piiri, vaikka heidän työnantajansa, niin Helsingin yliopistollisen keskussairaalan hallitus kuin Helsingin kaupunginhallitus, ovat olleet toista mieltä.

Me karjalaiset olemme yleensä hyvin demokraattisia. Nämä molemmat herrat ovat karjalaisperäisiä virkamiehiä. Minä ihmettelen, mihin on heidän heimonsa tasa-arvoa ja demokratiaa kunnioittava periaate joutunut, kun he näin ovat menetelleet, mutta onneksi ovat hävinneet.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Totean ed. Virolaisen puheenvuoron johdosta, että me olimme myös talousvaliokunnassa samaa mieltä ja tyytyväisiä, että tämä ratkaisu saatiin aikaan.

Herra puhemies! Olen pyytänyt puheenvuoron sen johdosta, että talousvaliokunta oli myös toisesta asiasta suorastaan liikuttavan yksimielinen. Me olimme valmiit nostamaan valtion yliopistollisille keskussairaaloille maksaman erän peräti 13:een, jopa 15 prosenttiin. Tämä päätös ei kuitenkaan saanut valtiovarainministerin hyväksymistä. Sen me ymmärrämme, että se olisi liikaa heilauttanut budjetin tekoa.

Halusin tulla tänne sen takia, että minä todellakin toivon, että tämä yksimielinen suhtautuminen talousvaliokunnassa jäisi nyt kypsymään, niin että mahdollisimman pian, kenties jo ylimääräisessä budjetissa, tämä meidän toivomuksemme voisi toteutua. On

kai turhaa, mitä tässä entisenä klinikkaesimiehenä sanon: me lähetämme maailmalle fiksuja suomalaisia tiedemiehiä, he tuovat jonkin uuden hoitomenetelmän. Ajattelen nyt esimerkiksi leukemialapsia, joiden kohdalla saatoimme vähentää kuolleisuutta 40 prosentista 25—30 prosenttiin määrättyillä järjestelyillä. Me osaamme hoitaa, mutta meille ei annettu puitteita.

Yliopistolliset keskussairaalat edustavat korkeinta osaamista vaikeiden, hyvin vakavien sairauksien hoidossa, ja kun niitä on viisi, niin ainakin yhdessä pitää olla resurssit tuoda uusia ajatuksia maahan ja sitten levittää ne muihin. Minä olen HYKSin liittovastuuston ensimmäinen varapuheenjohtaja ja ymmärrän ja hyväksyn sen, että Uudenmaan monet kunnat kerta kaikkiaan eivät pystyisi siinä tahdissa olemaan mukana maksumiehenä kuin kehitys edellyttäisi. Meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta, jos haluamme olla myös hoitopuolella, lääketieteellisellä puolella, saman tasoinen maa kuin olemme kaikilla muilla aloilla.

Minä toivon näin ollen, että tämä talousvaliokunnan yksimielinen kannanotto nyt jäisi hallituksen omaatuntoa painamaan, niin että tämä saatetaan toteuttaa.

Herr talman! Jag har tagit mig friheten att komma fram och säga att jag utgår från HUCS, men jag känner också till Uleåborgs universitetscentralsjukhus och de andra. Det är en nödvändighet att statens andel höjs från den procentsiffra som nu står skriven i den lag som vi kommer att godkänna här i riksdagen. Den måste kanske redan nästa år ändras så att vi kan komma upp till 13—15 procent. Annars kan vi inte ta in i landet nya behandlingsmetoder och det är den vägen som vi kan förbättra den vård som finska folket är förtjänt av.

Ed. Puska: Herra puhemies! Käsittelen vielä tässä lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä niitä keskeisimpiä pykäläiä, joihin meidän eduskuntaryhmämme tulee tekemään muutosehdotukset. Sitä ennen korostan, että keskustan ryhmä kannattaa uudistuksen toteuttamista, mutta toivoo, että lain eräät aika huomattavatkin sisällölliset epäkohdat, joihin monet asiantuntijat esittivät muutoksia, voitaisiin tässä käsittelyssä korjata. On huomattava, että valiokunta toki teki jo muuta-

mia muutoksia, jotka ovat sinänsä selviä parannuksia hallituksen esitykseen nähden. Ennen pykäläkohtaista käsittelyä on syytä ottaa esille kysymys, johon äskeisissäkin puheenvuoroissa viitattiin, mitä tämä lakipaketti kokonaisuudessaan merkitsee.

Toinen äärimmäisyys on sanoa — ja tämä tulee esiin ehkä sosiaali- ja terveysministeriön taholta useimmin — että kysymys on merkittävästä sairaalahallinnon uudistuksesta. Toinen äärimmäisyys on näkemys, jonka mukaan aika on jo ajanut koko lakipaketin ohi ja laki on täysin tarpeeton ja osin haitallinen. Jälkimmäisen mielipiteen puolesta, jota ed. Anttila mm. edusti, puhuu se tosiasia, että yli puolet sairaanhoitopiireistä on jo muodostettu vapaaehtoisesti vuoden 1978 lain perusteella. Useimmissa muissakin piireissä asia voitaisiin mitä ilmeisimmin sopia vapaaehtoisesti. Tältä kannalta lakipaketti merkitsee pakkolakia, joka katkaisee vapaaehtoiset neuvottelut niiden kuntien puolelta, jotka pakkolaista hyötyvät. Voidaankin perustellusti väittää, että vapaaehtoisilla sopimuksilla päästäisiin kokonaisuuden kannalta parempaan lopputulokseen, ja eräiden pykälien kohdalla tulen todella viittaamaan siihen, mitä uusi laki merkitsee: selvää huononnusta, ellei muutoksia tehdä.

Tästä huolimatta totean, että keskustaryhmä on sitä mieltä, että kokonaisuuden kannalta ilmeisesti tässä tilanteessa on kuitenkin paras uudistus hyväksyä, jotta vuosikausien sairaalahallinnon organisaatiouudistukseen saataisiin ratkaisu ja päästäisiin kiireesti suuntaamaan mielenkiinto sairaaloiden sisäiseen, toiminnalliseen kehittämiseen. Meillä on suuria ongelmia sairaalalaitoksen toiminnassa, joita tämä laki ei ratkaise, vaan pitää nopeasti päästä kiinni sisällölliseen kehittämiseen.

Herra puhemies! Nyt menen keskeisimpiin pykäliin, joihin tulemme tekemään muutosehdotukset. Ehkä useimpia potilaita koskettaa 42 §:n 2 momentti. Momentti sanoo, että korvausta potilaan hoidosta toisessa sairaanhoitopiirissä ei laissa esitettyjä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta suoriteta, jos oman sairaanhoitopiirin kuntainliitto ei ole hoitoa hyväksynyt. Kun nykyaikana ihmisten liikkuvuus on monesta syystä lisääntynyt ja halutaan lisää joustavuutta, tällaisten tapausten määrä tulee monesta syystä lisääntymään.

Laissa esitetty käytäntö otettiin ilman varsinaista lakimuutosta käytäntöön viime vuonna ns. pikku-Valtava uudistuksen mukana. Kokemukset tästä ovat huonoja. Uudistus on tuonut erittäin paljon byrokratiaa ja lisätyötä lääkäreille ja hoitajille sekä aiheuttanut viivytyksiä monien potilaiden hoitoon. Haluaisin siteerata HYKSin Kehykset-lehteä tältä vuodelta, jossa todetaan: "Sinänsä yksinkertaisilta kuulostavien muutosten käytännön toteuttaminen on osoittautunut vaivalloiseksi." Otsikolla "Kaikki joukolla laskuttamaan" todetaan, kuinka uudistus on tuonut lisätyötä monille lääkäri- ja hoitajaryhmille. Ylilääkärit joutuvat antamaan maksusitoumuksia piirin ulkopuolisissa sairaaloissa hoidettavista potilaista, potilaita hoitavien seniorilääkärien tulee hankkia maksusitoumus potilaan omalta keskussairaaltalta jne. Samassa lehdessä todetaan, että maksusitoumusmenettely on osoittautunut vaivalloiseksi, koska mm. ylilääkäreitä muista sairaaloista on vaikea kesken työpäivää tavoittaa. Kun potilaita monista käytännön syistä on varsin runsaasti toisen sairaanhoitopiiriin poliklinikoilla, menee monilta lääkäreiltä huomattavasti aikaa ja vaivaa selvittää potilaan henkikirjoituspiiriin keskussairaalan asianomaiselta vastuulääkäriltä lupa potilaan hoitamiseen. Tällainen byrokratia kiistattomasti vaikeuttaa myös potilaiden hoidon joustavaa järjestämistä, mitä potilaat asianomaiselle lääkärille ymmärrettävästi ihmettelevät. Lakipaketti tuo tämän epäkohdan nyt siis ehdottomana lakipykälän muodossa.

Esitämme 2 momentin poistamista ja asian hoitamista ilman raskasta hallintomenettelyä. Eikö terveydenhuoltomme kokonaisuuden kannalta olisi parempi luopua tällaisesta työläästä byrokraattisesta ja ihmisiä vähän hyödyttävästä ohjailujärjestelmästä, joka haittaa sekä henkilökuntaa että potilaita? Asiaa valiokunnassa kysyttäessä myös kunnallisten keskusjärjestöjen edustajat ilmoittivat, että heidän puolestaan momentti voitaisiin poistaa. Mikä ihmeen intressi valtiovallalla ja STM:n edustajilla on ajaa tällaista jäykkää menettelyä, kun sillä ei ole vaikutusta valtion kokonaiskustannuksiin?

Seuraavana ottaisin esille täällä ehkä eniten keskustelua herättäneen asian, joka liittyy lähinnä lakiehdotuksen 7 §:ään: maakuntien ja läänien raja-alueilla olevien kuntien asian. Näissä kunnissahan asukkaat ovat

tottuneet kylän sijainnista tai hoitosuhteesta riippuen käyttämään kahden sairaanhoitopiirin sairaaloita. Näistä kunnista monet ovat nykyään jäsenenä kahdessa keskussairaala-piirissä. Lakiehdotushan, kuten täällä on moneen kertaan todettu, poistaa kategorisesti kaksoisjäsenyyden lukuunottamatta siis Uudenmaan läänin kuntia. Erittäin monet asiantuntijat ja kaikki kunnallisten keskusjärjestöjen edustajat kannattivat kaksoisjäsenyyden tai sivujäsenyyden hyväksymistä luontevana ja joustavana ratkaisuna.

Hallituksen esitys ja myös valiokunnan tätä koskeva parannusehditys merkitsee kuitenkin kunnallisen itsehallinnon voimakasta kaventamista ja on outoa keskittävää byrokratiaa. Paitsi että kuntaa kielletään osallistumasta muuhun kuin yhteen sairaalakuntainliittoon, yksittäinen kunta tämän lakimuutoksen mukaan ei voi siis enää edes sopia asukkaistensa erikoissairaanhoidon palvelusten järjestämisestä muiden kuntainliittojen kanssa. Tämä on merkittävä muutos ja kiistattomasti kunnallista itsehallintoa kaventavaa. Tällaisista kuntalaisten terveystalveluja koskevista sopimuksista voi siis lakiehdotuksen mukaan päättää vain valtioneuvosto.

Paitsi että valtioneuvoston kautta tapahtuvaan sopimusmenettelyyn liittyy kunnallisen itsehallinnon kavennus, sisältää sopimusmenettely sivujäsenyyteen verrattuna potentiaalisia haittoja, joita asiantuntijat toivat esille. Haittojen suuruudesta voidaan keskustella, ja vastaavasti kukaan asiantuntija ei ole esittänyt mitään merkittävää haittaa sivujäsenyydestä ainakaan siinä muodossa, jossa sitä esitämme ja jota myös kaikki kunnalliset keskusjärjestöt esittävät. Vaikka tätä laajalti eri puolilta maata tullut rajakuntien vahvaa toivetta pidettäisiinkin jostakin syystä vähän vähemmän perusteltuna, niin voidaan kysyä, mikä on valtion intressi tyrmätä tämä laaja toive. Perusteeksi kuultiin vain se, että kaksois- tai sivujäsenyys on vastoin tämän lain virtaviivaista suunnittelujärjestelmää.

Kuten aikaisemmin todettiin, paradoksaalista on, että paljon suurempi poikkeama tämän lain keskeisistä periaatteista tehdään Uudenmaan kuntien osalta, joille siis tulee kaksoisjäsenyys, jäsenyys sekä oman sairaanhoitopiirin kuntainliittoon että HYKS-kuntainliittoon. Tähän ongelmaan ovat monet puuttuneet, mm. Helsingin ja Uudenmaan

alueella toimivat eräät vaikuttajat. Haluan väärinkäsitysten torjumiseksi korostaa, että keskustan ryhmä ei suinkaan vastusta erillistä HYKS-lakia, kun aivan ilmeisesti paikallisista olosuhteista johtuen enemmistö alueen kunnista, kuten ed. Virolainen juuri sanoi, nimenomaan tällaista menettelyä toivoo. Aivan samasta syystä toivoisimme, että paljon pienempien rajakuntien ääntä olisi samalla tavalla kuultu heidän olosuhteistaan johtuen ja heille suotaisiin edes paljon pienempi sivujäsenyys heidän kannaltaan tärkeän sairaanhoitopiirin alueella.

Seuraavaksi ottaisin esille voimaannanolain 7 §:n, joka liittyy siihen, että suurten sairaanhoitopiirien raja-alueilla asuvien ihmisten sairaanhoidon joustavaan järjestämiseen vaikuttaa olennaisesti paitsi kuntien jäsenyysskysymys myös aluesairaaloiden aseman järjestely ja väestön mahdollisuus käyttää näiden sairaaloiden palveluja joustavasti siitä riippumatta, kumman sairaanhoitopiirin alueelle nykyinen aluesairaala tulee tässä uudistuksessa jäämään. Tämän turvaamiseksi esitämme siis lisäyksiä voimaannanolain 7 §:ään. Asia ei ole vähämerkityksinen, koska meillä on noin 25 aluesairaala, jotka palvelevat hyvin ja joustavasti lähikuntien asukkaita.

Edellä olevat pykälät koskevat siis mitä suurimmassa määrin potilaiden hoidon järjestämistä. Tämän lisäksi potentiaalinen ongelma koskettaa itse lain peruseriaatetta. Alueen sairaanhoidon hallinnollinen keskitäminen yhden hallinnon alle voi aivan ilmeisten etujen, haluan korostaa, että siinä on aivan ilmeisiä etuja, lisäksi myös keskittää palveluja läänin pääkaupunkiin. Tämän vuoksi lain 12 §:n kohdalla, paitsi rajakuntien ja aluesairaaloiden aseman korjaamista, olisimme toivoneet, että lain 12 §:ssä olisi voitu täsmentää hoidon porrastuksen ja yksittäisten sairaaloiden itsehallinnon kannalta tärkeitä periaatteita. Itse laistahan poistuu keskussairaala-nimike jälleen lukuunottamatta HYKSiä. Samoin sairaaloiden johtokunnan asettamista voidaan kiertää ilman esittämäämme täsmennystä nimeämällä yksittäisiä sairaaloita laitoksiksi kuten on tapahtunut. Voi siis käydä niin, että sairaala-nimikkeet katoavat piirin alueelta. Kun aikaisemmin jo kansanterveyslain mukana paikalliset sairaalat ovat muuttuneet terveyskeskusten vuodeosastoiksi, nyt sairaanhoitopiirin sai-

raalat voivat muuttua laitoksiksi, kuten on myös tapahtunut.

Vielä II vastalauseen 53 §:stä. Hallinnollisesti tämä uudistus siis ilman painokkaita vastakkaisia pyrkimyksiä voi keskittää sairaanhoidon hallintoa läänin pääkaupunkiin. Joka tapauksessa varmasti uudistus merkitsee taloudellisesti hallituksen esittämässä muodossa sitä, että rahavirrat keskittyvät nykyistä enemmän läänin keskukseen, kun alue- ja paikallissairaaloiden kuntainliitot lakkaavat ja vastaavat valtionapuvarat siirtyvät pois niiden paikkakuntien rahalaitoksista. Kysymys on siis muutoksesta, joka merkitsee huomattavaa rahavirtojen siirtymistä maakuntien muilta paikkakunnilta läänin pääkaupunkiin.

Tämän lisäksihan tietysti sairaanhoitopiirin keskukseen sijoittuvat sairaalat merkitsevät huomattavia työnantajia ja huomattavia verotuloja tälle sijaintikunnalle. Tämän vastapainoksi ja nimenomaan tasapainon vielä muuttuessa tässä laissa olisi välttämättä pitänyt sopia sijaintikuntaedusta. Kaikissa vapaaehtoisissa kuntainliitoissa, jotka tähän mennessä on muodostunut, tästä on sovittu. Mutta kun laki ei tätä pykälää ota, niin on täysin selvää, että tulevaisuudessa kuntainliitoissa, tulevaisuudessa piireissä, tätä ei tule. Tämä on siis eräs peruste puhua pakkolaista tässä mielessä.

HYKS-laista vielä yksi kohta. HYKS-lain 4 §:ään tulemme tekemään muutosehdotuksen. Nythän on niin, että väestömäärältään suuresti poikkeavien kuntien muodostamisessa kuntainliitoissa on perinteisesti pyritty turvaamaan pienempien kuntien asemaa määrävähemmistösäädöksiin ja äänivallan rajoituksiin. Tämä erittäin hyvä ja laajasti omaksuttu periaate on myös erikoissairaanhoitolakiehdotuksessa. Sen vuoksi on erinomaisen hämmästyttävää ja täysin käsittämätöntä, että HYKS-laissa ei rajoiteta Helsingin kaupungin äänimäärää. Tähän ei ole kukaan voinut esittää mitään perusteluita, ja sen vuoksi esitämme tähän pykälään normaalia äänivallan rajoitusta, joka on erikoissairaanhoitolaisissa, eli 4 §:n 2 momentin poistamista.

Viimeisenä palaisin vielä erikoissairaanhoitolain 47 §:ään ja ed. Wasz-Höckertin puheenvuoroon. Nythän yliopistosairaaloilla on koko terveydenhuollon kannalta erinomaisen suuri merkitys ja tehtävä. Lääkärikoulutus ja lääketieteellinen tutkimus aiheuttavat huo-

mattavia lisäkuluja. Kaikki asiantuntijat osoittivat kiistattomasti, että lisäkulut ovat suurempia kuin mitä lakiehdotuksen 12 prosentin lisävaltionapu merkitsee. Tämä merkitsee siis sitä, että todella pienet kunnat joutuvat entistä enemmän rahoittamaan myös lääkärinkoulutuksen ja lääketieteellisen tutkimuksen menoja. Tämän vuoksi valio-kunnassa vallitsi laaja yksimielisyys siitä, että prosenttia pitäisi nostaa. Me esitämme 15:tä prosenttia. Valtiovarainministeriö palautti kuitenkin hallituspuolueiden edustajat ruutuun, ja sen vuoksi valiokunta ei tähän muutosta esitä, mutta me teemme tämän asiantuntijoiden laajasti esittämän muutoksen, eli 15:tä prosenttia koskevan ehdotuksen.

Herra puhemies! Kannatamme siis lakipaketin hyväksymistä, mutta ilman muutoksia, joita tulemme esittämään ja joita asiantuntijat ovat erittäin laajasti esittäneet, uudistukseen sisältyy aivan turhaan huomattaviaakin epäkohtia, jotka koskevat sekä potilaan hoitoa että sairaanhoitotoimen hallintoa. Tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään vastaavat pykäläkohtaiset muutosehdotukset.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Meidän maassamme on korkeatasoinen erikoissairaanhoito, joka on kehittynyt viime vuosikymmenten kuluessa. Tämä kehitys on ollut sisällöllisesti myönteistä ja taannut kansalaisille hyvät palvelut, joskin tietysti jatkuvasti ja aina on puutteita niin palveluiden laadussa kuin erityisesti niiden saatavuudessa.

Tämä järjestelmä on kehittynyt kuitenkin ilman kokoavaa lainsäädäntöä, jonka käsitelystä nyt on kysymys. On siis erikoissairaanhoitolain yhteydessä kysymys laajasta uudistuksesta, joka, niin kuin täällä on mo-
neen otteeseen todettu, on ollut kauan valmisteltavana ja koskettaa hyvin keskeisesti meidän hyvinvointimme ja turvallisuutemme keskeistä osaa, sairaanhoitoa. Vaikka tämä lainsäädäntö on lähinnä hallinnollinen kokonaisuus, niin on kuitenkin korostettava sitä, että tämä koskettaa tavallista sairastavaa henkilöä, kansalaista, kuntalaista, ihmistä.

Vuosikymmenten kuluessa meille on syntynyt laitoksia, jotka ovat jossakin määrin vääränlaisia ja jossakin määrin väärin sijoituneita tähän maahan. Niille virheellisille

päätöksille, joitten perusteella näin on tapahtunut, emme luonnollisesti enää mitään voi, mutta jatkoa ajatellen, tulevia tarpeita suunniteltaessa, on tärkeää, että sairaalahallinto on järjestetty asianmukaisesti ja riittävällä tavalla niin, ettei tapahdu virheinvestointeja, ja siten, että kansalaisten palvelut ovat sekä tasoltaan että saatavuudeltaan mahdollisimman hyviä. Onhan tunnettua, että erikoissairaanhoitojärjestelmämme on kallis. Siihen menee tavattoman paljon varoja. On kuitenkin selvää, että siihen saakin mennä varoja, terveys on niin tärkeä asia, että sitä tulee yhteiskunnan ylläpitää niin hyvin kuin se on mahdollista taloudellisin ja henkisin voimavaroin.

Hallitus on siis saanut aikaan erikoissairaanhoitolain ja siihen liittyvät pari muuta lakia, ja tästä on annettava tunnustus. Tämä on merkittävä askel eteenpäin. Tähän mennessä on maassa monella alueella jo vapaaehtoisesti menty sairaanhoitopiireihin. Muun maassa Keski-Suomessa on jo pitkään ollut sairaanhoitopiiri, toki hieman vajanaisena, mutta sairaanhoitopiirinä kuitenkin. Kokemukset ovat pääsääntöisesti hyviä. Ei ehkä ole perusteltua väittää, että kustannukset olisivat merkittävästi vähentyneet, mutta voidaan ainakin ajatella, että kustannuspaine eli kustannusten nousu on ollut hillitympää, kun järjestelmä on ollut rakennettuna niin, että suunnittelussa on voitu ottaa huomioon eri yksiköt, niiden sijainti ja tarpeet järkevämmin kuin erillisinä ilman sairaanhoitopiirijärjestelmää on voitu tehdä.

On selvää, että erikoissairaanhoidon tulee olla tehokkaasti järjestetty, koska niukat voimavarat ovat aina meidän ongelmanamme. Tehokkuutta löydetään, kun suunnittelujärjestelmä ja hallinto ovat mahdollisimman hyvin järjestetyt. Tähän tämä lainsäädäntö pyrkii.

Meillä on tänä päivänä jo jossakin määrin liian isoja sairaalayksiköitä, (Ed. Anttila: Tästä ne vain suurenevat!) ja on vaara, että ne edelleen suurenevat, koska lainsäädäntö keskittää valtaa suurimmille yksiköille ja niiden ympärille. Silloin voi olla vaara, että esimerkiksi aluesairaalat eivät saa riittäviä virkoihin, rakentamiseen ja investointeihin liittyviä voimavaroja niin, että ne voisivat kehittyä niin kuin niitä olisi järkevää kehittää. Liian suuriin yksiköihin keskittyminen on todella vaara, joka tuo byrokraattisuutta,

heikentää potilaan asemaa ja lisää myös erilaisia ulkoisia riskejä sairaanhoidossa. Siksi on korostettava sitä, että lakia täytäntöön pantaessa ja sovellettaessa ja yleisesti päätöksenteossa kaikin tavoin pyritään määrätietoisesti siihen, että suuret sairaalayksiköt eivät enää suurenisi, vaan voitaisiin päinvastoin pyrkiä nykyistä pienempiin siellä, missä ne ovat jo käyneet liian isoiksi. Tämä on erityisesti potilaiden hoidon kannalta tärkeää.

Erikoissairaanhoitolain perusmalli sairaanhoitopiirijärjestelmän osalta on hyvä. Tältä pohjalta on hyvä edetä, ja se luo käyttökelpoisen mallin. Mutta tähän sisältyy esillä olleisiin ajatuksiin yhtyen ongelmia. Suureksi ongelmaksi on nähtävä ja tunnustettava nimenomaan se, että edelleen ajatellaan tiukkojen piirirajojen mukaan, eli mennään jopa taaksepäin tässä suhteessa, entistä tiukempiin piirirajoihin. Talousvaliokunta on kyllä kannanottonaan todennut ja painottanut, että joustavuutta tulee lisätä ja kunnille vaihtoehtoja pitää saada, mutta itse pykälää muotoiltaessa tätä periaatetta ei ole noudatettu. Se on valitettavaa. Olisi paikallaan muuttaa täällä tehtyjen esitysten mukaisesti näitä lain pykäläiä niin, että kunnalle tulisi mahdollisuus kuulua tavalla tai toisella kahteen sairaanhoitopiiriin. Näin voitaisiin tavalliselle sairaalle ihmiselle antaa oikeus käyttää sitä sairaalaa, johon hän on tottunut ja johon hänellä on parhaat yhteydet. Tässä on siis pidettävä keskeisenä tavoitteena potilaan etua. Hallinto ja maksuperusteet saavat tässä suhteessa jäädä toissijaisiksi.

Eri henkilöstöryhmien yhteistyötä on myös tärkeää korostaa ja muistaa, että jokainen henkilöstöryhmä, jokainen työntekijä ja viranhaltija sairaalassa on arvokas, jokaisen työpanos on kokonaisuuden kannalta erittäin tärkeä. Systeemi ei pelaa, jos kaikkea työpanosta ei saada. Kun muutoin vaikeudet lisääntyvät henkilöstön saatavuuden osalta ja muissa suhteissa, niin on tärkeää, että henkilöstöryhmien yhteistyötä pyritään tehostamaan kaikin mahdollisin tavoin ja ottamaan huomioon myös päätöksenteossa.

Edellä jo totesin, että korkeatasoinen aluesairaalaverkko on meille tärkeä tässä maassa, ja onkin todettava, että valiokunta ei ole riittävästi tätä asiaa korostanut eikä ottanut huomioon. Lisäksi on todettava, että sairaanhoitopiirin hallinto olisi tullut laissa liiankin jäykäksi, mutta tässä suhteessa va-

liokunta on tehnyt joitakin korjauksia ja muutoksia niin, että hallituksen esittämästä jäykästä moniportaisuudesta on päästy askel parempaan suuntaan. Tässä suhteessa on talousvaliokunnalle annettava tunnustusta niistä tosin vaatimattomista muutoksista, joita se on lakiin tehnyt.

Tässä maassa on pyritty nykyisen hallituksen aikana ajamaan läpi vapaakuntakokeilua ja vapaakunta-ajattelua. Olisi voinut toivoa, olisi ollut kohtuullista, että hallitus olisi tässä suhteessa ollut myös kuntainliittosektorilla aloitteellisempi ja valmiimpi purkamaan byrokratiaa ja myös antamaan kunnille lisää päätösvaltaa. Valtiovalta on edistänyt vapaakunta-asioita viime aikoina hyvin hitaasti. Vapaakunta-ajattelu olisi sopinut myös erikoissairaanhoidon järjestämiseen niin, että esimerkiksi kaksoisjäsenyys olisi voitu sallia eikä sitä kieltää, niin kuin se tässä laissa kielletään. On siis syytä peräänkuuluttaa sekä vapaakunta- että vapaakuntainliitto- että myös vapaalääniäajattelua aivan uudella tavalla. Hallitus on tässä asiassa vakavasti nukahtanut.

Herra puhemies! Vaikuttaa siltä, että erikoissairaanhoidotaki menee läpi varsin perusteellisen keskustelun jälkeen, vaikka muutosesityksiä tehdään, jotka olisi tarpeen toteuttaa osittain vastalauseiden mukaisina. Itse kokonaisuus on kuitenkin saamassa laajan yksimielisyyden. Myös kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy tähän yksimielisyyteen ja tukee hallituksen esitystä toki niiden muutosten mukaisena, joita esimerkiksi ed. Puska äsken esitteli. On tärkeää, että uusissa sairaanhoitopiireissä omaksutaan nykyaikainen, toinen toistaan kunnioittava tapa järjestellä asioita ja hallintoa ja että tähän annetaan mahdollisuudet lainsäädännöllä. Tämä koskee kaikkia henkilöstöryhmiä, kaikkia toimintalohkoja ja kaikkia maantieteellisiä alueita.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Käsitellyssä oleva asia on varmasti sellainen, johon on kohdistunut erittäin paljon toiveita ja odotuksia, mutta myös erittäin paljon erilaisia pelkoja siitä, mitä uusi hallintomalli tuo mukanaan. Onneksi meillä on voitu kokeilla uutta hallintomallia, ja ainakin Oulun piirissä on voitu kokeilla nimenomaan kuntien tahdon mukaisesti, kuntien yhteisten päätösten pohjalta. Sieltä on minun mieles-

täni enemmän myönteistä kuin kielteistä kuulumassa. Kun nyt ollaan todella sellaisessa tilanteessa, että aikaisemmalta tautialakohtaiselta hallintomallilta on pudonnut pohja pois, niin toki tätä uutta lakia on jo kipeästi kaivattu. Siinä mielessä täytyy tervehtiä tyydytyksellä talousvaliokunnan työskentelyä, joka on saanut tämän hyvin ristiriitaisen asian näin pitkälle ja näinkin laajan yksimielisyyden vallitessa. Toki tässä on pieniä erimielisyyksiä, mutta näin kai oli ennustettavissakin.

Täällä on kiinnitetty huomiota hyvin ansiokkaasti piirien rajakysymyksiin. Omalta kohdalta näkisin, että on hyvä, että hallinnolla on tietyt rajat, on tietty vastuualue, josta hallinto joutuu kantamaan vastuun myös käytännön toiminnoissa ja jonka sisällä työnjako tulee entistä paremmin toimimaan ja entistä ehomminkin voidaan käyttää niitä resursseja, jotka aikaisemman tautialakohtaisen hallintomallin kuluessa olivat alueelle rakentuneet, mutta jotka nyt uhkasivat jäädä heikolle käytölle hallinnon murentuessa. Siinä mielessä näen tämän erittäin myönteisenä asiana.

Esityksessä on todella hyvin paljon lisätty valtioneuvoston ratkaisuvalltaa. Siinä mielessä on syytä kyllä valvoa, että uudet ratkaisumallit palvelevat nimenomaan terveydenhuoltoa, nimenomaan ihmistä. Jos tähän näyttää tulevan ongelmia, on syytä puuttua näihin ratkaisuihin. Mutta toisaalta ymmärän kyllä senkin, että rajakiistat ovat olleet niin kuohuvia, että ilmeisesti valiokunnassa olisi ollut mahdollisuus löytää mallia, joka olisi kaikkia tyydyttänyt. Toisaalta meillä vallitseva suunnittelujärjestelmä pohjautuu tiettyihin rajoihin. Tiedän, että esimerkiksi raja-alueiden palvelulaitokset ovat joutuneet jo nyt nykyisen lainsäädännön puitteissa kärsimään siitä, että jokin yksikkö on kuulunut toiseen suunnittelupiiriin ja toisessa läänissä on myönnetty sen resurssit. Näin kumpikaan lääni ei ole huolehtinut riittävästi laitoksen kehittämisestä. Mielestäni on paljon perusteita sille, että jotkin rajat ovat olemassa ja vastuu kannetaan rajojen sisällä.

Varmasti on joustavuutta seurattava, myös sitä, että todella piirien rajojen yli voidaan palveluja tuottaa rajaseudun ihmisille. Näinhän toki tapahtuu nytkin. Muun muassa terveyskeskukset voivat antaa palveluja toisilleen ja silti vastuurajat ovat määritellyt.

Tähän ilmeisesti ei ole olemassa sellaista vaihtoehtoa, joka kaikkia tyydyttäisi ja joka käytännössä tuottaisi hyviä tuloksia.

Omalta kohdaltani olen myös erityisen huolestunut siitä, että taloudellinen perusta uhkaa muodostua kuntien kannalta kestävämmäksi. Nythän porrastettu maksujärjestelmä jo tällä hetkellä toimii, ja tiedän vain, että erityispalveluja tuottavat mm. yliopistolliset keskussairaalat, samoin Invalidisäätiö, ovat sellaisen tilanteen edessä, että kenties maksusitoumuksia ei tulekaan riittävästi taikka ainakaan siten, että kaikki palveluja tarvitsevat pääsisivät erityistason hoitoon. Minusta tämä on sellainen asia, jota pitäisi nyt erityisesti valvoa ja seurata ja puuttua siihen, jos tarvetta näyttää olevan. Tässä on suuri kiusaus köyhillä kunnilla ja kuntainliitoilla pihistää omissa menoissaan, koska kustannukset uhkaavat jo nyt vyöryä yli niiden verokertymien, joita kuntainliiton alueella muodostuu.

Toki meillä pitää olla myös sellainen toimiva järjestelmä, jossa kaikki palveluja tarvitsevat pääsevät oikeaan hoitopaikkaan. Sen takia minusta pitäisi nyt erityisesti korostaa sitä, kun korvauspykälässä sanotaan, että ”sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perustelut erityistason maksuille”, että nyt tätä pitäisi todella valvoa, niin että nämä perustelut olisivat riittävät ja että kaikki todella hoitoa tarvitsevat saisivat oikeaa hoitoa.

Nyt todella näyttää siltä, että erityispalvelujärjestelmissä, mm. yliopistollisissa keskussairaaloissa, suoritteiden hinnat uhkaavat nousta kohtuuttoman korkeiksi. On aika ymmärrettävää, että silloin pyritään säästämään toisen kuntainliiton alueella ja keskussairaalat eivät ehkä aina katso tarpeelliseksi lähettää potilasta juuri korkean tason hoitoon. Minusta yleensäkin sairaanhoidon porrastus on asia, jossa jää varmasti juuri sairaanhoitopiiriin erääksi erityistehtäväksi valvoa, että todella piirin asukkaat saavat hoidot. Mutta siihen tarvitaan myös taloudellista perustaa, ja näyttää siltä, että kuntien kestokyky on tällä hetkellä jo äärimmäisen kovalla koetuksella, joten kyllä kai näin on, että meillä yhteisestä osuudesta valtion kustannusten pitäisi olla niin suuret, että niillä peitettäisiin erityistason hoitoja.

Täällä on ed. Anderssonin nimellä vastalause, jossa on kiinnitetty huomiota erityis-

maksuluokan pykälään, jolla säilytetään vielä erityismaksuluokka, joka minun mielestäni on jäänne siltä ajalta, jolloin työnjako ei ole toiminut ja jolloin rahakukkaro on määrännyt, mihin hoitoon kukakin pääsee ja hakeutuu. Tänä tasa-arvon aikana tästä vihonviimein olisi pitänyt päästä pois. Valiokunnan olisi pitänyt tähän asiaan vakavasti puuttua, mutta näin ei ole kuitenkaan tapahtunut. On hyvä, että siitä on ainakin muistutus täällä, ja tulemme äänestämään tämän asian puolesta. Ehkä tämä kuitenkin jää itämään ministeriöön ja siellä pohditaan tasa-arvokysymyksiä myös siltä kannalta, että kun nyt ehkä joku 5 prosenttia Suomen kansasta voi erityismaksuluokan palveluja käyttää, potilaspaiikkojen täytyy olla vähän epätasa-arvoisemmin jakautuneita silloin, kun rahalla voidaan näitä palveluja ostaa.

Ed. Puskka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari kommenttia ed. Säilynojan puheenvuoron johdosta. Ensinnäkin hän totesi lain erääksi perusteluksi sen, että kokemukset vapaaehtoisista kuntainliitoista ovat hyvät. Tästä kuulee ehkä erilaisiakin näkemyksiä, mutta en siihen puutu. Joka tapauksessa olennainen ero nykylakiin on tietysti se, että vapaaehtoisissa kuntainliitoissa kunnat ovat nämä ongelmat nimenomaan yhdessä vapaaehtoisesti sopineet. Tämä koskee sijaintikuntaetua, rajaongelmia jne. Välttämättä johtopäätöksiä ei voi tehdä siitä, minkälaisia kokemukset tulevat nyt olemaan niiden loppujen kuntainliittojen osalta, joissa laki tulee nyt sitten pakottamaan.

Toinen seikka sitten rajakunta-asioista. Ed. Säilynoja sanoi jotenkin siihen suuntaan puolustellen esitystä, että on hyvä, että rajat ovat selvät. Tietysti asukkaiden ja potilaiden kannalta, jotka asuvat rajalla, ei siellä mitään rajaa ole, mutta laki tulee hallinnollisesti lisäämään rajoja niin, että eräs asian tuntija jopa sanoi, että potilaiden on helpompi liikkua maasta toiseen kuin sairaanhoitopiirien välillä.

Tietysti ymmärrän, että ed. Säilynoja tarkoitti suunnitteluvastuuta. Tässäkin viittaan jälleen siihen, että jo Uudenmaan läänin osalta suunnitteluvastuu hajautuu, mihin asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota. Viimeisenä totean, että suunnitteluvastuu tietysti sinänsä on tärkeä periaate. Se vaihtoehto, jota me esitämme, on siis se, että kunnille

tulisi varsinainen jäsenyys toisessa piirissä, jolla olisi selkeä suunnitteluvastuu, mutta sivujäsenyydellä toisessa piirissä olisi selvästi merkitystä palvelujen käytön kannalta. Tämä olisi ilmeisesti joustavampi kuin valtioneuvoston myöntämä sopimusmenettely.

Ed. Säilynoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en todellakaan ihan perusteluna käyttänyt kokemusta, joka sairaanhoitopiireiltä on olemassa. Lähinnä vain toin esimerkkinä, että se voi toimia hyvinkin. Perusteluhan esitykselle on kai siinä, että tautialakohtainen hallintomalli on hajonnut meiltä ja meillä ei ole mallia, miltä pohjalta nyt sitten lähdetään etenemään.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Anttila puheenvuorossaan oli sitä mieltä, että koko hallituksen esitys olisi syytä hylätä. Tuon ajatuksen ymmärrän hänen esittämiensä perustelujen osalta, sillä esimerkiksi kunnan kaksoisjäsenyysoikeudesta olen hänen kanssaan samaa mieltä. Nyt on kuitenkin niin, että asia on erittäin monien vuosien ajan ollut valmisteilla. Tässä on nyt kuitenkin jotakin positiivista saatu aikaan, ja jos vielä SKDL:n ja keskustan kummankin erikseen kirjoittaman vastalauseen mukaisesti hallituksen esitystä voitaisiin parantaa, siitä muodostuisi mielestäni hyvä kokonaisuus.

Enhä eräänlaisena äänestysselelyksenä voin todeta, että kun me olemme valinneet devan taholla äänestyskäyttämismallimme niin, että me olemme SKDL:n vastalauseen ja keskustan vastalauseen kannalla, nimenomaan kuntien kaksoisjäsenyyssasia pohditutti meitä. Mutta lähdemme juuri siitä näkökohdasta, että kuntien itsehallinnon kannalta nykyisen tilanteenkin huomioon ottaen olisi perusteltua antaa mahdollisuus kaksoisjäsenyyteen. Se on kuitenkin keskustankin ehdotuksessa erittäin tiukan lukon takana, koska se on vain valtioneuvoston suostumuksen kautta mahdollista saada. Mielestämme kaksoisjäsenyys ei tuo mitään sotkuja, koska eihän tämä itse päätösvaltaan kuntainliitossa tulisi vaikuttamaan. Keskustankin esityksen mukaan kysymys on vain puheoikeudesta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Laine puheenvuorossaan perusteli devan äänestyskäyttäyty-

mistä sekä osoitti ymmärtämystä allekirjoittaneen perusteluille koko lakiesityksen hylkäämiselle.

Haluun vielä sen verran selventää, että kun lakiesityksellä vaikutetaan valitettavan paljon kuntien suuntautumiseen ja yhteistyöhön sairaanhoitopiiriasiassa, tästä on automaattisesti seurauksena se, että jos esimerkiksi Urjalan kunta jatkossa hakee — ja hakeekin — Tampereen sairaanhoitopiiristä peruspalvelunsa erikoissairaanhoidon osalta ja myös Valkeakosken aluesairaalassa toimii jäsenkuntana, toki Urjalan kunnan ja kuntalaisten mielenkiinto silloin suuntautuu selkeästi sinne suuntaan eikä Lounais-Hämeeseen, johon kunta talousalueena tällä hetkellä kuuluu. Katson, että oma tehtäväni tässä salissa on puolustaa sitä aluetta, jolta tänne olen edustajaksi valittu. Silloin en voi olla hyväksymässä sellaista lainsäädäntöä, joka väkivalloin murtaa niitä raja-aitoja, joita kuntien kohdalla on ollut vapaaehtoisen yhteistyön pohjalta. Siinä mielessä esitin kysymyksen ministerille, miksi todella kaksoisjäsenyyttä ei ole voitu sallia. Vastausta siihen valitettavasti en ole vielä saanut.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Erikoissairaanhoitolakiahan on valmisteltu noin 25 vuotta. Osa tavoitteista lain toteuttamiselle on jo aikaisempinakin vuosina toteutettu. Muun muassa pikku-Valtavahan tähtäsi siihen, että erikoissairaanhoitolaki saataisiin kenties sujuvammin toimimaan, kun se aikanaan tulee. Määrätyiltä osin — sanoisin eräiltä pieniltä osin — se liittyy tähän tarkasteluun.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa jo alussa haluan esittää kannatukseni ed. Puskalan ehdotuksille, jotta ne eivät vain lopussa unohtuisi.

Merkittäviä erikoissairaanhoitolakiesityksessä ovat tietysti erittäin monet asiat, mutta vaille huomiota eivät ole jääneet tähän mennessä rajakuntien asema, sivujäsenyyssemat ja niiden mahdollisuudet, aluesairaalat ja varsinkin ne aluesairaalat ja niiden asema, jotka sijaitsevat usean piirin alueella eli joiden toiminta-alueet tulevaisuudessakin sijaitsevat eri läänien alueella. Lisäksi lailla jonkin verran kavennetaan kunnallista päättäntävaltaa. Se vaikuttaa myös yksilön oikeusturvaan joissakin tilanteissa, ja sanoisin, että varsin merkittävästikin.

Esitys vaikuttaa myös rahavirtojen keskitämiseen, niin kuin täällä on tullut esille. Siinä keskitetään rahavirta suurimman sairaalayksikön eli sanoisinko sairaalan kotipaikan rahalaitoksiin. Ne ovat kuitenkin varsin merkittäviä rahasummia, jotka siellä vuosittain pyörivät. Lisäksi se vaikuttaa mm. mielisairaanhoidon hoitoon liittyviin asioihin. Vaikka mielisairaanhoidoa pidetään osana erikoissairaanhoidoa, se on kuitenkin saanut aivan erityismaininnan, joka lieenee aika kummajainen erikoissairaanhoidolaissa.

Jos ajatellaan rahavirtojen voimakasta keskittymistä sairaanhoitopiirin kodin mukaiselle paikkakunnalle, kyse on todella suurista, miljoonaluokkien rahoista paikkakunnalla. Erityisen merkitseväksi se tulee siinä mielessä, että valiokunta ei voinut hyväksyä lakiesitykseen muutokseksi sijaintikuntaetua. Sitä ei voitu siihen kirjata, vaikka siitä aika paljon keskusteltiin ja varmasti perusnäkökohdat olivat verraten samanlaisia. Silloin heräsikin mieleeni kysymys, missä nämä asiat päätetään, minkä verran kansanedustajilla on todella päätäntävaltaa näissä asioissa. Loppujen lopuksi taitaa olla aika vähäistä kansanedustajien todellinen valta. Kabinetit ja asiantuntijaelimet, jotka jo ennen hallituksen esitystä toimivat, ovat varsinainen päättäjätaho. Me vain nuijimme asiat ja praataamme mitä praataamme täällä ilman varsinaista tulosta.

Ilokseni tosin täytyy todeta, että maassamme on jo vapaaehtoisesti muodostettuja sairaanhoitopiirejä, joissa sijaintikuntaetu on jo toteutettu. Päättäjät ovat olleet valistuneita, edistyksellisiä ja tasapuolisesti ajattelevia kyseisissä kuntainliitoissa, joten näin on voitu menetellä. Siitä kiitokseni ja kunnioitukseni heille.

Mitä mielisairaanhoidon tulee, sanoisin, että mielisairaanhoido ja mielenterveystyö näyttävät edelleenkin erikoissairaanhoidolain mielestä olevan jonkinlainen kummajainen, ikään kuin ne eivät sisältyisi erikoissairaanhoidon lainkaan. Kuitenkin koko ajan eri tahoilla perustellaan niiden tasavertaistamista. Nyt erikoissairaanhoidolakiin vaaditaan oma mielisairaanhoidon lautakunta. Onko tämä psykiatrien oman suppean näkemyksen pönkittämistä ja jonkinlaista pelkoa sairaanhoidon todellisesta tasavertaisamisesta psykiatrian osalta muuhun erikoissairaanhoidon? Tämä on kuitenkin valitet-

tavaa ehkä merkityksellisimminkin potilaan kannalta. Tämä mahdollistaa edelleen psykiatrian eristäytymistä, joka voi olla hoidon kehittymiseen ja nykyajan haasteisiin vastaamisen este, jos ala on liiaksi eristyneenä erikoisryhmänä.

Todellisen vuorovaikutuksen saaminen muun erikoissairaanhoidon kanssa, mikä on sinänsä välttämätöntä, saattaa tästä seikasta johtuen kärsiä. Se voi johtaa siihen, että psykiatriseen hoitoon osallistuvat henkilöt edelleen pyörivät lääketieteellisesti katsoen vain ja ainoastaan oman erikoisalansa piireissä tapaamatta muunlaisia kollegoita ja keskustelematta laajemmasti lääketieteestä muusta kuin omasta suppeasta näkökulmastaan katsoen. Sehän on omiaan johtamaan maailmankuvan kapenemiseen ja siitä johtuviin vääriin tulkintoihin ja hoidollisiin johtopäätöksiinkin ainakin joskus.

Psykiatrit varmasti kavahtavat ja käynnistävät nyt voimakkaan hyökkäyksen tai puolustautumisen vedoten mitä erilaisimpiin sinänsä toisiinsa rinnastumattomiin argumentteihin. Vanha sananlaskuhan sanookin: se koira älähtää, johon kalikka kalahtaa. Eli silloin kun pistoa tuntuu sydämessä, on herkkä ja on paljon helpompi ryhtyä ärhäkään puolustautumiseen kuin keskustella avoimesti ongelmista.

Lakiesityksen perustelujen mukaan hallituksen on tarkoitus saattaa uusi mielen-terveyslaki voimaan samanaikaisesti tämän erikoissairaanhoidolain kanssa. Kuitenkin se on jämähtänyt jonnekin paikoilleen, vaikka sen piti olla tulossa eduskuntaan jo keväällä 1989. Luonnoksessa ei ollut lainkaan potilaan oikeusturvaa parantavia tekijöitä, mutta kylläkin lääkäreiden, luettavissa ehkä tässä tapauksessa psykiatrien, oikeusturvaa parantavia.

Mitä erikoissairaanhoidolain mukaiseen sairaanhoidon taloudellisuuteen ja sen kehittämiseen tulee, se pitää paikkansa edellyttäen kuitenkin, että koko sairaanhoitopiirin päättäjien vastuuntuntoinen suhtautuminen on saman suuntainen. Se edellyttää myös sairaanhoitopiirin päättäjiltä muita alueita kuin piirin keskuspaikkaa kohtaan hyvin vastuuntuntoista ja tasapuolista suhtautumista.

Arvoisa puhemies! Esimerkkinä tähän tilanteeseen voin mainita, että maassamme on eräitä keskussairaaloita ja keskusmielisi-

raaloita perusparannettu ja laajennettu jopa yli omien paikkalukutarpeidenkin ehkä hiukan kyseenalaisin menetelmin pelkästään lääninhallinnon tason päätöksillä, vaikkakin kokonaiskustannusarvio toteutukselle olisi vaatinut muun tason päätöksiä. Mutta tahallisesti on viipaloitu kokonaistoteuttaminen pienempiin osa-alueisiin, että on voitu imeä koko läänin terveydenhuollon kehittämishat muutamaan hankkeeseen. Se on ollut omiaan herättämään erittäin kriittistä suhtautumista tulevaa erikoissairaanhoitolakia kohtaan. Ylimitoitetut keskussairaalat haluavat nyt vetää sairaansijat läänin muiden sairaanhoitolaitosten sisältä omien virhelaskelmiensa peittämiseksi ja siten ovat heikentämässä läänin muiden alueiden sairaanhoitopalvelujen saatavuutta lähellä potilaan asuinpaikkaa.

Esimerkiksi tästä voinen mainita mm. läänimme pyrkimykset synnytys- ja naistentautien hoidon keskittämiseen kauas potilaitten, synnyttäjien, asuinsijoista, vaikkakin perhesynnytyksiä suositaan nykyään. Myös omaisten käyntiä potilaan luona ja pidetään tärkeänä kokonaisuhoitoa tukevana tekijänä.

Herra puhemies! Samaa voidaan sanoa myös psykiatrisen sairaanhoidon kehityksen suhteen keskittämistendenssistä läänissämme. On ilman muuta selvää, että sairaanhoidopiirin muodostuessa nyt pitkään vireillä olleet kiistoja aiheuttaneet hankkeet viedään nopeammalla tempolla loppuun. Muun muassa psykiatrisen potilaan hoidon kannalta on erittäin tärkeää, että hän säilyttää yhteytensä lähielinympyränsä. Näin sairaalasta kotiutuessaan hänen on helpompi tulla yhteisöön, takaisin sen täysipainoiseksi jäseneksi. Mitä kauemmaksi hänet viedään elämänympäristään, sitä eristäytyneemmäksi hän joutuu etenkin silloin, kun hänen sairautensa vaatii pitkäköö hoitoaikaa.

Läänimme ongelmat ovat nähdäkseni muodostuneet siitä, että suunnittelussa ei otettu riittävästi huomioon sitä, että Itä-Savo säilyttää keskussairaalansa ja muodostaa oman sairaanhoidopiirinsä. Kehittämistoimia taktikoitaessa ilmeisesti ajateltiin voitavan taktikoida läänimme itäinen alue samaan keskussairaalapiiriin onnistumatta kuitenkin siinä. Tämä on johtanut nyt läänissämme tietynlaiseen ristiriitoja herättäneeseenkin tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Mitä potilaan oikeus-

turvaan erikoissairaanhoitolain tiimoilta tulee, on siinä mielestäni vakavia puutteita joissakin tapauksissa. Toivoisin, että ne jäisivät todella vähälukuisiksi. Tällainen on mm. jo pikku-Valtavan mukanaan tuoma ja nyt jo toimiva läheteiden tsekkausmenetelmä, joka tekee turhaa byrokratiaa. Siinä lähete menee potilaasta oman piirin keskussairaalan asianomaisen ylilääkärin tarkastettavaksi ja hoitopaikka määräytyy tämän ylilääkärin kannan mukaisesti. Entä jos oman piirin alueella ei ole päästy syystä tai toisesta esimerkiksi oikeaan diagnoosiin tai on tullut kiusallinen hoitokomplikaatio ja potilaan ja lääkäreiden välinen arvovalta kiista on tullut merkittäväksi? Pääsisikö potilas tällöin joustavasti toisen piirin alueelle hoitoon? Sitä sopii harkita ja miettiä. Tuskinpa vain.

Voisin esimerkiksi kertoa erästä monivammaisesta potilaasta tuolta kaukaa, samoilta ajoilta suurin piirtein, kuin tätä erikoissairaanhoitolakia on lähdetty kehittämään. Hän sai pahoja vammoja ja mm. kallovamman. Kun hän ei toipunutkaan työkykyiseksi, nuori ihminen, häntä pidettiin psykiatrisesti sairaana ja hänet pantiin psykiatristen syiden perusteella eläkkeelle. Kun tätä asiaa lähdettiin selvittämään 80-luvulla, kävikin niin, että erittäin monien ja vaikeitten toimenpiteitten jälkeen saatiin vihdoin ja viimein hänelle oikea diagnoosi. Hänet saatiin tietokonetomografiatutkimukseen, jossa todettiin, että hänen aivojensa etulohkosta oli kolmasosa tuhoutunut ja se aiheutti hänelle nämä ongelmat eikä suinkaan hänen psykiatrisen sairautensa. Hänellä ei ollut siis psykiatrista sairautta perusongelmana, vaan hänen sairautensa oli nimenomaan liikennetapaturman aiheuttaman kallovamman aiheuttama ja siihen liittyvät oireet. Jos tällaisiin umpikujiin edelleen sitten tämän lain perusteella joudutaan, katsoisin, että meillä on lukematon joukko Suomenmaassa potilaita ja ihmisiä, jotka jäävät vaille heille kuuluvaa oikeusturvaa.

Nyt näyttää siltä, että erikoissairaanhoitolain mukaan piirien rajat, niin kuin ed. Puska mainitsikin, voivat muodostua korkeammiksi muureiksi kuin valtioiden väliset rajat. Ruotsista on jo tästäkin esimerkkejä riittävästi. Joissakin tapauksissa asiantuntijoiden mukaan ruotsalaiset ovat joutuneet hakeutumaan tänne saadakseen asianmukaisen hoi-

don. Me olemme tietten tahtoen seuraamassa heidän malliaan, valitettavasti.

Hoidon rajojen korkeus tietyksi voidaan kiertää hakeutumalla yksityissairaalaan hoitoa saamaan. Kaikilla ei ole siihen varaa, koska hoitomaksut ovat täysin itse maksettavia ilman yhteiskunnan subventiota. Yksi hoitopäivä saattaa maksaa 2 000 markkaa ja enempiakin. Ei tavallisella työssä käyvällä ihmisellä ole siihen minkäänlaisia mahdollisuuksia.

Mahdollista on myös ns. pimeiden potilasvirtojen muodostumiselle näissä tilanteissa. Näissä potilaat maksaisivat itse suoraan ns. kuntaosuuden päästäkseen asianmukaiseen hoitoon. Tämä olisi voitu estää muotoilemalla lakitekstiä niin, että tällaisia ei pääsisi eikä olisi tarvetta syntyä.

Arvoisa puhemies! Lisäksi vakava oikeusturvakysymys on myös eräiltä osin se, että nyt käsitellyssä olevan lain mukaan potilaan asiakirjat voidaan siirtää hoitopaikasta toiseen ilman potilaan omaa suostumusta. Pääasiassa tämä on tietenkin hoitoa edistävä, mutta jos diagnostiikassa tai hoidossa on ajauduttu väärille urille, niin se voi olla edelleen jatkuvaa, mikäli uudessa hoitopaikassa ei asiaa lähdetä tutkimaan täysin tyhjältä pöydältä, täysin uudesta näkövinkkelistä ja uusilla argumenteilla. Silloin on vaarana, jos nämä sairauskertomukset seuraavat mukana, että selataan, mitä on aiemmin tutkittu, ja jatketaan siitä. Silloin voidaan joutua samalla tavalla virheellisiin johtopäätöksiin, kun ensimmäinen siirto alkuvaiheessa on jo ollut väärä. Erityisen tärkeä näkökohta tämä on psykiatristen potilaiden kohdalla. Psykiatriaahan on hyvin paljon hoitavan lääkärin johtopäätöksiä. Faktatietojen esittäminen voi olla joskus ainakin huomattavasti vaikeampaa kuin muussa mediinassa.

Mikäli nyt esillä olevalla lailla päästään kustannusten säästöön, mitä tosin epäilen, asia olisi tietysti hyvä. Säästön hintana ei saa kuitenkaan olla eriarvoisuuden luominen, oikeusturvan loukkaaminen jne.

Arvoisa puhemies! Kannatan siis ed. Puskan ehdotuksia. Kokonaisuutena näen tämän lain puutteineenkin olevan kuitenkin askel hiukan parempaan suuntaan nykyisestä.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hieman yllättävää

kuulla, että ed. Kauppinen näin voimakkaasti hyökkäsi psykiatriasta hoitoa vastaan. Psykiatria tämän lain kautta rinnastetaan muihin erikoissairaanhoidon sektoreihin, ja sillä tavalla se vahvistaa asemaansa, mihin mielestäni on jo korkea aika. Psykiatria on ollut vahvasti aliresursoituna meillä, ja tämä on mielestäni hyvin tärkeä ja edistysellinen laki psykiatrian kannalta.

Sitten ed. Kauppinen puhui potilaasta, joka oli saanut kallovamman ja sen jälkeen psyykkisiä oireita ja joutunut psykiatriseen hoitoon. On hyvin tavallista, että psyykkisten oireitten taustalla on erilaisia muita kuin psyykkisiä tekijöitä. Tässä tapauksessa, mitä referoitiin, tietysti ongelma oli se, että liian myöhäisessä vaiheessa tehtiin erikoistutkimus, tomografia, jolla todettiin sitten aivo- vamma. Mutta sinänsä kai se, että ihminen saa apua psyykkisiin vaivoihin, ei ollut mikään virhe.

Sitten on kovasti puhuttu siitä, että nyt rakennetaan jäykkää systeemiä ja piirien väliset rajat nousevat erittäin korkeiksi. Minä en oikein jaksa ymmärtää tätä puhetta, koska lakihan antaa huomattavat järjestelymahdollisuudet ja -varat yksittäisille kunnille. Ei kai tämän lain tarkoitus ole huonontaa nykyjärjestelmiä, vaan parantaa niitä.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kauppinen on oikeassa kertoessaan, että melisairaanhoitolaki olisi tullut käsitellä samanaikaisesti erikoissairaanhoitolain kanssa. En kuitenkaan näe tässä yhteydessä oikeaksi käsitellä melisairaanhoitolakia, jota ei ole vielä valiokunnassa käsitelty.

Siltä osin olemme joutuneet puuttumaan hallinnollisiin osiin melisairaanhoitolakia, että olemme puuttuneet myös pakollisen lautakunnan asettamiseen. Valiokunnassa erittäin kriittisesti suhtauduttiin tähän asiaan ja arvioitiin, onko eriytymisvaara suurempi kuin vaara entistä syvempään jälkeenjääneisyyteen muista erikoissairaanhoitoaloista. Valiokunnan asiantuntijalausuntoihin perustuva kanta oli tällä perusteella psykiatrisen sairaanhoidon pakollinen lautakunta. Valiokunnan yhteisenä kantana oli myös, että tämän lautakunnan pakollisuutta tulee seurata. Toivomme, että myöhemmin psykiatrien sairaanhoito on saavuttanut tasa-arvoisen aseman muiden erikoissairaanhoitoalojen

kanssa, jolloin tämä lautakunta ei ole enää tarpeellinen.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anderssonin maininta oli, että minä olen psykiatria vastaan. En suinkaan ole psykiatria vastaan, vaan meidän pitäisi tunnustaa ne tosiasiat, että sielläkin on keskustelun tarvetta tälle asialle ja että nimenomaan psykiatria pitäisi pitää niin itsestäänselvästi muuhun erikoissairaanhoidon kuuluvana osa-alueena, että siihen ei tarvittaisi mitään erillisiä lautakuntamainintoja. Siihenhän meidän pitäisi päästä. Se olisi sitä oikeata hoitoa ja tasa-arvoisuutta.

Mitä tulee tähän kallovasa-asiaan, virhe ei suinkaan ollut siinä, että ihminen oli saanut hoitoa, vaan virhe oli tietystikin siinä, että hänen kallovasansa osuutta psykiatriseen sairauteen ei huomattu, vaan väitettiin, että kyse oli tykkäänään jostakin muusta, ja tämä diagnostiikka viivästyi ja asianomainen henkilö ei saanut asianmukaisia korvauksia. Lisäksi häntä ahdisti hirveästi se tilanne, että hän mielestään oli muusta syystä sairas kuin pelkästään vain tällaisista henkisistä paineista sairastunut. Koska hänellä sitten todettiin kallovasa, hän sai tietysti sitten siihen kannanotot ja asianmukaiset päätökset jne.

Mitä ed. Puiston lausumaan tulee, sanoisin, että sinänsä en nyt niin ole vastaan sitä pakollista lautakuntaa mielisairaanhoidoosoiden seuraamiseksi, toteuttamiseksi ja tasa-arvoistamiseksi, mutta se on vain osoitus siitä, että psykiatria on meillä edelleenkin tietynlainen kummajainen ja että sitä tarvitsee erikseen perustella, ikään kuin se ei olisi erikoissairaanhoidoa ensinkään. Minusta on niin luonnollista kuin olla ja voi, että se on yksi erikoissairaanhoidon alue. Sitä ei tarvitse erikseen enää perustella, olkoonkin, että meidän suomalaisten psykiatrisen sairaanhoidon tarve on niin suuri, että siihen tarvitaan kolmasosa sairaanhoidon sijoista suurin piirtein. En usko, että me sen sairaampia sillä alueella lienemme, mutta meidän kriteerimme ovat ehkä erilaiset.

Ed. Puska: Herra puhemies! Ed. Andersson totesi, että tämä laki ei huononna potilaiden liikkuvuutta piirien välillä. Kyllähän laki tuo aivan selvät muutokset. Rajakuntien asema muuttuu, aluesairaaloiden

asema muuttuu ja potilaiden hoitoon vaikuttaa 42 §:n 2 momentti, jossa sanotaan, että potilaan hoitoa toisessa piirissä ei hyväksytä, ellei oman piirin kuntainliitto ole tätä hyväksynyt, nämä ovat kaikki selviä lakimuutoksia. Siitä voidaan keskustella, kuinka paljon potilaiden liikkuvuus huononee ja mitä nämä merkitsevät, mutta kyllähän nämä selviä muutoksia ovat potilaiden liikkuvuutta rajoittavaan suuntaan. Ja me siteerasimme vain sitä, mitä eräät asiantuntijat sanoivat.

Mutta, herra puhemies, pyysin varsinaisen puheenvuoron, kun ymmärsin, että tämän erittäin ison lakipaketin sisällöltään ratkaisevan käsittelyn yleiskeskustelu on päättymässä. Toteaisin, että ymmärtääkseni keskustan ja muun opposition taholta on haluttu suhtautua varsin rakentavasti tämän uudistuksen toteuttamiseen. Sen vuoksi on vähän valitettavaa, että näihin moniin aika perusteltuihin muutosehdotuksiin on suhtauduttu varsin tyyliä, sellaisiinkin, joista asiantuntijat olivat erittäin yksimielisiä, mm. kaikki kunnalliset keskusjärjestöt olivat niistä monien takana.

Erityisesti, herra puhemies, halusin ihmetellä sitä, että kun keskustelussa on esitetty useita selviä kysymyksiä, miksi ministerin taholta ei ole kommentoitu, ei ole vastattu näihin kysymyksiin, esimerkiksi siitä, miksei rajakuntien sivujäsenyyttä hyväksytä tai miksi hoito toisessa piirissä vaatii oman piirin hyväksymisen? Me olisimme toivoneet, että ennen kuin mennään äänestykseen, niin ministeri olisi vastannut näihin kysymyksiin ja osallistunut myös osaltaan keskusteluun.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekka Puskan tavoin todellakin viimeksi haluaisin todeta, että kun täällä käydään keskustelua talousvaliokunnan mietinnön pohjalta ja esitetään mielestäni aivan asiallisessa tarkoituksessa ministerille kysymyksiä, niin kyllä koen erittäin valitettavana sen, että hallituksen asianomaista jäsentä ei tämä keskustelu kiinnosta, koska hän ei ole vastaamassa. Hän oli täällä alkuun, ja todella olisin toivonut, että tähän kipeään ongelmaan, kuntien kaksoisjäsenyyteen, olisi ministerin taholta saatu vastaus, ennen kuin käydään äänestämään. Paljon on puhuttu siitä, että eduskuntatyötä ei arvosteta, mutta kyllä tässä oma osuutensa on myös hallituksen suhtautumisella kansanedustajien täällä

käyttämiin puheenvuoroihin. Valitettavasti on näin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Kuuskoski-Vikatmaa ed. Mattilan kannattamana ehdottanut, että käsitteilyn pohjaksi hyväksyttäisiin II vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 70. (Koneään. 7)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 94/1988 vp. sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—6 § ja 1 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että 7 § saa sen muodon, mikä on talousvaliokunnan mietintöön liitettyssä II vastalauseessa, mikä siis merkitsee sitä, että kunta voi valtioneuvoston luvalla saada sivujäsenyyden toisessa piirissä niin halutessaan.

Ed. Kauppinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Puskan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Puskan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 69. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8 ja 9 §, 2 luvun otsikko, 10 ja 11 § sekä 3 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

12 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että 12 § saa sen muodon, joka on mietintöön liitettyssä II vastalauseessa.

Ed. Kauppinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Puskan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Puskan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

13—15 §, 4 luvun otsikko, 16—23 §, 5 luvun otsikko, 24—29 §, 6 luvun otsikko sekä 30—34 § hyväksytään keskustelutta.

35 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon, joka on II vastalauseen 36 §:llä.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen 36 §:n mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 76 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 71. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

36 §, 7 luvun otsikko ja 37 § hyväksytään keskustelutta.

38 §.

Keskustelu:

Ed. Andersson: Herra puhemies! Ehdotan I vastalauseen mukaisesti, että 38 § poistettaisiin, mikä tarkoittaa, että vanhentunut ja epäoikeudenmukainen erikoismaksuluokkajärjestelmä lopetetaan.

Ed. P. Lahtinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Anderssonin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Andersson ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Anderssonin ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 72. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

39—41 § ja 8 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

42 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon, mikä on II vastalauseessa 43 §:llä, mikä merkitsee 2 momentin poistamista eli poistettaisiin tämä tiukka määräys siitä, että hoito toisessa piirissä vaatii oman piirin luvan.

Ed. Kauppinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Puskan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen 43 §:n mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 75 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 70. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

43 ja 44 §, 9 luvun otsikko, 45 ja 46 § hyväksytään keskustelutta.

47 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saa sen muodon, joka on II vastalauseessa 48 §:llä. Tämä merkitsee siis yliopistosairaaloiden ylimääräisen valtionavun korottamista 12 prosentista 15 prosenttiin, jonka puolesta mm. ed. Wasz-Höckert puhui.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan ehdotusta ja olen täysin sitä mieltä, että 15 prosenttia olisi oikea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi sen muodon, joka on II vastalauseen 48 §:llä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

48 ja 49 §, 10 luvun otsikko, 50 ja 51 § hyväksytään keskustelutta.

Toinen varapuhemies: Esitellään 52 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että 11 lukuun tulee uusi pykälä valiokunnan mietinnön II vastalauseen 53 §:n mukaisena. Tämä on siis sijaintikuntaetupykälä.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan ehdotusta sijaintikuntaetupykälästä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut uutta 52 §:ää sen mukaisena, kuin on II vastalauseessa oleva 53 §.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole ehdotettua pykälää, ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

52 § hyväksytään.

53 §, 11 luvun otsikko, 54 ja 55 §, 12 luvun otsikko, 56—60 §, 13 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 94/1988 vp. sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §, 1 luvun otsikko ja 2—6 § hyväksytään keskustelutta.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että 7 § saisi sen muodon, joka sillä on II vastalauseessa. Pykälä liittyy siis aluesairaaloiden aseman turvaamiseen.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi sen muodon, joka sillä on II vastalauseessa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 50 ei-ääntä; pois- sa 70. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8—10 §, 2 luvun otsikko, 11—19 §, 3 luvun otsikko, 20—25 §, 4 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 95/1988 vp. sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka sillä on II vastalauseessa.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi sen muodon, joka sillä on II vastalauseessa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 47 ei-ääntä; pois- sa 72. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Ehdotan vielä, että 4 § saisi sen muodon, joka sillä on mietintöön liitetystä II vastalauseessa, joka merkitsisi siis sitä, että HYKS-kuntainliitossa sovelletaan samoja äänimäärärajoituksia kuin itse tässä erikoissairaanhoidollain 17 §:ssä.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan perusteltua ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppinen kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi sen muodon, joka sillä on II vastalauseessa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Puskan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 44 ei-ääntä; pois-
sa 73. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5—21 §, johtolause ja nimike hyväksytään
keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan eh-
dotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan
päättäneeksi.

11) Asetus 16 päivältä kesäkuuta 1989 rajavartiolaitoksen eräiden virkojen lakkaut- tamisesta ja perustamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 15)
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on puolustusasiainvaliokunnan mie-
tintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi öljyjättemaksusta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 127
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mie-
tintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättäneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitos- ten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muut- tamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 130
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o
16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättäneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

14) Ehdotukset laeiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamises- tä sekä pienyrittäjän vuosilomarahasta an- netun lain 11 §:n kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 102
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 19

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o
19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättäneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

15) Hallituksen esitys n:o 165 laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muutta- misesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Vaikka tänään sivistysvaliokunta on jo aloittanutkin tämän asian käsittelyn, katson kuitenkin tarpeelliseksi tuoda eräitä asioita esille lähetekeskustelussa sitä varten, että sivistysvaliokunnan jäsenistä edes joku ottaisi näitä näkökohtia huomioon, kun lakiesitystä aletaan valiokunnassa tarkemmin käsitellä.

Hallitus esittää Lapin korkeakoulun toiminnan laajentamista taiteen alueelle. Lapin korkeakoulussa annetaan tällä hetkellä oikeustieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä opetusta ja lisäksi siellä on opettajankoulutusta, lähinnä luokanopettajankoulutusta. Lapin korkeakoulua pidetään vielä toiminnaltaan kapea-alaisena. Siksi sinne on ryhdytty suunnittelemaan uusia opetusaloja ja jopa uusia tiedekuntia. Pari vuotta sitten yhtäkkiä, vuonna 1987, alettiin suunnitella Lapin korkeakouluun taiteen opetusta, niin että ensimmäisessä vaiheessa perustettaisiin kuvaamataidon opettajien koulutusohjelma ja myöhemmin mm. teollisen muotoilun koulutusohjelma. Kuvaamataidon opettajien koulutus haluttaisiin aloittaa Rovaniemellä jo ensi lukuvuonna. Tätä varten tulevan vuoden budjettiin on sisällytetty jo ensimmäisiä virkoja.

On hyvin perusteltua nostattaa tässä vaiheessa eduskunnassa kysymys, miksi Lapin korkeakoulua halutaan laajentaa juuri taiteen alalle. Miksi korkeakoulu ei halua kehittää niitä tieteenaloina, joista hyötyisi ympäröivä yhteiskunta Lappi, Pohjois-Suomi? Tällaisia tieteenaloina olisivat esimerkiksi matkailuun, arktiseen ja vähemmistökulttuurin tutkimukseen liittyvät tieteenalat jne.

On käynyt ilmi, että kaikki maan asiantuntijat ovat valmiit laajentamaan kuvaamataidon opettajien koulutusta Helsingistä muualle Suomeen. Asiantuntijoinen näkemyksen mukaan koulutusta tulisi laajentaa nimenomaan Pohjois-Suomessa. Asiantuntijat Rovaniemellä ja eräitä opetusministeriön virkamiehiä lukuun ottamatta ovat myös yksimielisesti sitä mieltä, että Oulun yliopis-

to, jossa 1980-luvun loppupuolella on järjestetty kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutusta kaksi peräkkäistä kurssia, olisi luontevin ja taloudellisestikin perustelluin koulutuspaikka.

Oulun yliopiston omissa suunnittelemissa taiteiden opetus ja siihen liittyen kuvaamataidon opettajien koulutus on ollut mukana jo 1970-luvun alkupuolelta asti, jolloin siellä suunniteltiin yliopiston yhteyteen taiteiden laitosta. Tämä suunnitelma on myöhemmin muuttunut sen laatuiseksi kuin se on tällä hetkellä voimassa olevassa yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 1990—1994. Tässä suunnitelmassa todetaan, että yliopisto on tehnyt aloitteen kuvaamataidon opettajien koulutuksen järjestämisestä pysyvästi Oulun yliopistossa joko itsenäisenä tai yhteistyössä Taideteollisen korkeakoulun kanssa. Ensi vuoden budjetissa on tähän ja myös arkkitehtuuriopetuksen laajentamiseen liittyen nimetty Oulun yliopistolle teollisen muotoilun professuuri.

Jos ajatellaan Oulun yliopiston valmiuksia kuvaamataidon opettajien pysyvän koulutuksen antamiseen, voi todeta, että yliopiston eri tiedekunnissa on tällä hetkellä valmiina lukuisia opintojaksoja, jotka liittyvät läheisesti kuvaamataidon opettajien koulutukseen. Sellaisia opintojaksoja, joita Oululla siis on, mutta Lapin korkeakoululla tällä hetkellä ei ole, on ilman äsken mainitsemaani teollisen muotoilun professorin antamaa opetusta yhteensä ainakin noin 70 opintoviikon verran. Kuvaamataidon opettajien koulutuksessa on 180 opintoviikkoa, joten lähes puolet annettavasta opetuksesta olisi yliopistossa tavallaan jo valmiina. Tästä aiheutuisi valtiolle hyvin suuri vuotuinen kustannussäästö, noin puolen miljoonan kustannussäästö vuodessa.

Jos otetaan huomioon, että kuvaamataidon opettajankoulutuksesta tulisi myöhemmin olemaan apua muille, jo Oulun yliopistossa oleville koulutusohjelmille, kuten historian, kulttuurimaantieteen, kulttuuriantropologian, arkkitehtuurin jne. koulutukselle, tulisi tästä kustannussäästöstä vuodessa arvioiden mukaan vähintään 430 000 ja korkeintaan 750 000 markkaa. Eli yhteensä kustannussäästö vuodessa olisi noin miljoonan markan verran, jos varovaisesti arvioi, mitä pidän hyvin merkittävänä näkökohtana, kun mietitään kuvaamataidon opettajan-

koulutuksen laajentamista Helsingin ulkopuolelle.

Opetusresurssit ovat tärkeä näkökohta, joka päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon. Oulun yliopistossa on kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutuksen aikana löytynyt pätevä opettajakunta, joka on jo myös harjaantunut opetuksen antamiseen. Lisäksi yliopistolla on oma harjoittelukoulu, yläaste ja lukio, jota Rovaniemellä taas ei ole. Yliopiston harjoittelukoulussa, yläasteella ja lukiolla, on myös pätevä, asiantunteva aine-didaktinen henkilökunta, jota vielä täydentää yliopiston opettajankoulutuslaitoksen kuvaamataidon opettajavoima.

Oulun kaupungissa on myös lukuisia mää-
rä kuvaamataidon opettajankoulutukselle tärkeitä tukilaitoksia, joista tässä voisi mainita kohta valmistuvan uuden taidemuseon, monet yksittäiset taidegalleriat, Oulun elokuvakeskuksen, kaupungissa olevan käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen, taidepainotteisen lukion, lasten ja nuorten kuvataidekoulun, Steiner-koulun, Pohjois-Pohjanmaan keskusammattikoulun uuden videokoulutuslinjan jne. Myös tilat tälle koulutukselle Oulun kaupungissa ovat jo valmiita. Kun kasvatustieteellinen tiedekunta muutaman vuoden kuluttua siirtyy kaupungista Linnanmaalle, sen tilat, harjoittelukoulu, nykyinen opettajankoulutuslaitos, joka sijaitsee uuden taidemuseon ja Pohjois-Pohjanmaan keskusammattikoulun välissä kaupungin keskustan tuntumassa, tulisivat olemaan mitä mainioin paikka taidealan ylimmälle opetukselle yliopistossa.

Opetusministeriö asetti viime talvena työryhmän pohtimaan, millä edellytyksillä koulutus voidaan järjestää Rovaniemellä. Työryhmän mietinnössä todetaan, että Rovaniemeltä puuttuu tällä hetkellä monia tärkeitä edellytyksiä. Yksi ongelma on, millä tavalla tultaisiin järjestämään opettajien harjoittelu. Lapin korkeakoulun harjoittelukoulussa on vain ala-aste, eivätkä tulevat aineenopettajat voi harjoitella ala-asteella.

Työryhmän mietinnön sivulla 34 todetaan, että työryhmä edellyttää, että Rovaniemen kaupunki huolehtii harjoittelupaikkojen järjestämisestä, mutta sen ohella myös kuvaamataiteelle suosiollisen ilmapiirin kehittämisestä Rovaniemellä. Tämä kertoo mielestäni hyvin paljon Rovaniemen seudun ja Lapin korkeakoulun valmiudesta ottaa vas-

taan kuvaamataidon opettajankoulutus. Ministeriön asettama työryhmäkin on joutunut jopa panemaan paperille sen, että Rovaniemen kaupungissa ei ole tällä hetkellä edes ilmapiiriä valmiina koulutuksen vastaanottamiseen, puhumattakaan muista resursseista, jotka ovat välttämättömiä.

Arvoisa puhemies! Taideteollisen alan koulutuksen sijoittamiselle Oulun yliopistoon on selkeät, realistiset ja taloudelliset lähtökohdat. Oulun yliopiston kasvatustieteellisen, humanistisen, luonnontieteellisen ja teknillisen koulutuksen yhdistäminen taideteollisen alan koulutukseen tarjoaa monia liittymäkohtia, jotka toimivat luontevasti näiden alojen yhteistyön perustana ja tarjoavat mielenkiintoisia näköaloja koulutuksellisen ja tutkimuksellisen yhteistyön kehittämiselle tulevaisuudessa. Oulun yliopistolla on jo myös aika pitkä kokemus taideteollisen alan koulutuksen järjestämisestä kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutuksen ja teolliseen muotoiluun liittyvien koulutushankkeiden kautta.

Opetusministeriön esitys ja hallituksen päätös sijoittaa kuvaamataidon opettajien koulutus Rovaniemelle ei tulisi olemaan poliittisesti millään tavalla perusteltu. Tämähän on selkeä poliittinen päätös, jolle ei löydy ensimmäistäkään argumenttia tueksi. Olen sitä mieltä, että Lapin korkeakoulua tulee kehittää. Sinne voitaisiin luoda monia mielenkiintoisia ja perusteltuja aloja, kunhan lappilaiset tämän vain oivaltaisivat. Kuvaamataito ei millään tavalla täydennä nykyisiä korkeakoulun opetusaloja. Tämän koulutushajonnan sijoittamisen jälkeen voidaan kyllä perustellusti todeta, että Lapin korkeakoulu on pitkän aikaa aika onneton kokoelma erilaisia tieteenaloja. Tässä mielessä se on maamme korkeakouluverkostossa aika erikoinen korkeakoulu tulevaisuudessa.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päinvastoin kuin ed. Isohookana-Asunmaa, joka on asettumassa vastustamaan Lapin korkeakoulun kehittämistä, minä haluaisin asettua puolustamaan hallituksen esitystä ja todeta, että esitys Lapin korkeakoulun laajentamiseksi niin, että nykyisten kolmen tiedekunnan lisäksi siellä tulevaisuudessa toimisi myös taiteenalan opetus, on perusteltu ja oikea. Pitää muistaa, että myös Lappi on osa Suomea. On tärkeää

kehittää Suomen Lappia ja Lapin korkeakoulua.

Mitä tulee itse esitykseen, jonka mukaan Lapin korkeakouluun perustettaisiin taiteen alan professuuri ja erillinen osasto, on se Lapin korkeakoulun itsensä tekemä esitys, perustuu sen pitkän tähtäyksen suunnitelmaan ja muodostaa Lapin korkeakoulusta erinomaisen hyvän kokonaisuuden. Siellähän tulee tämän jälkeen toimimaan oikeustieteen, yhteiskuntatieteen ja kasvatustieteen tiedekunta ja taideala.

Kun taidealaa nyt Suomessa kehitetään valtion ensi vuoden budjetissa erittäin voimakkaasti, mm. taiteen määrärahat kasvavat noin 15 prosenttia, on tärkeää, että myös taiteen alan koulutusta Suomessa kehitetään ja että sitä kehitetään Helsingin ulkopuolella. Mitä tähän esitykseen tulee, niin tuo ehdotus, että se on Lapin korkeakoulussa, on hyvä ja perusteltu. Toivon, että sivistysvaliokunta tämän esityksen tällaisena hyväksyy.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oulun yliopisto on maan monipuolisin yhtenäinen yliopisto. Siellä on koettu hyvin suurena puutteena mm. teollisuutta palvelevan taideteollisen opetuksen puuttuminen. Tässä suhteessa me oululaiset olemme kyllä käytyä keskustelua seuranneet hyvin suurella mielenkiinnolla. Olemme todenneet kyllä, että sekä kuvaamataidon opettajien tarve Pohjois-Suomessa että taideteollisen koulutuksen pula teollisen muotoilun osalta ja muillakin tarpeellisilla lohkoilla olisi perusteltua toteuttaa Oulun yliopistossa. Emme myöskään halua olla vastoin Lapin korkeakoulun kehittämistä, mutta toisaalta täytyy tietoenkin pitää mielessä, mikä on Lapin luontainen korkeakoulurakenne. Siinä mielessä ehkä tämä koulutus olisi ollut järkevämpi suunnitella Ouluun.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime perjantaina, kun asia oli ensimmäistä kertaa esillä, käytn tästä puheenvuoron enkä rupea toistamaan niitä asioita, joita silloin esitin. Ne on saatavissa tuolta pöytäkirjatoimistosta.

Ed. Isohookana-Asunmaalle toteaisin sen, että nimenomaan Lapin korkeakoulu haluaa laajentaa toimenkuvaansa ja alueitansa. Totesitte täällä, että Lapin korkeakoulu on nyt kapea-alainen. Näin onkin, mutta se ei kasva

siitä, jos ei sitä laajenneta. Sivistysvaliokunta on tänään kuullut ensimmäisiä asiantuntijoita ja tulee kuulemaan lisää. Ainakin tämänpäiväiset asiantuntijat olivat Lapin korkeakoulun taideosaston kannalla. Rovaniemen kaupungin asiantuntemus on myös kutsuttu paikalle. Varmasti siinä yhteydessä valiokunta tulee kuulemaan sen valmiuden, mikä Rovaniemen kaupungilla on harjoittelupaikkojen järjestämiseksi kuvaamataidon opettajille.

Ihmettelen kovasti ed. Isohookana-Asunmaan ilmaisua siitä, että Rovaniemellä ilmapiiri ei ole valmiina. Kysyisin, miten tämä ilmapiiri mitataan. Miten se mitataan Oulussa? Miten se mitataan Rovaniemellä tai yleensä Helsingissä? Minun mielestäni ainakin sitä on hyvin vaikea mitata. Ed. Isohookana-Asunmaa puhui poliittisesta päätöksestä. Sijoitetaan koulutus nyt Ouluun tai Rovaniemelle taikka jonnekin muualle, niin kaikki ovat ymmärtääkseni poliittisia päätöksiä.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näin Lapin kansanedustajana harvoin pääsee kiittelemään hallituksen esitystä. Tällä kertaa kuitenkin on paikallaan kiittää ja todeta, että hallitus on päättänyt aivan oikeaan tulokseen. Minusta tämä on oikeaoppista keskustalaista hajasijoituspolitiikkaa. Silloin kun hajasijoitetaan, niin on paikallaan se tehdä kunnolla.

Minusta Lapin korkeakoululla on kaikki edellytykset ottaa vastaan tämä hallituksen ehdotus. Tiedän, että Lapin korkeakoulu on valmistautunut kuvaamataidon opetuksen käynnistämiseen kaikella sillä vakavuudella, mitä tämän asian suhteen pitääkin olla. Minua ihmetytti, että ed. Isohookana-Asunmaa käytti Lapin korkeakoulusta ainakin pariin kertaan nimitystä "onneton" jnp. Minusta se on Lapin korkeakoulun vähättelyä, siihen ei pitäisi olla mitään aihetta. Kaikki ne toiminnot, jotka Lapin korkeakoulu on saanut, se on kunnialla hoitanut. Uskon, että myös tästä haasteesta se tulee selviytymään.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata edustajille Hokkanen ja Jääskeläinen.

Ensinnäkin ed. Hokkanen ei kyennyt esittämään yhtään ainutta, ensimmäistään, perustelua, minkä takia olisi mielekästä si-

joittaa tämä koulutus Rovaniemelle. Se ei ole, ed. Hokkanen pitkän tähtäyksen suunnitelma. Lapin papereissa todetaan aivan oikein, että vuodesta 1987 Lapissa on tätä suunniteltu, Oulussa vuodesta 1973. Lappi on sitä esittänyt, totesi ed. Hokkanen, niin on myöskin Oulu esittänyt aivan samalla tavalla. Lappiin voitaisiin saada, kuten totesin ja kuten ed. Siuruainenkin totesi, monia sille luontaisia aloja. On aika hämmästyttävää todeta, että Lapissa ei keksitä sinne niitä aloja, joita ympäristö kaipaa ja odottaa, vaan haetaan ja otetaan tavallaan Oululta se, mikä Oulun suunnitelmissa on, kopioidaan se ja ruvetaan sitä esittämään.

Mitä tulee ilmapiiriin, sitä minun ei tarvitse ryhtyä mittaamaan. Totean ed. Jääskeläiselle, että tämä asia on mitattu opetusministeriön työryhmän muistiossa 1989 n:o 19, Lapin korkeakoulutasoisen taidekoulutuksen työryhmän muistio, jossa todetaan, että tätä ilmapiiriä Rovaniemellä ei ole.

Ed. Sarapää sanoi, että Lappi on tämän koulutuksen ottamiseen valmistautunut. Haluan todeta, että myöskin Oulun yliopisto on valmistautunut ottamaan koulutuksen vastaan. Meillä on jo esimerkiksi aivan yksityiskohtaiset suunnitelmat koulutuksen opinto-viikoista ja koulutuksen järjestämisestä.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan todeta ed. Isohookana-Asunmaalle, että tulevassa Lapin korkeakoulun taiteen opetuksessa tulee olemaan mm. kaksi erityistä aluetta, niin kuin hallituksen esitys toteaa, kuvallinen viestintä ja teollinen muotoilu.

Kun esitystä lukee, voi todeta, että kuvallisen viestinnän koulutusohjelmassa keskitytään erityisesti sähköiseen viestintään, mm. video- ja av-tuotannon suunnitteluun ja toteutukseen ja tietotekniikan soveltamiseen niissä.

Teollisen muotoilun koulutusohjelma painottuu suunnitelman mukaan sellaisille tuotannon alueille, jotka tulevat taloudelliselta merkitykseltään tulevaisuudessa korostumaan. Tällaisia sektoreita ovat mm. muovi-, metalli-, elektroniikka- sekä kulutustavara-tuotanto.

Mitä vielä näihin aloihin tulee, voidaan todeta, että koulutusohjelma tulee ottamaan erityisesti huomioon valtakunnassa olevat pienen ja keskisuuren yritystoiminnan eli

teollisen toiminnan tarpeet. Olen täysin vakuuttunut siitä, että Lapin korkeakoulu kykenee toimimaan hyvässä yhteistyössä yritysten kanssa yrityksiä kehitettäessä niin, että mainituilla aloilla voidaan Lapin taideosastosta korkeakoulusta tulevaisuudessa saada hyviä ihmisiä mm. kehittämään uudenlaisia tuotteita suomalaisiin yrityksiin sillä tavoin, kuin mm. teollisen muotoilun alalla on tarkoitus tulevaisuudessa toimia.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perusteista, joita ed. Isohookana-Asunmaa peräänkuuluttaa, olen perjantaina käyttänyt puheenvuoron enkä rupea toistamaan, niin kuin äsken totesin. Mutta näistä lappilaisista keksinnöistä tai oululaisista keksinnöistä toteaisin tässä, että Lapin korkeakoulu varmasti lähtee tämän jälkeen uudelle alueelle, joka on julkistettu-kin, matkailun puolelle, kun tämä taideosasto saadaan käyntiin. Tällä tavalla molemmat osastot tulevat palvelemaan Lappia ja Pohjois-Suomea ja niitten elinkeinoelämää.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täällä on monesta suusta tuotu julki tyytyväisyys siitä, että on ruvettu kehittämään Lapin korkeakoulua. Minustakin on paikallaan kehittää Lapin korkeakoulua. Hallitus ansaitsee kaikkinaisista pyrkimyksistään kehittää kehitysalueella sijaitsevia korkeakouluja kaiken kiitoksen. Tässä tapauksessa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota joihinkin hyvin merkittäviin näkökohtiin, jotka liittyvät siihen, millä tavalla hallitus katsoisi olevan perusteltua aihetta tässä yhteydessä kehittää Lapin korkeakoulua. Kysymyshän on kuvaamataidon opetuksen koulutusohjelman lisäämisestä Lapin korkeakoulun opetusohjelmaan.

Olen Oulun yliopistossa toiminut vuodesta 1975 lähtien ja tämän vuosikymmenen alusta kuusi ja puoli vuotta luontotieteellisen tiedekunnan dekaanina ja ollut yliopiston hallintokollegion ja hallituksen jäsenenä seuraamassa niitä kehityshankkeita, joita Oulun yliopistolla on ollut. Näissä yhteyksissä Oulun yliopisto on ollut ehkä hyvin merkittävä laitos siinä, että kun opetusministeriön taholta on esitetty vaatimuksia toiminnalliseksi kehittämiseksi ja myöskin taloudellisesti toimivaksi kehittämiseksi, niin Oulun yliopiston hallinto on ottanut nämä vaatimukset vaka-

vasti ja pyrkinyt aivan erityisesti luomaan sellaisia toiminnallisia kokonaisuuksia, jotka myöskin taloudellisesti on pitkälle mietitty.

Niinpä tämän hallituksen esityksen kohdalla kiinnittyy huomio siihen, kun tätä kuvaamataidon opetuspuolta haluttaisiin kehittää, sinne tulevat mukaan kuvallinen viestintä ja teollinen muotoilu. Ed. Hokkanen äsken kuvasi tarkoin ja oikein, mitä nämä pitävät sisällään. Nehän viittaavat nimenomaan siihen, että teknillinen tiedekunta on se todella oikea yhteistyöpartneri näissä asioissa. Minä ymmärsin aikoinansa — eikä niin kauan sitten aikoinansa, muutama vuosi sitten — dekaanuksena, että näiltä osin se todella oikea toiminnallinen kehittämispaikka on Oulun yliopisto. Niinpä tämä hanke on ollut Oulun yliopiston kehittämisohjelmassa vuodesta 1973 lähtien, aivan niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa jo totesi. Siis jos halutaan toiminnallisesti ja taloudellisesti edullisimmalla tavalla tätä kehittämisohjelmaa viedä eteenpäin, niin silloin se oikea paikka on Oulun yliopisto.

Minä en käytä tässä korkeita retorisen ulvahduksen asteita puolustaessani tätä näkökulmaa ja näkökohtaa. Totean vain, että mielestäni Oulun yliopisto on tässä asiassa toiminut juuri niin kuin järkevästi yliopistojen kehittämistoimintaa pitää harjoittaakin.

Mitä sitten ehdotan Lapin korkeakoululle sijaan? Tässä tilanteessa ehdotan, että Lapin korkeakouluun perustettaisiin ympäristö- ja luonnontaloustieteiden instituutti ja nimenomaan kansainvälisellä tasolla toimiva instituutti. Tähän on erittäin paljon akuutteja vaatimuksia ja haasteita. Pohjoinen luonto on tällä hetkellä luonnontalouselinkeinoineen voimakkaampien muutospainneiden alaisena kuin koskaan historiansa aikana. Pohjoisen luontoon kohdistuu kansainvälisöidellisesti merkittäviä ongelmia siinä, millä tavalla asioita pitäisi ratkaista ja tarkastella. Tohtori Korpijaakon väitöskirjatyö toi erityisesti esille saamelaisien oikeudet, ja näissä suhteissa pitäisi tutkimustyötä erittäin paljon tehostaa.

Viime sunnuntai-iltana minulle soitti eräs kansliapäällikkö Kanadan hallituksesta ja pyysi pitämään esitelmää heidän pohjoisten alueiden kehittämiskonferenssissaan. Hän tähdensi tuossa keskustelussa, kuinka tärkeitä heidänkin kannaltaan ovat nämä kansainvälisöidelliset näkökohdat. Toisin sanoen

sielläkin, kehittyvässä Kanadassa, on luonnontalouselinkeinojen asemasta ja tulevaisuudesta kysymys.

Arvoisa puhemies! Mielestäni akuutimpi ja sopivampi kehittämishanke tällä hetkellä Lapin korkeakouluun olisi mainitsemani ympäristö- ja luonnontaloustieteiden instituutti kansainvälisenä instituutiona kuin nyt esitetty hanke kuvaamataidon opetuksen koulutusohjelman sisällyttämisestä tämän korkeakoulun ohjelmaan.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Pulliainen puhui Oulun yliopistosta, niin minusta olisi hyödyksi muistaa resurssikysymyksiä ja tutkia niitä. Oulun yliopisto on tänä päivänä viiden tiedekunnan yliopisto, joista keskeiset tiedekunnat ovat lääketieteen tiedekunta, teknillinen ja luonnontieteellinen tiedekunta. Oulun yliopistossa on 1810 opettajaa ja professoria yhteensä palkattuna työväkeä. Jos millä niin Oulun yliopistolla on resurssit aloittaa, ed. Pulliainen, esimerkiksi äsken esittämäne pohjoisen Suomen ja arktisten olojen tutkiminen, ja jos minne, niin Oulun yliopistoon se tulisi sijoittaa. Kun nyt on tarkoitus pientä Lapin korkeakoulua — joka on vain 1 300 oppilaan koulu, Oulun yliopisto on 9 000 opiskelijan yliopisto — kehittää ja tehdä sinne taiteen osasto, niin minusta ei pitäisi vastustaa lappilaisten toiveita ja tahtoa. Pitää muistaa todellakin, että Lappi on osa Suomea, ja on tärkeää, että myös Lappi pidetään asuttuna tulevaisuudessa.

Samalla kun tätä tehdään, niin olisi tietysti hyvä, että myös Oulun yliopisto kehittyisi ja ennen kaikkea sen teknisen tiedekunnan arkkitehtuurin osastolla kehitettäisiin hyvää teollista muotoilua ja edistytettäisiin opetuksessa, niin kuin kaikissa korkeakouluissa ja yliopistoissa tulee tehdä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että ed. Hokkanen ei kyllä jaksanut kuunnella puheenvuoroni sisältöä ollenkaan. Minä ehdotin, että Lapin korkeakouluun perustettaisiin ympäristö- ja luonnontaloustieteiden instituutti kansainvälisellä tasolla. Oulun yliopistossa ei ole oikeustieteellistä tiedekuntaa eikä osastoa, eikä sinne sitä tarvitakaan. Se on Lapin korkeakoulussa. Tämä laitos kuuluu

Lapin korkeakouluun luonnollisena osana sen toiminnan laajentumista ja ajan haasteisiin vastaamista.

Sen sijaan Oulun yliopistossa on mainitsemme teknillinen tiedekunta. Siellä on myöskin humanistinen tiedekunta ja kasvatustieteellinen tiedekunta, jotka liittyvät juuri tähän kuvaamataidon opetukseen ja myöskin kuvallisen viestinnän sähköisenä viestintänä kehittämiseen, niin kuin kuvasitte edellisessä puheenvuorossanne, samoin kuin teollisen muotoilun kehittämiseen. Taas teknillistä tämän alan opetusta ja tutkimusta ei ole lainkaan Lapin korkeakoulussa, eikä kai tämä nykyhallitukseen aio niitä sinne sijoittaa.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Asian itse substanssiin en halua tässä vaiheessa puuttua sen vuoksi, että sivistysvaliokunta on vastikään alkanut kuulla asiantuntijoita, niin kuin sivistysvaliokunnan jäsen ed. Jääskeläinen äsketi totesi. Tässä keskustelussa nyt lähinnä Oulun yliopiston ja Rovaniemen korkeakoulun edustajat tai lähellä niitä olevat mittelevät keskenään. Haluan vain kertoa sen, että olemme tänään — niin kuin eduskunnassa on tavaksi tullut varsinkin budjettilakien käsittelyssä, että asiantuntijoiden kuuleminen voidaan jo aloittaa lähetekeskustelun ollessa täällä vielä kesken — kuulleet Rovaniemen korkeakoulun rehtoria ja opetusministeriön ja valtiovarainministeriön edustajia. Olemme sopineet sivistysvaliokunnassa, että kuulemme myös Oulun yliopistoa ja Oulun kaupungin edustajia ja myös Taideteollisen korkeakoulun edustajia.

Sivistysvaliokunnalla on ollut erinomaisen hyvä tilaisuus perehtyä myös Oulussa tähän kysymykseen sen vuoksi, että valiokunta vieraili siellä ei kovin kauan sitten, samoin kuin se vieraili myös Taideteollisessa korkeakoulussa, jossa tätä hanketta yhteistyössä Oulun kanssa vietynä nimenomaan meille myös jossain määrin esiteltiin.

Haluan todeta, että sivistysvaliokunta on aikonut — ja tulee sen tekemään — perehtyä huolellisesti eri näkökantoihin ja tulee tekemään oman mietintöehdotuksensa sen mukaisesti.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! On erittäin miellyttävää kuulla, että sivistysvaliokunta aikoo todella lakiesityksen asiaan perehtyä. Olisin toivonut sitä myös sivistysjaoston puheenjohtajalta ed.

Hokkaselta, joka äskettäin — en saanut silloin vastauspuheenvuoroa — sekoili pahasti ja koulutusohjelmissaan esitteli paperista teollisen muotoilun koulutusta perusteluksi, kun kysyin, mitä perusteluja hänellä on nimenomaan kuvaamataidon opettajankoulutuksen sijoittamiseksi Rovaniemelle. Teollinen muotoiluhan ei tule nyt vielä kysymykseen Lapissa ainakaan virkojen osalta. Se on kauas tulevaisuuteen sijoittuva koulutusala. Teollinen muotoilu ensi vuoden budjetin mukaan tulisi nimenomaan Oulun yliopistoon, ed. Hokkanen, eikä Lappiin. On aivan oikein, että teollinen muotoilu Ouluun vihdoin ja viimein tulee, mutta on valitettavaa se, että toinen osa tästä suunnitelmasta, juuri kuvaamataidon opettajien koulutus, jäi Ouluun tulematta.

Oulun yliopistolla on nyt, kuten totesin, hyvin monipuoliset resurssit, ja tietääkseni sillä olisi resurssit jopa aloittaa kuvaamataidon opettajien koulutus ilman uusia budjettivirkoja. Siitä syystä nimenomaan voimassa olevassa viimeisessä kts:ssä ensi vuoden budjettiin yliopisto ei ole esittänytkaan virkoja, koska se katsoo, että se olisi voinut aloittaa tämän koulutuksen jo nykyisin olevilla resursseilla.

Ed. Pulliainen hyvin seikkaperäisesti esitteli muita aineita, joita yliopistossa on, joiden yhteyteen kuvaamataidon opettajien koulutus erinomaisesti sopii. Haluan vielä korostaa nimenomaan tätä näkökulmaa. Siis kuvaamataidon opettajien koulutus täydentäisi Oulussa olevaa koulutusta entisestään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys n:o 169 laiksi opintotukilain 7 §:n muuttamisesta ja laiksi opintotukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys n:o 175 laiksi lapsiläisäin muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Eduskunta keskustelee tällä viikolla perusteellisesti lasten asiasta, ja siksi en kovin pitkään aikaa käytä lähetekeskustelussa olevan lapsilisälain käsittelyyn. Haluan lyhyesti käsitellä siitä paria asiaa ihan samoilla perusteilla kuin ed. Isohookana-Asunmaa Lapin korkeakouluasian yhteydessä esitti eli siinä toivossa, että nämä vaikuttaisivat eduskunnan käsittelyyn. Puhun myös siinä toivossa, että nämä sanat saavuttaisivat edes yhden hallituksen jäsenen siellä jossakin, kun ei salissa ministereitä näy.

Hallituksen esityksestä laiksi lapsilisälain muuttamisesta voi sanoa tutulla tavalla, että se on oikean suuntainen mutta riittämätön. Kun sanon näin, en tarkoita niinkään varsinaisia markkamääriä vaan eräitä erityistapauksia. Hyvin perusteltu on hallituksen esitys ryhtyä maksamaan monilapsisille perheille uutta lapsilisäerää perheen viidennestä ja kustakin seuraavasta lapsesta. Tämän esityksen taustahan on verouudistuksessa, jolla poistettiin valtionverotuksen huoltajavähennys. Se oli perheen lapsiluvun mukaan porrastettu vähennys eli sitä suurempi, mitä useampia huollettavia lapsia perheessä oli.

Huoltajavähennyksen poistaminen aiheutti käytettävissä olevien tulojen aleneman juuri suurissa perheissä. Tämä ei varmaankaan ollut hallituksenkaan tarkoitus, mutta asia tunnistettiin niin myöhään, ettei ollut enää realistisia mahdollisuuksia muuttaa tämän vuoden budjettiesitystä eduskunnassa. Nyt hallitus esittää 80 markan kuukausierää tuon aleneman peitoksi. Se varmaan monissa perheissä peittääkin verouudistuksen tekemän aukon mutta ei kaikissa. Siksi oikeudenmukaisempaa olisikin maksaa uusi erä jo neljännestä lapsesta lähtien. Erikoista hallituksen esityksessä on myös se, että verouudistus alkaa vaikuttaa 1.1.1990 mutta esimerkiksi esillä oleva kompensatio vasta 1.3.1990.

Hallituksen esityksen 1 §:n loppu jatkaa erään kummallisen ongelman olemassaoloa. Pykälässähän todetaan, että ”jatsettuna suoritettava lapsilisä ei vaikuta muiden lasten

lapsilisien määrään”. Arkitodellisuus on aivan toinen. Jatsettuna maksettava lapsilisä nimenomaan vaikuttaa alentavasti toisten lasten lapsilisiin. Tämä tapahtuu siten, että 16 vuotta täyttänyttä perheen nuorta, jolle jatkettua lapsilisää aletaan maksaa, ei otetaakaan enää huomioon lapsilisien porrastuksessa. Kun esimerkiksi viisilapsisen perheen vanhin lapsi täyttää 16 vuotta, hän siirtyykin toiseen lapsilisäryhmään ja perheen toiseksi vanhimmalle lapselle maksetaan tämän jälkeen ensimmäisestä lapsesta tuleva lapsilisä, joka on pienempi kuin se lisä, jota hän sai, kun hänet luokiteltiin perheen toiseksi lapseksi. Edelleen kolmanneksi vanhimmalle lapselle maksetaan toisesta lapsesta tuleva lapsilisä jne. Lopputulos on se, että perheen lapsilisätulo alenee, kun sen piti nousta.

Esimerkkiperheessä, jonka tietoisesti valitsin, jossa on viisi lasta, järjestelmä vaikuttaa edelleen sen, että kun nyt hallitus esittää uutta 80 markan lapsilisäerää viidennestä lapsesta ylöspäin, tämäkin uusi lapsilisäerä putoaa, koska nykyisin omaksutun käytännön mukaan ei viisilapsisessa perheessä, jossa vanhin on täyttänyt 16 vuotta, olekaan enää viittä lasta vaan neljä. Näin neljästä lapsesta ei esillä olevaa uutta maksuerää saada. Tämä ongelma voitaisiin poistaa hyvin yksinkertaisesti, kuten ed. Helle ym. keskustan ja SKDL:n yhteisessä aloitteessa ovat jo esittäneet, eli 1 §:ään lisättäisiin sana ”alentavasti”. Se voi olla tietysti hallituksellekin kirjaimellisesti alentavaa. Mutta kyseinen virke kuuluisi, että ”jatsettuna suoritettava lapsilisä ei vaikuta alentavasti muiden lasten lapsilisien määrään”.

Arvoisa puhemies! On jotenkin masentavaa, että hallitus ei ole jaksanut paneutua monilapsisten perheiden lapsilisäasioihin. Toivottavasti tulevat hallitukset ovat jo tulevat sosiaaliministerit tutustuvat myös ns. suurten perheiden elämään, tarpeisiin ja siihen, mihin nytkin esitettävät markkamäärät lasten ja lapsiperheiden elämässä riittävät.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Lapsiperheiden tukeminen tapahtuu oikeudenmukaisimmin ja yksinkertaisimmin lapsilisien avulla. Tämä on ollut devassa toimivien johdonmukainen linja jo vuosikymmenien ajan. Aivan viime vuosina kaikki puolueet ovat alkaneet tukea lapsilisien kehittämistä keskeisenä lapsiperheiden talou-

dellisena tukimuotona. Tästä voimme tietysti ilmaista tyytyväisyytemme, koska jos asiaa vähänkin tutkii, todella käy ilmi, että tämä on kaikista oikeudenmukaisin ja kaikista yksinkertaisin tapa tukea lapsiperheitä.

Deva on asettanut tavoitteeksi jo muutama vuosi sitten lapsilisien nostamisen 1 000 markkaan kuukaudessa lasta kohti vuoteen 1990 mennessä. Tämän mukaisesti nyt ehdotamme lapsilisälakia muutettavaksi. Keskimääräinen lasten aiheuttama kustannus on ollut 1 000 markkaa sosiaalihallituksen tekemien arvioiden mukaan jo vuonna 1986. Tosiasiassa, jos tätä pidetään tavoitteena, meidän 1 000 markan tavoitteeseemme tulisi jo tehdä inflaatiokorotukset.

Holkerin hallitus on toimintansa aikana korottanut lapsilisä 40—50 prosenttia lasten määrästä riippuen — siis tämän vuoden lokakuun alkuun mennessä. Ensi vuonna hallitus esittää 15 prosentin korotuksia vasta 1.10. lukien, alle kolmevuotiaiden lapsilisä ei korotettaisi lainkaan, niin kuin ei ole tapahtunut muutama vuoteen. Verouudistus on aiheuttanut verotuksen kiristymistä erityisesti monilapsisissa perheissä, kuten ed. Alaranta äsken selvitti. Tätä hallitus nyt yrittää korjata esittämällä 80 markan korotusta viidenestä ja kustakin seuraavasta lapsesta ensi vuoden maaliskuun alusta lukien. Tänä vuonna tapahtuvaa verotuksen kiristymistään se ei millään tavoin helpota.

Myös yksinhuoltajien ja elatusvelvollisten verotus on kiristynyt. Yksinhuoltajien verotuksen korjaamista jo tämän vuoden verotuksessa hallitus käyttää pelinappulana yrittäessään saada oppositiota hyväksymään pysyvästi tulo- ja varallisuusverolain, jossa lapsiperheiden etuja ei suinkaan ole turvattu, ja siksi me emme voi hallitusta siinä tukea.

Devan mielestä korotettua lapsilisää tulisi maksaa kaikilla alle kahdeksanvuotiaille lapsille. Nyt korotus on alle kolmevuotiaille 107 markkaa, ja me ehdotamme, että se olisi 150 markkaa alle kahdeksanvuotiaille. Olemme myös pohtineet monilapsisten perheiden asemaa ja päätyneet tässä vaiheessa esittämään korotettua maksua myös neljä- ja useampilapsisille perheille, eli myös heille tulisi jokaisesta lapsesta 150 markkaa tämän 1 000 markan päälle.

Lapsesta, joka on täyttänyt 16 mutta ei 17:ää vuotta, maksetaan nykyisin jatkettua lapsilisää, joka on aina ensimmäisestä lapses-

ta maksettavan lapsilisän suuruinen. Ed. Alaranta seikkaperäisesti selvitti ongelmaa, joka hallituksen esityksen kirjoittamistavassa on. On sanottava, että itsekin joka vuosi on uudestaan joutunut lukemaan tämän ja selvittämään erikseen, onko tämä ongelma nyt todella korjattu vai ei. Aina on sitten muistanut, että kun sanotaan, että jatkettu lapsilisä ei vaikuta muiden lasten lapsilisään, se aina tarkoittaa nimenomaan sitä, että se vaikuttaa pienentävästi muiden lasten lapsilisien määrään.

Kirjoitustapa on todella epäonnistunut niin kuin koko jatkettu lapsilisäjärjestelmä. Siksi, ed. Alaranta, meillä on vielä hieman yksinkertaisempi esitys kuin teillä. Kun te esitätte, että maksettaisiin jatkettua lapsilisää eikä se todellakaan vaikuttaisi muiden lasten lapsilisän määrään, me esitämme, että maksettaisiin kaikille alle 18-vuotiaille normaalia lapsilisää. Eikö tämä olisi yksinkertaisempi tie hoitaa tämä asia kuntoon? Siis me ehdotamme, että lapsilisän ikäraja myös korotettaisiin 18 vuoteen. Olemme myös sitä mieltä, että lapsilisät tulisi jo nyt sitoa indeksiin.

Vielä olemme pohtineet elatusvelvollisten asemaa. Nythän elatusvelvollisuusvähennys on poistettu ja elatusvelvollisilla varsinkin verotus on kiristynyt. Sosiaalivaliokunnalle on selvitetty, että Ruotsissa elatusvelvollisuusvähennystä ei ole poistettu, koska siellä on katsottu, että ei löydy mitään muuta keinoa, jolla elatusvelvollisten asemaa voitaisiin helpottaa. Elatusvelvollisethan maksavat elatusmaksuja ja tätä kautta osallistuvat lapsen kustannuksiin. Tänä päivänä yhä enemmän myös elatusvelvollinen puoliso pitää lasta tai lapsia luonaan ja tätä kautta tulee ylimääräisiä kustannuksia. Sosiaali- ja terveysministeriön taholta esitettiin, että jos maksettaisiin lapsilisää elatusvelvolliselle, se tarkoittaisi, että niinä kuukausina, jolloin lapsi on elatusvelvollisen luona, maksettaisiin hänelle, ja niinä kuukausina, jolloin lapsi on huoltajan luona, se maksettaisiin hänelle. Tämä on tietysti erittäin monimutkainen järjestelmä. Sellaista ei voida toteuttaa.

Tosiasiassa se, että lapsi huomattavan osan ajastaan viettää myös toisen vanhemman luona, merkitsee pysyviä lisäkustannuksia, esimerkiksi asumiskustannuksia, koska myös tälle lapselle täytyy olla tilaa kodissa, ja muutenkin niitä kustannuksia on ylimääräisiä, mitä ei nyt mistään korvata. Nimen-

omaan lasten aseman turvaamiseksi, josta huomenna puhumme enemmän, me aiomme tehdä ehdotuksen siitä, että myös elatusvelvollisille maksettaisiin korotettua lapsilisää 150 markkaa kuukaudessa ja että se olisi sidottu siihen, että elatusvelvollinen myös huolehtii elatusmaksuista. Tämä olisi varmasti lapsen edun mukaista nimenomaan siltä kannalta, että olisi mahdollista molempien vanhempien kanssa viettää aikaa ja molemmat vanhemmat todella osallistuisivat lapsen huoltoon.

Herra puhemies! Nämä ovat ehdotukset, jotka sisältyvät lakialoitteeseen, jonka devan eduskuntaryhmän puolesta aion jättää.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kun lapsilisälakia muutettiin joitakin aikoja sitten siten, että maahan tulevien pakolaisten lapsille alettiin myös maksaa lapsilisää, kristillisen liiton eduskuntaryhmä piti muutosta oikeana ja perusteltuna. Kun otamme maahan pakolaisia, meidän on huolehdittava myös siitä, että näiden lapset saavat saman kaltaiset etuudet kuin suomalaisetkin lapset.

Samassa yhteydessä olemme huomauttaneet siitä, että suomalaisia lapsia on ulkomailla. Näitä vanhempiensa työtehtävien vuoksi ulkomailla olevia lapsia ei kohdella samojen perusteitten mukaan. Eräille ulkomailla oleville lapsille maksetaan lapsilisää siten kuin Suomessakin oleville lapsille. Mutta on suuri määrä sellaisia lapsia, jotka ikänsä perusteella Suomessa asuvina olisivat oikeutetut lapsilisiin, mutta ollessaan ulkomailla vanhempiensa kanssa eivät ole lapsilisään oikeutettuja. Tällaisia lapsia on useita satoja esimerkiksi lähetystyöntekijöillä.

Olisin odottanut, että hallitus lapsilisälakia antaessaan olisi viimeinkin ottanut huomioon sen, että kaikkia suomalaisten vanhempien lapsia, ulkomailla olevia lapsia, olisi kohdeltu samojen periaatteitten mukaisesti ja maksettu lapsilisää kaikille samalla tavalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys n:o 183 laiksi asunto-olojen kehittämisrahastosta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää siitä valtiovarainvaliokunnan lausunto.

Keskustelu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asunto-olojen kehittämistä koskeva rahastointilaki on aivan oikean suuntainen ja hyvää tarkoittava laki. Mielestäni näin hyvän lain täytyy myös saada sellainen juridinen pohja, että sille löytyy maaperä, mistä se todella ponnistaa vastaisia vuosikymmeniä ajatellen.

Hallitus on todennut lain perusteluissa, että tämä on käsiteltävissä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Haluan lyhyesti tähän kohtaan puuttua. Hallitusmuodon 66 §:n 2 momentissa, johon hallituskin perusteluissaan viittaa, sanotaan näin: ”Onko jokin rahasto, joka ei ole tarkoitettu vuotuisia valtion tarpeita varten, jätettävä tulo- ja menoarvion ulkopuolelle, siitä on erikseen säädetty.” Kysymyksessä on asia, jota on syytä pohtia olletikin, kun meillä rahastojen määrä on kasvanut varsin mittavaksi. Meillä on tällä hetkellä budjetin ulkopuolisia rahastoja 12, ja ensi vuoden budjetin yhteydessä on tulossa kaksi lisää. On luonnollista, että eduskunnassa joudumme kysymään, mikä on eduskunnan asema, jos yhä enemmän on siirtymässä eduskunnalle annettua budjettivalta tämän talon ulkopuolelle.

Tätä asiaa on tutkittu vuosikymmenien saatossa varsin perusteellisesti. Eräät valtiosääntötutkijat ovat katsonneet, että äsken siteeraamani hallitusmuodon pykälä tarkoitti vain hallitusmuodon säätämisyvaiheessa olleiden rahastojen luvallisuutta, jolloin uudet rahastot olisi aina pitänyt perustaa perustuslain säätämisyjärjestyksessä annetulla lailla. Tämän jälkeen eduskunnassa on asiaan puuttuttu useampaan otteeseen. Perustuslakivaliokunta on tätä asiaa tutkinut viime vuosienkin aikana, ja mm. vuonna 1985 perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että valiokunnan mukaan jatkuvan, vuosittain toistuvan toiminnan rahoittaminen ulkopuolisesta rahastosta on mahdollista toteuttaa vain perustuslain säätämisyjärjestyksessä säädetyllä lailla. En pitemmältä selvitele ja käy läpi sitä, missä määrin eduskunta

on käynyt tämän tyyppisestä asiasta keskustelua. Joka tapauksessa vuosikymmenien varrella käyty keskustelu osoittaa, että eduskunta on ollut huolissaan oman valtansa kaventumisesta.

Mielestäni nyt käsiteltävänä olevassa laissa on sen suuntaisia elementtejä, jotka ovat antamassa oikeutusta puhua siihen suuntaan, että asia olisi syytä tarkemmin tutkia ja ei vain valtiovarainvaliokunnassa, vaan myös eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Huomautan vielä siitä, että meillä budjetointimenettely uusiutunut viime vuoden aikana voimaan tulleella tulo- ja menoarviota koskevalla lailla. Sen jälkeen emme ole käyneet eduskunnassa läpi, missä määrin rahastot mahdollisesti ovat kaventamassa eduskunnan budjettivaltaa.

Mainitsin, että meillä on 12 rahastoa. Yksittäin tarkasteltuna, kuten hallituskin on tarkastellut tätä lakiesitystä, voidaan toki perustella, että tämä ei ole kaventamassa eduskunnan budjettivaltaa. Mutta katsotaanpa, mikä on kokonaisuus. Nyt voimassa olevien 12 rahaston taseiden loppusumma oli viime vuoden lopussa jo runsaat 14 miljardia markkaa. Rahastojen menot olivat viime vuoden aikana lähes 5 miljardia markkaa ja tulot 5,1 miljardia markkaa tarkalleen lasketuna. Menot viime vuoden osalta olivat jo sitä suuruusluokkaa, että oli kysymyksessä noin 4 prosentin osuus tulo- ja menoarvion loppusummasta. Kun nyt olemme perustamassa lisää rahastoja ensi vuoden puolella ja tiedämme lakiesitysten perusteluista ja julkisuudessaakin olleista kirjoituksista, että nämä rahastot tulevat kasvamaan varsin voimakkaasti, on nähtävissä aivan lähivuosien aikana tilanne, jossa kaikkien rahastojen menot nousevat tuonne 10 prosenttiin tulo- ja menoarvion menoista. 10 prosentin suuruusluokan jo tulisi mielestäni puhuttaa tätä taloa.

Minä en moiti hallitusta siitä, että se tässä yksittäistapauksessa olisi jotain väärin esittämissä, mutta siinä suhteessa esitän pientä kritiikkiä, että sääätämisyjärjestysesitys on irrotettu siitä kokonaisuudesta, jonka rahastot muodostavat. Meidän tulee tämän tyyppisiä asioita tarkastella kokonaisuutta vasten. Perusteluissa toki olisi ollut syytä mainita ja tulla esille, mitä rahastoja meillä on, mitkä ovat niiden taseet ja mitkä ovat vuotuiset menot, vuotuiset tulot jne. Tämä käsitykseni

mukaan olisi antamassa sen suuntaista kuvaa, että ilman muuta olisi vedettävissä johtopäätös, että tämän asian eduskuntakäsittely kokonaisuudessaan nyt kahdenkin lain osalta olisi johtamassa lausunnon pyytämiseen perustuslakivaliokunnalta.

Oman lukunsa muodostaa se, että jossakin tulisi myös pystyä tarkastelemaan, ovatko kaikki tällä hetkellä voimassa olevat rahastot tarpeellisia. Missä määrin niitä olisi mahdollista lakkauttaa. Mikäli me emme tähän viidakkoon kokonaisuutena puutu, olemme pian siinä tilanteessa, että tässä talossa ei paljon voida budjetista päättää. Osa, runsaat 10 prosenttia, menee rahastoihin, osa lakisääteisiin menoihin, suuri osa eli 64 prosenttia ensi vuoden budjetista menee jo ns. siirtomenoihin. Muistan muutaman vuoden takaa ajan, jolloin tämä luku oli 46 prosenttia budjetin loppusummasta, siis siirtomenojen osuus. Tässä talossa pidettiin suurta haloota siitä, että eduskunnan budjettivaltaa on näin ja näin paljon siirtymässä eduskunnan ulkopuolelle. Mutta nyt kun se on 64 prosenttia, pidetään asiaa vähän itsestäänselvyytenä.

Rahastojen osalta on kokonaisuutena käymässä vähän samalla tavalla. Olen tähän asiaan siis puuttumassa nyt siltä pohjalta, että meidän on syytä eduskunnassa tarkastella, mikä on rahastojen vaikutus kokonaisuutena. En ole vastustamassa tätä todella hyvää rahastoesitystä, mutta olen kyllä vaatimassa omalta osaltani, että asia tutkitaan mahdollisimman tarkoin. Jos tämä talo ei nimittäin kanna huolta eduskunnan budjetivallasta, ei sitä kanna kyllä mikään muukaan järjestelmä tässä yhteiskunnassa.

Toivon, herra puhemies, että nämä sanat, joita olen tästä asiasta esittänyt, vaikuttaisivat siihen, että me kaikki kansanedustajat ja ennen muuta eduskunnan johto olisimme toimimassa siihen suuntaan, että toinen lakivaliokunta oma-aloitteisesti pyytäisi tästä asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon. Mielestäni lausunnon pyytämislle löytyy perusteita.

Ed. Laine: Herra puhemies! Totean aluksi, että ed. Mattila mielestäni käsitteli kyllä hyvin tärkeästä näkökulmasta esillä olevaa asiaa. Esimerkiksi me kommunistit olemme yleensä suhtautuneet erittäin kriittisesti ja jopa vastustaneet budjetin ulkopuo-

listen rahastojen muodostamista. Olemme usein viitanneet myös siihen, että inflaatio niitä rahastoja nakertaa. Tämä koskee yhtä hyvin valtion kuin kunnallishallinnon piirissä toimivia rahastoja.

Nyt esillä olevasta asiasta on kuitenkin todettava, että me devan kansanedustajat suhtaudumme myönteisesti itse hallituksen ideaan asuntotuotannon rahoittamisen vuoksi, koska asuntotuotannon rahoittamisongelma on muodostunut suureksi mm. siitä johtuen, että hallitus on siirtänyt vastuuta muille tahoille, pankeille. Pankkien valta asuntopolitiikassa on lisääntynyt.

Me haluaisimme kuitenkin hallituksen esitystä kehittää siihen suuntaan, että asuntorahastosta kehitetään valtion asuntopankki, joka voisi ottaa vastaan myös yleisötalletuksia ja laskea liikkeelle asunto-obligaatioita. Näin voitaisiin saada lisää rahaa asuntojen rakentamisen rahoittamiseen. Toivon, että valiokunta asian tarkemmassa käsittelyssä ottaa huomioon myös tämän devan eduskuntaryhmän esittämän näkökannan.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Sen lisäksi, mitä ed. Laine edellä totesi, olisin halunnut tämän asian lähete keskustelun yhteydessä kiinnittää huomiota pariin seikkaan, jotka asuntorahaston perustamiseen ja yleensä asuntopolitiikan suuntaan liittyvät. Nyt hän asuntorahaston perustamisesta on haluttu etukäteen julkisuudessa tehdä käännökoh-ta suomalaisessa asuntopolitiikassa, joka merkitsisi sitä, että nimenomaan vuokra-asuntopulan poistamiseen voitaisiin ottaa merkittäviä askeleita.

Tämä asuntopoliittinen tilanne, johon vastauksena hallitus nyt mm. tämän lain eduskunnalle esittelee, on erittäin vaikea. Me elämme asuntokriisissä melkein millä tavoin tahansa mitaten. Meillä on erittäin vähän yhteiskunnallista sääntelyä enää jäljellä asuntopolitiikassa. Tässä suhteessa Suomi eroaa muista Pohjoismaista ja myös muista markkinatalousmaista. Tuskin mistään löytyy niin vähäistä vuokra-asuntojen osuutta kuin meiltä, puhumattakaan yhteiskunnan lainoittamien vuokra-asuntojen osuudesta.

Äskettäin tarkastettiin Ruotsissa Martti Nivan väitöskirja, jossa hän vertailee asuntopolitiikkaa Ruotsissa ja Suomessa. Karkeistaen hän väitöskirjassaan tulee siihen tulokseen, että Ruotsin asuntopolitiikkaa lei-

maa yhteiskunnallinen sääntely, Suomessa vapaa keinottelu. Tässä karkeistuksessa, joka on kyllä oma tässä tekemäni, varmasti osutaan aika lailla oikeaan. Meillä yhteiskunnan rooli on todella asuntopolitiikassa viime vuosien, jopa vuosikymmenien kuluessa supistunut. Vuosina 1975—76 oli vuokra-asuntotuotanto huippulukemissaan. Sen jälkeen on järjestelmällisesti vuodesta toiseen tultu valtion lainoittamien vuokra-asuntojen lukumäärässä alaspäin ja myös asuntobudjettien osuus valtion budjeteista on vuodesta toiseen supistunut. Tällä on ollut hyvin näkyvät seurausvaikutukset vuokra-asuntojonojen ja yleensä asuntopulan pahenemisena, asuntojen hintojen ryöstäytymisenä käsistä jne.

Tähän tilanteeseen on välttämätöntä puuttua, ja mielestäni puuttuminen voi tapahtua ainoastaan siten, että yhteiskunta ottaa toisenlaisen otteen. Markkinavoimiin asuntopolitiikassa ovat tämä hallitus ja sen edeltäjätkin halunneet uskoa. Mutta mielestäni tosiasiat, se, missä nyt olemme, missä tilanteessa elämme, osoittaa sen, että tällä uskolla ei ole pohjaa. Asuntosektorilla eivät markkinavoimat voi ongelmia ratkaista, vaan tarvitaan todella yhteiskunnan määrätietoista asuntopolitiikkaa. Tarvitaan lisää resursseja vuokra-asuntotuotantoon, sen määrän tuntuva nostamista, jotta sen avulla pystyttäisiin vaikuttamaan asuntotarjonnan kokonaisuuteen ja myös asuntojen hintoihin. Tarvitaan luonnollisesti myös muita toimenpiteitä niin maapolitiikan kuin asuntorakentamisen ja asuntosektorin koko valvonnan suhteen.

Asuntorahasto on hyvä idea, ajatus siitä, että voitaisiin aravajärjestelmän jäykkyuden sijasta saada aikaan joustavamman toimintamallin antava rahoitusvaihtoehto, jotta voitaisiin saada aikaan myös ratkaisu, jossa voitaisiin päästä yhteiskunnalliseen kokonaisrahoitukseen asuntojen tuottamisessa. Näissä kahdessa asiassa asuntorahastomalli sellaisena, kuin se meille on nyt esitetty, ottaa askelia myönteiseen suuntaan. Valtion rahoituksen osuus vuokra-asuntojen kokonaisrahoituksesta tulisi kasvamaan, ja jonkin verran lisää rahaa tähän tarkoitukseen ollaan asuntorahaston kautta osoittamassa. Tosin taso, jolla määrärahoissa liikutaan, on vielä perin vaatimaton verrattuna niihin tarpeisiin, mitä on olemassa.

Kuitenkin sen lisäksi, mitä rahaston kehittämisen suhteen ed. Laine esitti, tähän sisäl-

tyy eräs erittäinkin suuri puute, nimittäin se, että ilmeisesti kokoomuksen painostuksesta sosialidemokraatit hallituksessa rahastolakia säädettäessä ovat antaneet periksi siinä, että siirryttäisiin aravaomistusasuntojen lainoittamisesta korkotukijärjestelmään. Mielestäni tämä on asuntopolitiikan kokonaisuuden kannalta erittäin huono ja valitettava suunta. Tämän rahaston perustamiseenhan liittyy ajatus, että ainoastaan ensi vuonna enää lainoitettaisiin aravaomistusasuntoja valtion toimesta ja tämän jälkeen sitten valtio maksaisi vain korkotukea pankkien myöntämille asuntolainoille omistusasumisen kyseessä ol-
len.

Toinen lakivaliokunta, jolle asuntoasioita suurelta osalta eduskunnassa kuuluu, oli maakuntakierroksella syksyn alkaessa Pohjois-Savossa tutustumassa asunto-oloihin. Jokaisessa kaupungissa ja kunnassa, jossa olimme, oltiin tästä asiasta erittäin huolestuneita. Asuntoasioista vastaavat virkamiehet toinen toisensa jälkeen totesivat valiokunnalle, että tällaista ratkaisua, omistusravajärjestelmän romuttamista, ei missään tapauksessa pitäisi tehdä. Se on yksi keskeinen asuntopolitiikan sääntelyn väline. Jos omistusravat katoavat, tulkoonkin sen tilalle pankkien pääasiassa hallitsema korkotukijärjestelmä, joudutaan helposti siihen, että tällä ratkaisulla ei suinkaan vaikuteta siihen suuntaan, mihin pitäisi, eli omistusasuntojen hintoja alentavasti, vaan päinvastaiseen suuntaan, pankkien valta kasvaa. Toisaalta ilmeisesti monet niistä, joiden olisi mahdollista hankkia omistusrava, valtion lainoittama omistusasunto, sen jälkeen, kun tällaiset asunnot markkinoilta vähitellen poistuvat, tulevat lisäämään vuokra-asuntojonoissa olevien ruokakuntien määrää. Tavallaan on myös hölmöläisen peiton jatkamisesta kysymys, leikataan yhdestä päästä, ommellaan toiseen päähän ja uskotaan, että tällä asiat selkiävät.

Meidän mielestämme kehitettävän asuntopankin pitäisi monipuolisesti rahoittaa erilaista asuntotuotantoa, niin vuokra-asuntoja kuin omistusasuntojakin ja edelleen kuntien suorittamaa asuntojen hankkimista vanhasta asuntokannasta. Toivomme, että valiokunta asian valmistelussa myös nämä näkökohdat ottaa huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

19) Hallituksen esitys n:o 157 laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustalakivaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta kuuluu siihen maapakettisarjaan, josta kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja vielä viikko sitten ilmoitti, että sellaista maapakettia ei ole olemassakaan.

Asuntojen hinnannousun estämisen verukkeella on nykyhallitus valmistellut melko mittavan maapoliittisen lainsäädännön uudistamisen. Etuosto-oikeuslain ja rakennuslain muutosesitykset ovat jo eduskunnassa ja lunastuslain muutosesitys on lähdössä laki- ja talousvaliokuntaan. Ihmetellä täytyy sitä, että näillä kaikilla lainmuutoksilla pyritään lisäämään kuntien valtaa pakkolunastusten toteuttamiseksi maan hankinnassa, kun kunnat eivät ole tähänkään saakka käyttäneet hyväkseen riittävästi nykyistä lainsäädäntöä. Tulee aivan väistämättä mieleen ajatusrakennelma, että uudistustyön takana on aivan muu tarkoitusperä kuin asuntopoliittiset päämäärät. (Ed. Zyskovicz: Sosialismi!)

Perustelujen mukaan rakennuslain sekä lunastuslain muutokset tähtäävät raakamaan hintojen alentamiseen, minkä osuus asuntojen kokonaishinnasta on vain 1—2 prosenttia. Kun ei ole tiedossa, millä muilla keinoin hallitus aikoo vaikuttaa rakentajien, kiinteistönvälittäjien ym. voittoihin ja rakennuskustannuksiin asuntojen hintojen alentamiseksi, kohdistuvat uudet pakkotoimet olemattomaan osaan tavoitteen saavuttamiskeinoista.

Yleinen tarve ei voi vaatia pakkokeinojen laajentamista asuntojen hinnoissa toisarvoisiin tekijöihin. Lunastuslain muutos merkitsee sitä, että maan arvonnousu leikataan jo yleiskaavan laatimis- ja muuttamispäätöksellä lukien, kun valtiolle, kunnalle tai kuntainliitolle lunastetaan maata yhdyskuntarakentamista varten alueelta, jolla on vahvistettu yleiskaava. Asutuskeskuksella tarkoitetaan kuntakeskusta tai muuta siihen rinnastettavaa tiivistä asutusta sekä aluetta, joka tarvitaan tämän kaltaisen alueen laajentamista tai muodostamista varten. Säännös on erittäin epätarkka. Se mahdollistaa arvoneleikkurin käytön aivan uusilla alueilla, joilla asutusta ei aiemmin ole ollut.

Täyttääkö hallituksen esitys siten täyden korvauksen vaatimuksen? Käyvän hintatason mukainen korvaus on täysi korvaus. Seitsemän vuoden takainen hinta, jossa maan arvonnousu on leikattu keskeisiltä osiltaan kyseiseltä ajalta, ei ole täysi korvaus. Nykyisin voidaan leikata vain asema- ja rakennuskaava-alueella laadittavan kaavan tuoma maan arvonnousu. Tutkimusten mukaan suurin osa suomalaisista haluaa kuitenkin asua omakoti- ja rivitaloissa. Yleinen arvostus pientalotontteja kohtaan nostaa maan arvoa. Aiemmin on hyväksytty se, että vain kaavoituksesta aiheutuva hinnan nousu leikataan. Nyt halutaan leikata myös muu arvonnousu. Tämä lisää omaisuuteen puuttumisen syvyyttä. (Ed. Laine: Se on oikein!)

Nykyisin arvoneleikkaus kohdistuu vain asema- ja rakennuskaava-alueisiin, mikä lunastuslakia säädettäessä aiemmin katsottiin suhteellisen pieneksi alueeksi ja vain vähäistä omistajajoukkoa koskevaksi. Nyt pakkolunastus leikkaussäännöksineen laajenee vahvistetulle yleiskaava-alueelle. Näin lain soveltaminen tulee koskemaan entistä suurempia ihmismääriä, joten omaisuuteen puuttuminen tulee laajentumaan.

Korvauksen saamista vaikeuttaa vielä se, että yleiskaavoja meillä tehdään vuosikymmeniä. Pisimmät rakennuskiellot ovat olleet voimassa jopa 30 vuotta. Sen vuoksi kaavoituspäätöksen ja lunastuksen vireillepanon välinen aika voi olla niin pitkä, ettei asianomainen aktiivisena elinaikanaan pääse osalliseksi korvauksesta. Kun vielä seitsemän vuoden takaisilla hinnoilla ei kukaan voi hankkia samanlaista asuntoa samalta paikkakunnalta, merkitsee leikkaus selvää omai-

suuden osittaista ilmaisluovutusvelvollisuutta yhteiskunnalle.

Yleiskaava on jo tänään käytännössä yleinen maan käytön suunnitteluohje, joka täsmennetään asema- ja rakennuskaavassa. Kyseenalaista ja suorastaan pelottavaa oikeusturvan kannalta on, että kunnanvaltuusto voi siirtää arvoneleikkauksen käynnistävän päätöksen alimmalle kunnallishallinnon tasolle. Maanomistajan oikeusturva voidaan jättää siten myös virkamiesten käsiin.

Herra puhemies! Hallituksen esitys lunastuslain muutokseksi on vakava hyökkäys yksityistä omistusoikeutta vastaan ja vaarallinen ennakkotapaus, johon voidaan aina vedota. Erityisesti on syytä ihmetellä kokoomuksen vähättelevää ja hyväksyvää asennetta koko nyt käsitellyssä olevia maapakettilakeja kohtaan. Sopiikin kysyä, missä ovat ne kokoomuslaiset, suoraselkäiset maapaketin murtajat, jotka vielä 1970-luvun lopulla lunastuslakia säädettäessä pitivät arvoneleikkauksäännöstä asema- ja rakennuskaava-alueilla pitkälle menevänä omaisuuden suojan loukkauksena ja jota he perustuslakivaliokunnan eriävässä mielipiteessä terävästi arvostelivat. (Min. Louekoski: Hallituksen tukijoukko!) — Näin on! He ovat nyt innokkaasti ajamassa näitä lakeja ja näin murta-
massa perustuslain omaisuudelle antamaa suojaa. — On syytä muistaa, että vuonna 1984 keskusta esti maapakettilakien tulon eduskuntaan. On mielenkiintoista nyt nähdä, miten kokoomuslaiset käyttäytyvät tässä talossa, kun maapakettilakeja käsitellään.

Herra puhemies! Ehdottoman välttämättömä on, että lunastuslain muutos käsitellään tässä talossa perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Jos tästä säätämisyjärjestyksestä poiketaan, osoittaa se silloin, että eduskunnan enemmistö ei enää halua pitää yksityisomistusoikeutta arvossa. Oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen on kirjoittanut eräässä artikkelissaan sattuvasti: ”Omistusoikeuden merkitys ja arvostus vaihtelee erilaisissa yhteiskunnissa. Länsimainen markkinatalous, jonka tuotantokyky ja tehokkuus kollektiiviseen talouteen verrattuna alkaa näyttää yhä ylivoimaisemmalta, perustuu yksityiseen omistusoikeuteen, poliittiseen demokratiaan sekä elinkeinovapauteen. Monissa sosialistisissa maissa pyritään parhaillaan virallisesti-
kin käyttämään hyväksi ainakin joitakin markkinatalouden mekanismeja sekä tunnus-

tamaan yksilöiden laajempi yksityinen omistusoikeus.” Hallituksen virheellinen talous- ja rakennepolitiikka ja erityisesti aluepolitiikka ei korjaannu sillä, että maaomaisuutta aletaan tässä maassa yhteiskunnallistaa, mihin nämä hallituksen toimet ovat johtamassa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka ed. Vihriälän puheenvuorossa siltä osin kuin hän kosketteli esimerkiksi pienomistajien asiaa, voi olla hyvin paljon perusteita, niin en puolestani pidä tätä hallituksen esitystä sellaisena hyökkäyksenä omistamista vastaan kuin mitä ed. Vihriälä nyt kuvaili. Ehkä olisi hyvä ottaa huomioon myös Suomessa omistamisen erilaisuus, miten omistaminen jakaantuu. Esimerkiksi Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen viime joulukuussa julkistaman selvityksen mukaan, jos Suomen kansa jaetaan kahteen osaan, toinen puoli omistaa 97 prosenttia kaikesta bruttovarallisuudesta ja sen toisen yhtä suuren osan osuudeksi jää se vaivainen 3 prosenttia.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä ihmetteli kokoomuksen kantaa ja kysyi, missä se arvonneleikkausta vastustava kokoomus nyt on. Minä tekisin saman retorisen kysymyksen, miten tämä nykyinen keskusta on nyt yhtäkkiä herännyt 12 vuoden jälkeen asettumaan tällaista arvonneleikkausta vastaan, jota se oli luomassa silloin 1977 keväällä tähän maahan. Ei tämä hallitus ole sitä keksinyt, vain jossain määrin sitä nyt laajentamassa. Samaten ihmettelen puuttumatta nyt itse tähän puheenvuoroon ja lain sisältöön sitä, että keskustapuolue näkee pahana, että kuntien valtaa lisätään, kun olen kuullut keskustankin taholta niin kuin omankin puolueeni taholta puhuttavan vallan hajauttamisesta ja päätösvalan siirtämisestä lähemmäs päätettäviä kohteita. Näinhän tämä laki nyt tekee.

Väitetään, että säännös, joka määrittelee, missä tätä arvonneleikkausta voidaan toteuttaa, on epätarkka. Nimenomaan tämä on nyt tehty niin tarkaksi kuin se suinkin on minun ymmärtääkseni suomen kielellä mahdollista. Sääntämisenjärjestyksestä minusta tässä vaiheessa ei ole syytä ottaa ennakkokäsitystä tai määräystä, vaan on uskottava, että nykyinen perustuslakivaliokunta tekee tässä täysin

perustuslain määräyksiä tutkittuansa oikean päätöksen eikä poliittista päätöstä niin kuin ilmeisesti keskustapuolue teki 12 vuotta sitten säädettäessä todellista maapakettia, joka silloin oli eduskunnassa.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä totesi puheenvuorossaan, että raakamaan hinta asunnossa on noin 1—2 prosenttia. Tämä tieto lienee totta. Totta on myös se tieto, että kaavoitetun maan hinta asunnossa on jo noin neljännes. Varmaan monin paikoin nimenomaisesti siellä, missä maapulaa podetaan, tuo hinta voi olla neljännestä selvästi suurempikin.

Ymmärrän ed. Vihriälän puheenvuoron niin, että Suomen keskusta todella hyväksyy maalla tapahtuvan keinottelun sillä tavoin, että maksajana on suomalainen potentiaalinen asunnonhankkija. Minä haluaisinkin todella kysyä, mitkä ovat ne toimenpiteet, jotka Suomen keskusta on valmis hyväksymään, jotta maan hinta ei asuntorakentamisessa niin voimakkaasti asunnon hintaan vaikuttaisi. Tätä varmasti kysyy erityisesti jokainen nuori suomalainen, joka on valmis ja innokas hankkimaan asuntoa.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Perhon ja ed. Häkämiehen käyttämiin puheenvuoroihin haluan todeta vain, että kun ed. Perho kyseli, miksi keskusta on nyt vasta herännyt, vastaus on siinä, että ei tässä mitään jälkiheränneisyyttä ole tapahtunut. Tämä on johdonmukaista jatkoa sille toiminnalle, mitä vuonna 1984 hallituksessa keskusta suoritti, jolla tuolloin 1984 estettiin maapaketin tulo eduskuntakäsittelyyn. Nyt kokoomus on kyllä näyttänyt, mitä kokoomus vastavuoroisesti tässä asiassa tekee.

Mitä tulee arvonneleikkaukseen, niin tämä on olennainen laajennus, ed. Perho, olennainen laajennus arvonneleikkaukseen monellakin tavalla. Mikä on ongelmallista, hyvin epä-määräinen laajennus vielä, joka tulee johtamaan hyvin moninaisiin oikeusprosesseihin ennen kuin tiedetään, mikä tämän arvonneleikkauksen todellinen rajausta tulee olemaan. Onko se edes hyvää maapolitiikkaa? Auteaanko tätä kautta maapolitiikkaa, sitä varmasti monet kuntienkin ihmiset kyselevät.

Mikä olennaista, tällä lailla ei vaikuteta asuntojen hintaan. Tällä lailla ei millään

tavalla anneta varmuutta sille, että arvonneleikkaus, jota tässä laissa esitetään, tulee myöskin asuntojen hintoja laskevasti. Ei ole esitetty mitään tämän tyyppistä prosessia. Ja kun tämä laajennetaan alueelle, missä asuimaan hinta ei ole mikään ongelma, niin tätä varmasti monet myöskin syystä ihmettelevät. Keskusta on ollut valmis pääkaupunkiseudulla erityistoimiin ja on valmis myöskin muutamissa muissa kasvukeskuksissa, joissa tämä asia on ongelma. Mutta miksi laajentaa alueille, missä tämä ei ole ongelma. Kyseessä onkin hallituksen toimenpide, jolla pyritään asuntopoliittiset ongelmat lakaisemaan maton alle. Tämä ei asuntopoliittisia ongelmia valitettavasti ratkaise.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kietäväinen puheenvuorossaan ensin todisteli, että tämän kaltaiset maapoliittiset ratkaisut eivät vaikuta alentavasti asuntojen hintoihin. Sen jälkeen hän sanoi, että keskusta on tämän kaltaisiin ratkaisuihin ollut valmis pääkaupunkiseudulla ja eräillä muilla ongelma-alueilla. Jos nämä toimenpiteet eivät vaikuta myönteisesti asuntojen hintoihin, minkä vuoksi keskusta on niihin sitten valmis pääkaupunkiseudulla ja eräillä muilla ongelma-alueilla?

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin ensinnäkin, että mitä tulee keskustan nykyiseen eduskuntaryhmään ja siihen, mitä on ollut 70-luvulla, niin tässä on tietenkin aika suuri ero, täällä ovat edustajat vaihtuneet. Toisaalta mitä tulee maapoliittikkaan laajemmin, ei tällä lakiesityksellä ja tällä muutosesityksellä suinkaan panna tässä maassa todellisia maakeinnotelijoita eli gryndereitä kuriin. Jos näin tapahtuu, silloinhan asia olisi todella hyvin. Sen takia ja tästä näkökulmasta emme voi hyväksyä näin suurta arvonneleikkausta, joka koskettaa nimenomaan yksityistä maanomistajaa ja ennen kaikkea todennäköisesti myöskin omakotitonttien omistajia. Mitä tulee vallan siirtämiseen kuntiin, mihin edustaja Perho viittasi, toteaisin, että toki me sitä kannatamme. Mutta tässä todennäköisesti tulee käymään niin, että valta siirtyy lunastuspäätöksistä hyvin paljon kunnan virkamiehille ja valta luisuu todella pois niiltä, keille se kunnissa kuuluu.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Perhon ja ed. Häkämiehen lailla ihmettelen suunnattomasti ed. Vihriälän ja Suomen keskustan kantaa tässä asiassa lähinnä sen vuoksi, että kun keskustalla on hallussaan jopa yksinkertainen enemmistö hyvin suuressa määrässä kuntia ja jos se on niissä verovaroista maksanut ansiotonta arvonnousua suurmaanomistajille, niin miksi pitää sillä perusteella estää niitä kuntia hoitamasta aktiivisesti maapolitiikkaansa, jotka haluavat todella asuntojen hintojen alentamista.

Kiistämätön tosiseikka lain perustelussa näkyy, ja muut selvitykset osoittivat jo pääkaupunkiseudun lakia säädettyä, että tällä on suora vaikutus asuntojen hintoihin. Keskustapuolueen ei tarvitse hallitsemisessaan kunnissa lainkaan käyttää tämän lain tarjoamia mahdollisuuksia vaan todella uhrata verovaroja näiden suurkauppojen tekemiseen.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä kantaa huolta siitä, että tässä siirtyisi valtaa kunnan virkamiehille, sen sijaan hän kannattaa, että kuntien valta sinänsä kasvaisi. Se joka tämän esityksen perusteella voi siirtää valtaa kunnan virkamiehille, on kunnanvaltuusto, eikä edustaja Vihriälän toivomus kunnanvaltuuston vallan lisäämisestä toteutuu. Se on sitten kunnanvaltuuston vallankäytön muodon kysymys, jos kunnanvaltuusto haluaa käyttää valtaansa sillä tavalla, että delegoi sitä oman kuntansa virkamiehille.

Edelleen edustaja Kietäväinen totesi, että sinänsä ainakin hän olisi valmis hyväksymään tämän lain paitsi pääkaupunkiseudulle myöskin sellaisiin asutuskeskuksiin, joissa tarvetta on. Niinhän tässä laissa on kirjoitettu, tämä koskee asutuskeskusten aluetta. Silloin päädytään jälleen ed. Vihriälän käsitykseen siitä, että asutuskeskuksen kunnallinen päättäjät, kunnanvaltuusto, katsoo sitten, tarvitaanko vai ei.

Oikeusministeri Louekoski: Herra puhemies! Lähinnä keskustan edustajien puheita kuunnellessa nousee hämmästyks ja kysymys siitä, miksi tämä on niin kamalan vaarallinen esitys, kun se ei kuitenkaan vaikuta mihinkään. Toisaalta puhutaan suuresta arvonneleikkauksesta ja toisaalta sanotaan,

ettei se vaikuta asuntojen hintoihin. Minäkään en pidä tätä asiaa sen valtioneuvostossa esitelleenä jäsenenä kovin tähdellisenä erillisenä lakina, mutta yhdessä muitten maapoliittisten toimien kanssa tällä on tosiaan merkitystä tulevaisuudessa asuntojen hintakehitykseen ja ennen muuta siihen, että kunnat saavat kuntakeskuksista tarvittaessa pakkolunastetuksi asuntotuotantoon tarvittavaa tonttimaata. Ei tämä sen dramaattisempi asia ole.

Tämän lisäksi haluaisin korjata erään väärinkäsityksen, joka useampaan kertaan on jo tässä tullut esille. Olen ollut ymmärtävinäni, että ed. Vihriälä viittasi mm. siihen, että pieni tontinomistaja joutuu epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi, kun hänen tonttinsa lunastetaan. Saman lain 32 §:ssä, jota nyt ei ehdoteta muutettavaksi, säädetään, että sellaisissa tapauksissa, jossa omistaja käyttää maaomaisuutta pääasiallisesti asumiseensa taikka ammattinsa tai elinkeinonsa harjoittamiseen ja menettää lunastuksen kautta tällaisen omaisuuden, lunastusmääräyksistä riippumatta hänen on saatava sellainen korvaus, että hän voi vastaavan maa-alueen muualta hankkia. Ed. Laineikin kantoi huolta samasta asiasta. On muistettava, että nykyisessä laissa tämä on kunnossa, eikä sitä ehdoteta muutettavaksi.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin toteaisin ministeri Louekoskelle, ettei kukaan keskustalainen ole väittänyt, että tämä laki ei vaikuta mihinkään. Kyllä se vaikuttaa moiseen asiaan, mutta ei valitettavasti vaikuta asunnon hintoihin, mihin ministeri Louekoski väittää lakiesityksellään pyrkivänsä. Sehän tässä on perusongelma, ministeri Louekoski. Tässä ei ole mitään takuita siitä, että asuntojen hinnat tätä kautta laskisivat, ja tämä on meidän kritiikkimme keskeinen kohta.

Mitä tulee ed. Zyskowiczin ja monen muun kokoomuslaisen kommenttiin toteamuksestani, että keskusta on valmis erityistoimenpiteisiin pääkaupunkiseudulla ja muutamissa muissa kasvukeskuksissa, niin todellakin tästä on kysymys, mutta kysymys on samalla siitä, että puhuin kasvukeskuksista ja totesin erityistoimista. En sanonut, että tämän lain laajentamisella. Tämä laki sisältää epäkohtia, esimerkiksi juuri sen, että tällä ei taata maan hinnan arvon leikkauksen

vientiä asuntojen hintoihin. Tämä on eräs perusongelma. Me olemme valmiita neuvottelemaan paremmasta ratkaisusta.

Kaiken kaikkiaan keskustan taholta on ihmetelty ja minusta syystä sitä, että koko hallituksen maapolitiikka perustuu pakkotoimenpiteitten kehittämiseen. 99 prosenttia kuntien maanhankinnasta on vapaaehtoisten kauppojen kautta tapahtuvaa. Miksi hallitus ei näitä toimenpiteitä kehittele? Tämä on varmasti monen mielessä pyörivä ajatus. Vapaaehtoisten kauppojen kehittäminen olisi erittäin tärkeää. Haluamme nimenomaan korostaa, että keskusta ei ole puolustanut maanhinnalla keinottelijoita pääkaupunkiseudulla eikä tule jatkossakaan puolustamaan.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kari Häkämies totesi puheenvuorossaan, että keskusta on kannattamassa maalla tapahtuvaa keinottelua ja että ongelmana on kaavoitetun maan hinta. Nythän hallitus juuri on tekemässä lääkkeitä, joilla puututaan raakamaan hintaan. Jos ongelmana on kerran kaavoitetun maan hinta, niin eikö toimenpiteitä pitäisi kohdistaa nimenomaan sinne puolelle? Kaiken kaikkiaan minusta tässä on lähdetty liikkeelle ihan väärästä päästä, minkä ed. Häkämies puheenvuorossaan varsin selkeästi myönsi.

Arvoisa herra puhemies! Minusta tämä hallitus on jäämässä historiaan hyvin monen asian tiimoilta, mutta eräs ehkä historiallisimmista asioista on parhaillaan käsiteltävänä, nimenomaan tämä lunastusoikeuden laajentaminen ja siihen liittyvä arvonleikkaus. Aivan aluksi haluaisin todeta sen, että jo verouudistus minusta osaltaan kertoo tämän hallituksen linjasta. Yhteiskunnan ote kaikilla sektoreilla on vahvistumassa ja lisääntymässä. Jo se, että yhä laajempi osa tuloista siirrettiin verotuksen piiriin, kuvaa minusta yhteiskunnan otteen lisääntymistä. Ihan samanlaisesta yhteiskunnan otteen ja holhouksen lisääntymisestä on kyse tämän esityksen kohdalla, jota nyt ollaan käsittelemässä. Tähän liittyy sitten se minusta varsin valitettava päätös, jonka hallitus on tehnyt pakkolunastuspäätösten siirtämisestä yhden ministeriön päätettäväksi. Käytännössähän tällä myös siirretään pakkolunastuspäätösten teko yhden puolueen monopoliksi.

Pakkolunastus laajennetaan koskemaan vahvistettua yleiskaava-aluetta, kun tähän

saakka on kysymyksessä ollut joko raken-
nukaava taikka asemakaava. Aivan niin
kuin ed. Vihriälä puheenvuorossaan totesi,
tällä on tavattoman suuri ero. Forssan kau-
pungissa on tehty yleiskaavaa 20 viime vuot-
ta, eikä se vielä ole valmis. Arkkitehtikin
ilmeisesti sen takia hakeutui Tornioon vir-
kaan, kun ei löytynyt poliittista tahtoa tehdä
riittävästi ratkaisuja, ja edelleen yleiskaavaa
ollaan luonnostelemassa. (Eduskunnasta:
Huonoja luottamushenkilöitä!) — Saattaa
olla huonoja luottamushenkilöitä, koska me
emme ole siellä ainakaan enemmistönä.

Kunnan poliittiset voimasuhteet vaikutta-
vat, niin kuin on aivan oikein todettu, ja se,
mikä tässä on valitettavinta, maanomistajat
eri kunnissa poliittisista voimasuhteista joh-
tuen joutuvat eriarvoiseen asemaan. Sellai-
sessa kunnassa, jossa on ei-sosialistinen
enemmistö, monesti maanomistajat ovat tur-
vatummassa asemassa kuin vasemmistoe-
nemmistöisessä kunnassa. Toki tämä esitys,
jota kokoomus on hallituksen mukana to-
teuttamassa, saattaa tämänkin asian osaltaan
uuteen valoon.

Täällä on myös aivan oikein todettu se,
että maanomistajan oikeusturva jää yksityi-
sen viranhaltijan ratkaistavaksi, jos kunnassa
päädytään siihen, että päätösten teko näissä
kysymyksissä siirretäänkin lautakunnalle tai
jopa lautakunnan alaiselle viranhaltijalle.
(Ed. Perho: Päätös on valtuuston käsissä!) —
Päätös on tällöin valtuuston käsissä, niin
kuin ed. Perho totesi, mutta siinäkin asiassa
taas kunnan enemmistö, poliittiset voimasuh-
teet, hyvin merkittävästi vaikuttavat siihen,
mikä on maanomistajan oikeusturva. (Ed.
Järvenpää: Niinhän se on ollut tähän saak-
ka!)

Asuntojen hintatasoon tällä perusesityksel-
lä ei ole, niin kuin täällä on aivan oikein
myönnetty, vaikutusta kuin korkeintaan 1 tai
2 prosenttia. Kuitenkin hallituksen esityksen
perusteluissa todetaan, että kuntien maan-
hankinta on viime aikoina vakavasti vaikeu-
tunut, sijoittaminen raakamaahan on yleisty-
nyt ja maan hinta noussut huomattavasti
yleistä hintatasoa nopeammin. Kysymys on
siitä, että kuntien olisi pitänyt olla aikanaan
aktiivisia ja hankkia tarvittavaa raakamaata
eikä odottaa, että markkinavoimat nostavat
sen hinnan huomattavan korkeaksi. Minusta
pääkaupunkiseutu on siitä oiva esimerkki.

Toisekseen kaavoituksellahan kunta hyvin

merkittävästi ohjaa sitä, mihin asuntotuotan-
to, elinkeinotoiminta ja muu kunnassa sijoit-
tuu, (Min. Louekoski: Kepu on vastustanut
systemaattisesti!) ja samalla kaavoituksella
myös hyvin keskeisesti vaikutetaan siihen,
kehittykö kunnan keskustaajama vai kehiti-
tykö kunta tasapuolisesti. Erittäin merkittä-
västi on kaavoituksella vaikutettu myös sii-
hen, mihin ihmiset ovat rakentaneet. Kaa-
voittamalla asuntolainoitettavia tontteja vain
keskustaajamaan on päädytty siihen ratkai-
suun, mikä nyt Helsingin seudulla on tosi-
asia. Ihmisiä on täällä aivan liikaa. Suomessa
on raakamaata, on tilaa rakentaa, kun vain
ihmisillä olisi mahdollisuus itse tehdä pää-
töksiä eikä kunta olisi niin keskeisesti kaa-
voituksella ohjaamassa asuntotuotannon si-
joittumista.

Mielenkiinnolla jään odottamaan asian
käsitteilyä perustuslakivaliokunnassa säätä-
misjärjestyksen osalta. Tässä yhteydessä täy-
tyy muistuttaa mieleen se, että aikanaan, kun
soralakia säädettiin, kokoomuksen kansan-
edustaja Pelttari, joka tällä hetkellä ilmeisesti
on kaupunginjohtajana pohjoisessa, omalla
henkilökohtaisella kannanotollaan ratkaisi
sen, että siitä tuli tavallinen laki. Tästä
haluan nimenomaan muistuttaa kokoomuk-
sen eduskuntaryhmää, joka täällä on varsin
kiivaasti syyttänyt nimenomaan keskustaa
soralaista ja tehdyistä maapakettiratkaisuis-
ta. Kyllä nimenomaan kokoomuksen silloi-
nen edustaja perustuslakivaliokunnassa rat-
kaisi tarvittavan yhden äänen enemmistöllä
säättämisyjärjestyksen tavallisen lain säätämis-
järjestykseksi. (Ed. Pystynen: Antoi tukensa
kepulle!)

Arvoisa herra puhemies! Täytyy todella
vielä lopuksi ihmetellä sitä, mikä on ollut
kokoomuksen halu ja into, pelkkä hallituk-
sessa mukanaoloko mennä hyväksymään täl-
lainen esitys.

Uusi Suomi, joka lienee kohtalaisen lähellä
kokoomuksen kannattajakuntaa, kirjoitti ot-
sikolla Maanomistajallekin kuuluu oikeus-
turva 12.10. pääkirjoituksessaan mm. seuraa-
vaa: "Lainmuutoksen soveltamisala on esi-
tyksessä jätetty niin tulkinnanvaraiseksi, että
se uhkaa maanomistajan oikeusturvaa. Ar-
vonleikkaussäännöksen muutosta vastaan jo
etukäteen yhteistä kampanjaa tosin eri läh-
tökohdista käyneet maataloustuottajien ja
teollisuuden keskusliitot eivät osanneet kuvi-

tellakaan, miten löysästi lakiesityksessä lopulta määritellään arvonleikkaussäännöksen soveltamisala." Tällä nimenomaan haluan sanoa, että muutkin kuin keskustan eduskuntaryhmä epäilevät näitä säännösten epä-määräisyyksiä.

Mielestäni aivan uuteen valoon asia tulee, kun jatkan pääkirjoituksen lukemista: "Lisäksi ympäristöministeri Kaj Bärlund kiirehti itse tyrmäämään hallituksen puheet asunto- ja yhteiskuntarakentamisen tavoitteista. Julkaistussa kannanotossaan Bärlund laajensi pakkolunastusoikeuden ja maan arvonleikkauksen tarpeellisuuden koskemaan mm. matkailukeskusten ympäristön maa-alueita. Kun maapaketti on alun perin luvattu koh- tuuhintaisen asuntotuotannon turvaamiseksi, tämä tavoite on kannatettava. Mutta mitä tekemistä luonnon mystiikkaa tarjoavilla korpirakenteisilla matkailukeskuksilla on asuntotuotannon kanssa? Tähän olisi mielenkiintoista saada ministeri Bärlundilta vastaus. Sosialidemokraattien into puuttua reippaasti maanomistukseen näkyy myös lakiesityksen tekstissä ja perusteluissa."

Kaiken kaikkiaan, tehdessään nykyisen hallituksen hallitus sopimuksen kokoomus ei ole tiedostanut, mihin on itsensä sitonut. Saamieni tietojen mukaan tästä asiasta ollaan jopa tekemässä hallituksen piirissä hallituskysymystä, jolla veloitetaan hallituspuolueiden kaikki kansanedustajat toimimaan hallituksen antaman esityksen hyväksymisen puolesta. Mikäli asia todella on näin, se on tavattoman valitettavaa, koska ainakin toivon, että eduskunnan perustuslakivaliokunnassa sääätämisyjärjestyksen käsitte- ly tapahtuu vapaana hallituksen valvonnasta. Meidän tehtävänäme on siellä selvittää nimenomaan juridisista lähtökohdista lain sääätämisyjärjestys asiantuntijakuulemisella.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvois- sa puhemies! Ed. Anttila puhui sääätämisyjär- jestyksestä ja viittasi soralain käsittelyyn. En kovin halukkaasti tämän tapaista keskustelua täällä halua käydä, mutta muistutan ed. Anttilaa siitä, että silloin, kun arvonleikkaus- järjestelmää tuotiin siinä varhaisemmassa maapakettissa esille, niin aivan ilmeisesti poliittisista syistä keskustapuolue katsoi perustuslakivaliokunnassa yksimielisesti silloisen lain voitavan säätää tavallisessa sääätämisyjär- jestyksessä. Kokoomus oli silloin eri mieltä.

Se on aikamoinen ennakkokannanotto tähän perustuslakivaliokunnan käsittelyyn. Todella toivon, että perustuslakivaliokunta kuitenkin tässä yhteydessä hyvin perusteellisesti tähän asiaan paneutuu niin, että tämän tapaista jälkikeskustelua ei tarvitsisi käydä.

Omalta puoleltani en puheenvuoroja tästä asiasta enää kommentoi.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Muutama kommentti virheitä ja harhautuksia sisältäneeseen puheenvuoroon. Ympäristöministeriö tai -ministeri ei tee päätöksiä lunastuksesta, vaan kunta, ja Suomes- sa taitaa olla sellaisia kuntia, joissa on määränemistöstä yhdellä puolueella, ainoas- taan keskustajohtoisia, jos niitäkään. Nykyi- senkin lain mukaan maanomistajat ovat eriarvoisessa asemassa, jos niin halutaan katsoa. Tässä ei tapahdu mitään muutosta.

Siinä hallituksessa, joka toi soralain edus- kuntaan, oli keskustapuolue mukana käsit- täkseni. Mitä tulee tuohon viimeiseen oh- jeeseen siitä, miten perustuslakivaliokunnan tulisi asiassa käyttäytyä, totean, että vain keskustapuolueessa tietääkseni tehdään po- liittisia päätöksiä, jotka sitovat perustuslaki- valiokunnan jäseniä, kokoomuksessa ei.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttilan puheenvuoros- ta kävi selvästi ilmi, että keskusta haluaa tässä kysymyksessä siirtää keskustelun epäo- lennaiseen. Ei tämän lain oikeuksia tarvita maaseudulla eikä niitä itse asiassa tämän lain sisällön perusteella voida siellä edes käyttää.

Sen sijaan ed. Kietäväinen omassa puheen- vuorossaan aika nopeastikin esitti ihan jär- keviä mielipiteitä. Kuten hän sanoi, tätä lakia tarvitaan pääkaupunkiseudulla ja kas- vukeskuksilla, kun tällä lailla siellä on vai- kutusta maan hintaan. Toteaisin keskustan eduskuntaryhmälle, että lopettakaa nyt hy- vänen aika ihmisten pelottelu tällä asialla ja tulkaa sille kannalle, jolle ed. Kietäväinenkin nopeat harkinnan jälkeen tuli.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Myös minulle jäi epäselväk- si edustajien Kietäväisen ja Anttilan puheen- vuorojen jälkeen, missä suhteessa keskusta- puolue on eri mieltä. Ed. Kietäväinen todella täsmänsi vielä, että siellä, missä on kasvukes- kuksia, tämä lainsäädäntö on tarpeen. Jos

me katsomme tätä lakiehdotusta, niin sitä on tarkoitus soveltaa sellaisissa asutuskeskuksissa, joissa on uuden yhdyskuntarakentamisen tarvetta. Minkälainen on sellainen asumiskeskus, jossa on uutta rakentamistarvetta? Eikö se ole juuri tällainen kasvukeskus, johon ed. Kietäväinen olisi valmis tätä lakia soveltamaan? Ei kasvamaton keskus tarvitse maata.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Ollilalle sanoisin, että on erinomaisen hyvä, jos kokoomus ei ole tehnyt poliittista päätöstä siitä, että perustuslakivaliokunnassa tämä asia viedään yksinkertaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Se on hyvä asia, ja toivottavasti siellä myös ... (Ed. Niinistö: Ei tietenkään ole!) — Se on erittäin hyvä. Tässä keskustelussa on tähän saakka tullut jossakin vaiheessa hiukan semmoisiakin painotuksia.

Mutta varsinaisesti puheenvuoro, johon pyysin vastauspuheenvuoron, on ed. Häkämiehen puheenvuoro. Totean jälleen kerran sen, että vaadin erityistoimenpiteitä ja totesin, että keskusta oli aikanaan valmis pääkaupunkiseudulla erityistoimenpiteisiin. Me olemme valmiit myös erityistoimenpiteisiin pääkaupunkiseudun ulkopuolella niissä kasvukeskuksissa, valtakunnan osakeskuksissa, joissa on ongelmia. En puhunut, että tämä laki tulisi säätää koskemaan noita alueita. Totesin, että tässä laissa on paljon ongelmia, mm. se, että arvon leikkaus ei mene asuntojen hintoihin niitä laskevasti. Mitään vaakuksia tässä laissa ei ole olemassa.

Mutta totesin sen, että tarvitaan erityistoimenpiteitä, ja erityistoimenpiteistä keskusta on valmis keskustelemaan. Meillä on esityksiä. Jos ed. Järvenpää olisi ollut paikalla, kun tästä käytiin keskustelua, hän olisi niitä kuullut. Niitä ollaan valmiit kertomaan kyllä joko ed. Järvenpäälle erikseen tai sitten suuressa salissa, mutta vastauspuheenvuoron aikana valitettavasti en ole voinut muuta todeta, kuin että eräs peruspainutusongelma tässä on se, että hallitus askaroi pakkotoimenpiteitten kanssa. 99 prosenttia kuntien maanhankinnoista on vapaaehtoisia kauppoja. Keskusta haluaisi kehittää erityisesti tätä puolta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Ollila omassa

puheenvuorossaan totesi pakkolunastuspäätöksestä. Ilmeisesti ed. Ollila ei ihan tarkkaan tiedä tilannetta. Nimittäin tiedän aivan tarkkaan, että kun edellisen hallituksen aikana pakkolunastuspäätökseen vaadittiin koko hallituksen päätös, niin silloin pystyttiin mm. estämään se, että Torronsuon alueella ei toteutettu niitä pakkolunastuksia, jotka varmasti olisi toteutettu, jos päätös olisi ollut silloin ympäristöministeriön yksin tehtävissä.

Edelleen ed. Häkämiehelle toteaisin, kun edustaja hän sanoi, että tämän lain soveltusta ei ole ajateltu eikä tarkoitettukaan maaseudulle, että tämäkään asia ei ole niin yksiselitteinen. Professori Hyvönen on käynyt kokoomuksen eduskuntaryhmälle kertomassa, että tämä laki on kirjoitettu niin, että sen sisään mahtuu myös rantojen pakkolunastusmahdollisuus silloin, jos sille alueelle kunta päättää tehdä yleiskaavan. Silloin ollaan maaseudun kanssa aivan selkeästi tekemisissä.

Edelleen kommentti siitä, että keskusta tekee ryhmäpäätöksiä perustuslakivaliokunnan jäsenille. Näin minun eduskuntakauteni aikana ei ole koskaan tapahtunut ja tuskin tulee tapahtumaankaan. Keskustassa kunioitetaan sitä, että edustajat itse tällaisessa juridisessa valiokunnassa, mikä perustuslakivaliokunta nimenomaan on, itse tekevät päätökset. Tästä nimenomaisia esimerkkejä löytyy viime vaalikaudelta, kun käsiteltiin aikanaan koskiensuojelulakia. Siinäkään asiassa meidän käsiämme ei sidottu, ja valiokuntaryhmässä oli kahdenlaisia mielipiteitä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Häkämies vetosi keskustapuolueen edustajiin, että he lopettaisivat pelottelukampanjan. Kehottaisin häntä kääntymään ympäri ja esittämään saman vetoomuksen ryhmätoverilleen ed. Ollilalle, joka ilmeisesti aikoo myös osallistua tähän pelottelukampanjaan. Ainakin tämän käsitelyn olen saanut Maaseudun tulevaisuutta lukiessani ja saatuaani kutsun tilaisuuteen, jossa ed. Ollila tulee esiintymään.

Ed. Kokko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan kertoa erään käytännön esimerkin siitä, mikä meidän mielestämme tässä on kohtuutonta. Jos esimerkiksi ed. Ollilalla on maatila kirkonkylän vieressä,

välittömässä läheisyydessä ja tilasta merkitään osa yleiskaavaan tulevana asuntoalueena, arvon leikkaus alkaa, kun yleiskaava on hyväksytty. Vahvistustoimenpiteet vievät aikaa, mutta joka tapauksessa lunastus alkaa hyväksymisestä. Seitsemän vuoden kuluttua kunta lunastaa alueen ja se kaavoitetaan kerrostalotonteiksi ja luovutetaan kerrostalotontit rakennusliikkeiden rakennettavaksi. Luuletteko, että rakennusliike antaa yhtään halvemmalla näille kerrostalotonteille asuntoneliön sen takia, että alkuperäinen hinta on ollut kaupungille vain se maatalousmaan hinta, joka sillä oli seitsemän vuotta sitten, kun se merkittiin yleiskaavaan ja nyt lunastettiin?

Tämä on kohtuutonta alkuperäistä raakamaan omistajaa kohtaan. Voiton korjaa rakennusliike tai kunta tässä tapauksessa niistä kerrosneliöistä, jotka käytetään rakentamiseen. Tässä on mielestäni tämän lain muutoksen ydinkohta.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle huomautan, että se kritiikki, jota olen tätä lainsäädäntöä kohtaan esittänyt, on perustunut niihin kaavailuihin ja suunnitelmiin, jotka ovat olleet tämän lain valmisteluvaiheessa ja joihin kokoomus ja myös muut porvarilliset puolueet hallituksessa ovat vaikuttaneet.

Ed. Kokon puheenvuoroon vastaan kohta tulevassa puheenvuorossa.

Ed. Siitonen: Arvoisa puhemies! Ed. Anttila viittasi ns. soralain käsittelyyn ja mainitsi siinä yhteydessä mm. erään kokoomuslaisen entisen kansanedustajan. Täällä on myös monissa vastauspuheenvuoroissa viitattu noihin vuoden 1977 tapahtumiin. Ehkä siksi onkin paikallaan, että luen silloisen keskustalaisen maa- ja metsätalousministerin Virolaisen joitakin kommentteja. Otan neljä suoraa lainausta hänen puheestaan vuodelta 1977.

Ensimmäinen: "Siitä olemme kaikki olleet yhtä mieltä silloisessa hallituksessa ja olen havainnut myöskin eduskunnassa, että kaavoituksen aiheuttama arvon nousu on leikattava yhteiskunnalle, vaikka mitään muita arvon nousuja ei suomalaisessa yhteiskunnassa leikata. Valitettavasti hallitus ja poliittiset päättäjät ovat tässä aika ajoin myöhässä."

Toinen lainaus: "Ansioton arvon nousu on rakennusmaan kohdalta ja muun yhdyskuntarakentamisen välttämättömästi tarvittavan maan osalta leikattava."

Kolmas lainaus: "Tämänkin järjestelmän aikana pitää tuo suurin epäkohta korjata ja kaavan aiheuttama arvon nousu ottaa yhteiskunnalle. Se on tämän asian yhteydessä se kaikkein tärkein."

Neljäs lainaus: "Minä en näe mitään sosialisoinnin pelkoa tämän asian yhteydessä." — Näin siis tuolloinen maa- ja metsätalousministeri Virolainen.

Asuntopoliittikan tehostaminen on tämän hallituksen hallitusohjelman ja sen lisäpöytäkirjan tärkein painopistealue. Toimenpiteet maan hinnan nousun hillitsemiseksi ja kuntien maapolitiikan tehostamiseksi ovat nykyisessä tilanteessa välttämättömiä. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla valmistui koko joukko selvitystöitä vaikean asuntotilanteen ratkaisuvaihtoehtoiksi. Siitä olivat kaikki yhtä mieltä, että asuntojen ja asuntorakentamiseen tarvittavan maan hinta on kohtuuttoman korkea. Myös siitä oltiin yhtä mieltä, että tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä. Tämä oli hyvin poikkeuspoliittinen, yksimielinen mielipide. Kaikki olivat yksimielisesti tuolloin asunnon tarvitsijoiden puolella. Keskustakin esitti kaiken asuntomaan sosialisointia Kehä III:n sisäpuolella. Tämän kaltaiseen vaatimukseen kokoomus ei luonnollisesti voinut suostua.

Selvitystöiden pohjalta on hallitus antanut esityksiä, joilla käytännössä pyritään parantamaan kuntien mahdollisuutta maan käytön tehostamiseen asunto- ja yhdyskuntarakentamisessa. Heti liukeni asunnon tarvitsijoiden puolustajien joukosta yksi: keskusta kiirehti vastustamaan esityksiä, vaikka oli vaatinut maan sosialisointia. Heidän tavoitteensa ei onneksi kuitenkaan toteutunut, eikä siihen tuki pyrittykään.

Maapolitiittinen lainsäädäntö on etujen yhteen sovittamista. Vastakkain ovat asunnon tarvitsijoiden ja rakennusmaakeinottelijoiden etu. Pienemmän intressin on tässä väistytävä suuremman tieltä. Kohtuuhintaiset asunnot ovat suurempi arvo kuin keinotteluvoittojen turvaaminen. Tässä varmasti on vanha tuomarin ohje paikallaan pienemmän ja suuremman edun järjestyksestä.

Asuntopoliittisten vaikeuksien eräänä syy on se, että 80-luvun puolivälissä valtion

asuntolainoilla aloitettujen asuntojen määrä romahti. Vasta vuonna 1987 aravarakentaminen elpyi huomattavasti. Syynä hankkeiden lykkääntymiseen ja peruuntumiseen ovat olleet kaava- ja tonttiongelmien sekä hintojen voimakas nousu. Kasinotalouden lieveilmiönä alkoi myös keinottelu asuntojen ja maan hinnalla, jolloin asuntojen hinnat lähtivät jyrkkään nousuun. Olosuhteet ovat asunnon tarvitsijan kannalta lyhyessä ajassa muuttuneet todella vaikeiksi. Siksi on käytettävä kaikkia uusia keinoja.

Ongelmat ovat kaikkein vaikeimpia asutuskeskustoissa, ja siellä niihin tulee voida puuttua. Ed. Anttila, pääkaupunkiseudun asunnon tarvitsijalle ei riitä se toteamus, että täällä on liikaa ihmisiä. Kaikki täällä asutopulasta kärsivät ovat oikeutettuja asumiin.

Maan osuus asuntojen hinnasta vaihtelee alueellisesti. Raakamaan hinta on keskimäärin noin 2 prosenttia ja tonttien hinta noin 25 prosenttia asunnon hinnasta. Kaavoitusjärjestöksen muuttamisella korostetaan yleiskaavan merkitystä, jolloin sen merkitys asunnon hinnanmuodostukseen kasvaa. Yleiskaavaluonnoksen julkistaminen nostaa asuinrakentamiseen tarkoitettua maan hintaa, ja seuraukset ovat vahingolliset, jos raakamaan hinnan maaspekuloinnin vuoksi sallitaan edelleen nousta. On muistettava, että vielä raakamaalle ei voi rakentaa, rakentaminen tarvitsee aina alleen tonttimaan.

Tänään eduskunnalle esitellyn lunastuslain muutosesityksen ja muiden toimenpiteiden tarkoitus on parantaa kuntien mahdollisuuksia harjoittaa nykyistä tehokkaampaa asunto- ja yhdyskuntarakentamista asutuskeskusten alueella. Lain tarkoitus on antaa edellytyksiä asuntorakentamiselle ja estää keinottelu asuinrakentamiseen tarvittavalla maalla eikä estää maatalouden tai muuta elinkeinon harjoittamista. Se ei ole tämän lain tarkoitus, eikä tämän lain perusteella niin tule käymään. Tätä lainsäädäntöä tarvitaan nimenomaan asunnon tarvitsijoiden hätätilanteen vuoksi, ja heidän hyväkseen on nyt rohjetta- va toimia. Niinkutsuttu ansioton arvon leikkaus tehdään vain asutuskeskusten alueella. Asumiseen, maatalouteen ja muuhun elinkeinon harjoittamiseen käytetyn maan arvoa ei leikata.

Maalainsäädäntö on vain yksi keino valikoimassa. Muitakin keinoja on käytettävä

tehokkaasti, kuten kilpailun edistämistä rakennuslalla, rakennusaine- ja -tarviketeollisuudessa. Huoneenvuokralain tarkistamista, vuokrasääntelyn purkamista ja vuokratulojen verohuojennusmahdollisuutta ei myöskään pidä unohtaa.

Esimerkiksi Helsingissä oli vajaat 20 vuotta sitten vielä 100 000 vuokra-asuntoa. Niistä 10 000 oli kaupungin vuokra-asuntoja. Tällä hetkellä meillä on kaupungin vuokra-asuntojen määrä noussut 10 000:sta 36 000:een, mutta sen sijaan tuo 90 000 yksityisiä vuokra-asuntoja on pudonnut vajaaseen 30 000:een. Tämä mielestäni kyllä osoittaa sen, että myös huoneenvuokralain säätelyn lieventämisellä, tapahtukoon se nyt sitten alueittain, on kyllä paikkansa korjaamaan näitä epäkohtia.

Hallituksen esitys kaavoitusjärjestelmän nopeuttamiseksi on hyvä esimerkki kuntien maapoliittisten toimenpiteiden tehostamisesta. Esitykseen sisältyvä valitusoikeuden rajaus todellisiin asianosaisiin on myös oikean suuntainen ja kaavoitusta nopeuttava toimenpide. Tästäkin vielä lopuksi, arvoisa puhemies, ihan käytännön esimerkki. Helsingissä on valittajien valitusten alla noin vuoden tonttitarve. Tämä johtuu siitä, että kaikilla sellaisillakin, jotka eivät ole asianosaisia, on se mahdollisuus. Vuosaaren kaavasta esimerkiksi voi valittaa Lauttasaareen asuva.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Siitonen käytti esillä olevaa hallituksen esitystä perustellakseen puheenvuoronsa lopussa vuokraisäntien etujen huomioon ottamista huoneenvuokralain muutoksilla. Ilmeisesti hän halusi korostaa myös vuokrasääntelyn kokonaan lopettamista, jota hallitus suunnittelee. Tämän puheenvuoron osalta haluaisin todeta, että nimenomaan vuokra-asuntojen tarpeeseen, jota ed. Siitonen puheenvuoronsa lopussa korosti, nähden ratkaisevaa on maapoliittisten toimien ohella myös se, paljonko tämä hallitus ehdottaa ja suostuu budjettiin kirjaamaan vuokra-asuntojen tuotantoa varten.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Siitoselle totean, että olen hänen kanssaan yhdestä asiasta erittäin paljon samaa mieltä, nimittäin siitä, että nyt tarvitaan todella muitakin toimia asunto-ongelman ratkaisemiseksi. Tietysti

saattaa nyt käytävää keskustelua ja hallituksen asuntopolitiikkaa seurattessaan joutua kysymään itseltään sitä, missä ovat muut toimenpiteet. Niitä tähän mennessä ei nimittäin ole näkynyt. Päinvastoin hallitus romuttaa omistusravajärjestelmää, ei edistä rakennusalan kilpailua jne. Lista olisi loputon. Missä ovat nyt muut keinot? Niitä varmasti moni tässä keskustelussa kaipaava.

Kysymys pääkaupunkiseudun erityisongelmista. On valitettavaa, että ed. Siitonen joutui lähtemään kesken pois, mutta on syytä todeta, että pääkaupunkiseudun erityisongelmat maapolitiikan osalta ovat hyvin pitkälle siitä johtuvia, ettei täällä ole käytetty edes nykylainsäädännön keinoja. Olisi hyvin tärkeää, että nekin olisi otettu aikanaan käyttöön. Nyt jouduttiin paikkailemaan maapolitiikkaa pääkaupunkiseudun erityislainsäädännöllä. Hän väitti, että keskusta on aikanaan kannattanut yleensä kaavoituksen aiheuttaman arvon nousun leikkaamista; siiteeraus, johon hän viittasi, koski asema- ja rakennuskaava-alueella tapahtuvaa arvon leikkausta kaavoituksesta johtuen. Nyt tätä leikkausta laajennetaan ja syvennetään monella tavoin — tässä on kysymys aivan eri asioista. Mikä olennaista, leikkauksella ei todellakaan taata asuntojen hinnan laskua. Se on syytä muistaa.

Mitä tulee vuokra-asuntoihin, niiden tarjonnan lisäämiseen, hallituksen linja tässä on hyvin huono. Keskusta on esittänyt määräaikaista veronhuojennusjärjestelmää vuokratulojen osalta. Se toimisi paljon paremmin eikä aiheuttaisi vuokratason hinnan nousua kuten hallituksen esittämä säännöstelyn purku.

Ed. Ollila: Herra puhemies! Kokouksen lähtökohta oli ja on, että lunastusleikkuri voi tulla kysymykseen vain asutusköksissä, joissa on todellinen tarve saada kunnille rakennusmaata ohi keinottelijoiden, jotka ovat lainsäädännön tarpeen aiheuttaneet.

Kun eduskunta nyt alkaa kuulla asiantuntijoita, on hyvin keskeistä selvittää, onko pykälään tullut sanamuoto kyllin selkeä. Ellei, niin tekstiä muutettakoon. Sellaista lainsäädäntöä, joka antaa mahdollisuuden ranta-alueiden lunastamiseen, on ole hyväksymässä. Totean kuitenkin, että lain perusteluissa todetaan, että säännöstä ei sovelleta rantakaavoitetulla tai muutoin tavanomai-

seen loma-asutukseen käytettävillä ranta-alueilla eikä muilla taajaman ulkopuolisilla virkitysalueilla. (Ed. Anttila: Sovelletaanko yleiskaava-alueilla?) — Ei sovelleta. Kehotan ed. Anttilaa perehtymään meille jaettuun lakiesitykseen. Siellä on ihan selkeät tekstit tästä asiasta.

Vertaillaan nykyistä ja hallituksen lakiesitystä. Jos kunta haluaa lunastaa jonkin alueen, olkoon se, ed. Kokko, vaikkapa Ollilan tila, jos oletetaan, että se olisi lähellä kuntakeskusta ... (Välihuuto) — Kyllä se minullekin sopisi, jos hinnasta päästäisiin sopimukseen. — Nykyisen, voimassa olevan lain mukaan se on mahdollista, mikäli alueelle on päätetty laatia rakennuskaava. Tulevan lain mukaan se on mahdollista, mikäli alueelle on päätetty laatia yleiskaava. Jos kunta näin haluaa tehdä, se nykyisen, voimassa olevan lain mukaan päättää laatia, oliko se nyt puolelle maitani rakennuskaavan ja tekee lunastuspäätöksen. Uuden lain mukaan se voi päättää laatia yleiskaavan ja tekee lunastuspäätöksen.

Ei tässä ole kovin oleellista eroa, mutta ero tulee vastaan sitten siinä, että uuden lain mukaan kunta ei voi tehdä päätöstä siitä, että Ollilan maille laaditaan yleiskaava ja tehdään lunastuspäätös. Tämä johtuu siitä, että Ollilan maat eivät ole kuntakeskuksen vieressä. Voimassa olevan lain mukaan olisi mahdollista päättää laatia Ollilan maille tai monille vastaaville maille rakennuskaava ja ryhtyä lunastamaan niitä. Tällä tavoin uusi lakiesitys itse asiassa oleellisilta osin rajaa lunastusleikkurin käyttömahdollisuutta. (Ed. Kietäväinen: Päinvastoin se laajentaa sitä, ed. Ollila!) — En viitsi toistaa, mitä äsken sanoin, mutta voin toimittaa sen kirjallisena ed. Kietäväiselle, jos se alkaisi mennä perille.

On esitetty perusteltua kritiikkiä siitä, että laki ei edistä asuntotuotantoa. Nopeimmin kasvavilla alueilla sillä on toki merkitystä, mutta suurimmassa osassa maata sitä ei varmastikaan koskaan käytetä. Käytännössä osoittautui kuitenkin hyvin vaikeaksi rajata ne alueet, joilla laki on tarpeellinen, niin kuin on aina. Toivon ja uskon, että kunnissa riittää järkeä tämän asian harkitsemiseen.

Huolta on kannettu myös lunastushinnasta. Laissa on takuusäännös, jonka mukaan korvaus on määrättävä niin suureksi, että vastaavanlaisen oman asunnon tai toimeentulon tarjoavan omaisuuden hankkiminen

lunastetun tilalle on mahdollista. (Oikealta: 32 §:ssä!) — Se on 32 §:ssä, joka on voimassa olevassa laissa ja jää voimaan.

Mitä sitten tulee lain säätämisyjärjestykseen, totean, että sen käsittely on perustuslakivaliokunnan asia. Todellakin ainakin itse tulen siellä käyttämään pelkästään tervettä järkeäni asian ratkaisussa, eivätkä minua sido mitkään muut määräykset.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Ollilan puheenvuoro, jossa häneltä itseltäänkin lipsahti hänen puhuessaan kirjoitetun puheen ulkopuolelta, että hänkään ei luota hallituksen lakiesitykseen. Näin se on, ed. Ollila. Jos rehellisiä ollaan, ei siihen todellakaan voi luottaa.

Mutta ensinnäkin, kun ed. Ollila totesi, että raja-alue selkeyttää tilannetta nykyisestäään, tapahtuu juuri päinvastoin. Minä en lue tätä asiaa, koska uskon, että ed. Ollilalla on lakiesitys. Viitataan sen perustelujen sivun 6 vasemmanpuoleisen palstan viimeiseen kappaleeseen, jossa hyvin sekavasti määritellään alue, jolla lain 31 §:ää voidaan soveltaa. Tämä sekavuus tulee vääjäämättä johtamaan siihen, että tarvitaan lukuisia oikeudenkäyntejä, ennen kuin saadaan tarkempi tieto, miten lakia tullaan soveltamaan. Varmasti moni ihmettelee, onko tämä sitten maapolitiikan edistämistä kunnille. Vastaus aika usean taholta varmasti on se, että ei.

Ihmettelen vain lopuksi, herra puhemies, ed. Ollilan innokkuutta pakkokeinojen lisäämiseen maapolitiikassa. Sitä tässä täytyy ihmetellä. Kunnat suorittavat 99 prosenttia maanhankinnasta vapaaehtoisin keinoin, ja olisi ollut tietysti hyvin mielenkiintoista ja kiinnostavaa kuulla, että ed. Ollilalta olisi edes yksi myönteinen sana tämän toiminnan kehittämiseen puheenvuorossaan irronnut, mutta ei irronnut.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Ollila puheenvuorossaan totesi omasta tilastaan: ”— — jos hinnasta päästäisiin sopimukseen”. Minusta tämä lause kuvastaa nimenomaan sitä oikeaa asennoitumista, joka hänellä maanomistajana on. Tätä taustaa vasten ihmettelenkin, miksi ed. Ollila ja kokoomus ovat tekemässä sellaista lainsäädäntöä, jota eivät hyväksy omalla kohdallaan. ”Jos hinnasta päästäisiin

sopimukseen” — eihän silloin sovita, kun otetaan lunastusleikkuripykälä käyttöön. Silloin maanomistaja on hyvin avuton.

Oikeusministeri Louekoski: Herra puhemies! Ed. Ollila tuli sanoneeksi lain totuuden: ”jos hinnasta päästäisiin sopimukseen”. Siitähän tässä on kysymys. Hallitus pyrkii esityksellä edistämään sen kaltaista maapolitiikkaa, jossa kunta saa valtuuden asutuskukuksessa, jolla tarkoitetaan kuntakeskusta tai siihen rinnastettavaa tiivistä asutusta, siinäkin tapauksessa, että hinnasta ei kaikissa tapauksissa sovita, huolehtia niiden asunon tarvitsijoiden eduista, joista kunta on velvollinen huolehtimaan.

Ed. Kietäväinen on kovasti puhunut siitä, että ei käytetä nykyisinkään niitä valtuuksia, joita on. Eipä käytetä, ed. Kietäväinen. Ei käytetä edes pääkaupunkiseudulla. Miksi ei käytetä, ed. Kietäväinen? Siitä syystä, että ed. Kietäväisen puoluetoverit täällä tekevät kaikkensa, että niitä ei voida käyttää.

Ed. Ollila: Herra puhemies! Toisin kuin ed. Kietäväinen olettaa, näkemykseni oli myös kirjoitetussa tekstissä. Suhtaudun hiukan kriittisesti kyseiseen tekstiin ja tulen seuraamaan sitä, mitä asiantuntijat sen sisällöstä sanovat. Totesin, että jos se on tulkinvarainen, mitä se ei kuitenkaan käsitäkseni kovin suuressa määrin ole, muutetakoon sitä silloin. Tämä on minusta aivan looginen kanta.

Totta kai olen vapaaehtoisten kauppojen kannalla ja toivon, että asiat etenevät siten. Mutta kun tässä on ollut ongelmia eräillä alueilla, ongelmia, jotka ovat sitten kasautuneet asunto-ongelmiksi ja asuntojen hinta-ongelmiksi, sen takia laki tänne nyt on tuotu. En ole kovin vakuuttunut siitä, kuten jo sanoin, miten tämä sitten todellisuudessa vaikuttaa. Toivoisin, että ympäristöministeriössä lähdetään mm. niitä keinoja, joita ed. Siitonen puheenvuorossaan toi julki, aika pikaisesti ajamaan.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Esillä olevaan lakiin on oikeastaan aika turha yrittää sekoittaa pääkaupunkiseudun asioita, koska niitä koskeva lainsäädäntö on tähän mennessä jo täällä aikaisemmin käsitelty. Itse asiassa, jos katsotaan tilastoja, voidaan huomata, että markkamääräisesti ainakin on

pääkaupunkiseudulla nimenomaisesti käytetty eniten etuosto- ja lunastuslain tarjoamia mahdollisuuksia tähän saakka. Tältäkään osin se kritiikki, jota ed. Kietäväinen esitti, ei osu paikalleen. Sitten vielä tietysti, jos lähdetään filosofoimaan eteenpäin, kaikkein eniten Suomen kaupungeista on omassa omistuksessa maa-alasta Helsingin kaupungilla, jossa on myös kaikkein korkeimmat maan hinnat ja jossa kaupunki myös veloittaa omistamastaan maasta suunnilleen markkina-arvon mukaista maan vuokraa, mistä voimme oppia, että itse asiassa kunnallinen maanomistus tuolla tavalla käytettynä ei suinkaan laske maan hintaa ja asumiskustannuksia vaan aiheuttaa nousua.

Lakiesitys todennäköisesti, jos se jonnekin erityisesti puree nimenomaan myönteisessä mielessä, kohdistuu sellaisiin asutuskeskuksiin, joiden laajentamiseen tarvitaan lisärakennusmaata eli lähinnä ilmeisesti maakuntakeskuksiin. Uskon, että on aika turha pelätä sitä, että joka ainoalla pienellä paikakunnalla Suomessa ryhdyttäisiin pakkolunastamaan ympäröiviä pelto- ja metsämaita. Itse asiassa lakiesitys on näiltä osin aika mitätön, ja siitä ei todellakaan pitäisi vaahdota niin paljon kuin julkisuudessa on tehty ilmeisesti aika paljon siksi, että siihen ei ole niin tarkkaan viitsitty tutustua.

Tässä yhteydessä kohdistan myös kritiikkiä ympäristöministeriöön koskien nykyisen lainsäädännön käyttämistä. Espoon kaupunginvaltuusto päätti tämän vuoden alussa erään kohtalaisen kokoisen ja kohtalaisen hintaisen maa-alueen pakkolunastamisesta. Kahdeksan kuukautta myöhemmin paperit ovat edelleenkin ympäristöministeriössä, ja mitään kummallista kiirettä ei näytä asiassa olevan siitä huolimatta, että hallitus ja ympäristöministeriö ovat vaatineet hyvinkin nopeita ja voimakkaita toimia pääkaupunkiseudun asuntotuotannossa ja kaavoituksessa. Vastaava toivomus täytyy esittää myös sitten hallitukselle itselleen niissä asioissa, jotka hallituksen omaan toimivaltaan kuuluvat.

Sellainen ikävä seuraus vaahtoamisesta saattaa olla, että maaseudulla sinänsä välttämätön yleiskaavoitus tulee näemmä ainakin keskustalaisten luottamushenkilöiden piirissä yhä epäsuositummaksi. Tämä on vahinko, sillä maankäyttöä kannattaa todella suunnitella, jotta kokonaisuus, joka toteutuu, on mahdollisimman järkevä.

Jo tähän asti keskustalainen nukkuminen siellä maaseudulla onnen ohitse on käytännössä mm. merkinnyt sitä, että sisävesien rannalla puutavarayhtiöt, metsäteollisuus ym. maanomistajat ovat viisaasti osanneet kaavoittaa omat rantansa rantapalstoiksi. Sen sijaan viljelijäväestön rannat eivät ole tulleet kaavoituksen piiriin, ja siinä vaiheessa kun ne tulevat, joudutaan huomaamaan, että itse asiassa kyllä järvien ja jokien rannoilla tarvitaan myös yleiseen käyttöön jäävää aluetta. Tämän käytännössä sitten kustantavat juuri viljelijäväestöön kuuluvat henkilöt. Tämä on nähdäkseni aika paljon ollut kiinni juuri siitä, että yleinen suunnittelun pelko on vallinnut näissä kunnissa.

Lisäksi ja lopuksi: Suomessa pidetään myös maatalousmaan hintaa aina silloin tällöin hiukan korkeana. Tämän tyyppinen lainsäädäntö todennäköisesti pudottaa sitä odotusarvoa, joka näyttää olevan suurten asutuskeskusten lähistöllä, kun kaikki maanviljelijät ja maanomistajat uskovat, että kaupunki laajenee juuri heidän suuntaansa, vaikka se tietysti ei voi laajentua kuin sillä tietyllä vauhdilla ja niillä tietyillä asukasmäärän lisäyksillä, jotka kulloinkin ovat mahdollisia ja jotka eivät missään tapauksessa kata koko sitä aluetta, jonne tämä odotusarvo on aiheuttanut maan hinnan nousua. Jos tämä laki siihen auttaa, se on tehtävänsä tehnyt, ja toivoisi kyllä, että myös keskustasta tulisi joitain rakentavia ehdotuksia esiin tuomieni epäkohtien korjaamiseksi.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Tässä salissa on monenlaisten ministereiden suusta kuultu monenlaista tekstiä, mutta kun oikeusministeri sanoo siihen tapaan, että pääkaupunkiseudulla keskusta on ollut jotenkin maapoliittisena esteenä riittävän asuntotuotannon täällä aikaan saamiseksi, se on kyllä aika kova väite.

Herra puhemies! Totean ministerille esimerkiksi sen, että tällä alueella tällä hetkellä on 6 000—7 000 asuntolainapäätöksen saanutta kohdetta, jotka eivät muista syistä ole lähteneet liikkeelle, syistä, jotka ovat yksinomaan ja vain näiden kuntien omaa syytä, joissa ei niitä maapoliittisia syitä, joihin ministeri viittaa, ole tuumankaan vertaa takana, tai jos on, pyydän, että ministeri kertoo, mitkä ne syyt ovat.

Kaiken lisäksi häneltä vei ed. Särkijärvi edellä vähän maata alta pois — maapolitiisella kuvakielellä asian ilmaistakseni — kun ed. Särkijärvi osoitti, että Helsingillä esimerkiksi tällä hetkellä on omaa maata (Ed. Kietäväinen. Huomattavat määrät!) — huomattavat määrät — jolle voitaisiin, jos muut edellytykset olisivat olemassa, kaavoittaa asuntotuotantoa rutkasti lisää. Samalla kun ed. Särkijärven puheenvuoro löi aika paljon korville sitä, mitä ministeri Louekoski edellä vastasi, samalla ed. Särkijärven puheenvuoro osoitti, että ei tämä lainsäädäntö paljon tosiasiassa paranna esimerkiksi pääkaupunkiseudun tilannetta, koska täällä jo esimerkiksi Helsingin kaupungissa on sitä maata olemassa. Muut ovat ne ongelmat, jotka ovat asuntotuotannon esteinä.

Oikeusministeri Louekoski: Herra puhemies! Ymmärrän hyvin, ettei tämä sali ole tarkoitettu pääkaupunkiseudun kunnallispolitiikan foorumiksi, mutta voin sen verran kertoa ed. Pekkariselle, että koko sen ajan, kun olen ollut mukana eri tehtävissä myös kunnallispolitiikassa pääkaupunkiseudulla, maapolitiikassa keskustapuolueen, onneksi hyvin pienenä pysynyt, edustus on ollut vastaan, kaikkea sellaista vastaan, missä on tarvittu rakentavia toimia, mm. asuntotuotannossa.

Itse lakiesityksen merkitystä ei tosiaankaan pidä erillisenä esityksenä liioitella. Toistan sen, mitä jo aikaisemmin sanoin. Sen sijaan siinä yhteydessä, johon se kuuluu, eli yhtenä maapolitiisena keinona sillä on pitemmän päälle varmaankin tärkeä merkitys. Tällä lailla ei puututa ranta-alueisiin. Professori Hyvönen on väärässä, jos hän tällaista tietoa levittää. Se lukee esityksessä itsessään. Tämä esitys rajaa nykyistä lunastusoikeutta asutuskeskuksiin, mutta tuo lunastusmahdollisuuden astetta aikaisemmin käytettäväksi. Siinä suhteessa esitys on pitemmälle menevä, että jo yleiskaavapäätöksen teko kunnassa laukaisee lunastusmahdollisuuden verrattuna nykyisin voimassa olevaan lainsäädäntöön, mutta entistä tarkemmin rajatulla, siis pienemmällä alueella. Tämä on toinen vertailukohta.

Mitään erikoista dramatiikkaa tähän ei sisälly. Toistan vielä senkin, että tämä antaa kunnille vain mahdollisuuden, ei pakkoa, käyttää näitä keinoja. Kunnat voivat va-

paahtoisin kaupun hankkia maata tarpeen mukaan, mutta jos niitä ei synny, tämä antaa lunastusmahdollisuuden. Kuntiin on syytä luottaa.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Ministeri Louekoski vielä väittää, että keskusta on täällä ollut jotenkin esteenä näiden ratkaisujen aikaansaamiseksi. Olisi kyllä ihan perusteltua, oikeastaan välttämätöntä, että ministeri vähän valottaisi, missä näin on tapahtunut käytännössä. Minä äsken osoitin jo, mikä tilanne täällä tällä hetkellä on. Oikeastaan ed. Särkijärvi osoitti sen, mikä on esimerkiksi Helsingin kaupungin maatilanne tällä hetkellä, ja minä kerroin, paljonko tänne on lainapäätöksiä tehty. Ja kun ne on tehty, silloin on täytynyt olla maapolitiisen puolen kunnossa.

Minä luulen, että keskustalaiset eivät ole olleet estämässä esimerkiksi niitten kaavojen syntymistä, jotka ovat periaatteessa kaava-puolen osalta mahdollistaneet nämä ratkaisut asuntohallituksessa. Kaiken kaikkienensa tuommoisen väitteen jälkeen olisi toivottavaa, että vähän tarkemmin perusteltaisiin väitteiden ytimiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää siitä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

perustuslakivaliokuntaan

20) Hallituksen esitys n:o 158 laiksi puoluelain 9 §:n muuttamisesta

toiseen lakivaliokuntaan

21) Hallituksen esitys n:o 160 laiksi lääninhallituslain muuttamisesta ja laiksi sukunimilain 18 §:n muuttamisesta

22) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi julkisen talouden tutkimuskeskuksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Kun lukee hallituksen esityksen perustelut, niistä ei mitenkään käy ilmi, mikä on varsinaisena syynä Taloudellisen suunnittelukeskuksen lakkauttamiseen. Sen sijaan voi sanoa, että hallituksen esityksen perustelut ovat erittäin vahvat sille näkökohdalle, että tällainen taloudellinen tutkimuskeskus tarvitaan, siis se asia kyllä perustellaan erittäin hyvin. Haluaisin kuitenkin todeta, että hallituksen esityksessä tarkoitettua tutkimuskeskuksen nimi mielestäni johtaa hieman harhaan tai, sanoisin, antaa tälle tutkimuskeskukselle hyvin kapean alan. Toivon valiokunnan vakavasti harkitsevan tutkimuskeskuksen nimen muutosta esimerkiksi siten, että se kuuluisi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Lopuksi haluaisin todeta, että kun tässä tapauksessa nyt Taloudellinen suunnittelukeskus ja valtiovarainministeriön asianomaisen sihteeristö on tarkoitus yhdistää, että tässä yhteydessä ehdottomasti turvataan pätevän henkilökunnan pysyminen valtion palveluksessa ja että nämä näkökohdat asiaa käytäntöön sovellettaessa otetaan vakavasti huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan

23) Hallituksen esitys n:o 166 laiksi ammatillisista opettajankoulutuslaitoksista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**24) Hallituksen esitys n:o 167 yleisten kirjastojen valtion hallintoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta****25) Hallituksen esitys n:o 168 laiksi valtion taidemuseosta ja laiksi valtion taidemuseosta annetun lain voimaannpanosta****26) Hallituksen esitys n:o 173 perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskeviksi laeiksi**

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että tämä asia jätetään pöydälle ensi torstaina pidettävään istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

talousvaliokuntaan

27) Hallituksen esitys n:o 174 laiksi lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

sosiaalivaliokuntaan

28) Hallituksen esitys n:o 176 laiksi äitiysavustuslain muuttamisesta

toiseen lakivaliokuntaan

29) Hallituksen esitys n:o 180 laiksi eräiden asuntolainojen lyhennysten ja korkojen lykkäämisen väliaikaisesta järjestämisestä

sosiaalivaliokuntaan

30) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 sosiaali- ja terveysministeriön eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 26)

valtiovarainvaliokuntaan

31) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 kauppa- ja teollisuusministeriön eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 27)

puolustusasiainvaliokuntaan

32) Asetus 29 päivältä syyskuuta 1989 puolustusvoimien eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 28)

perustuslakivaliokuntaan

33) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1988 (K n:o 10)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

34) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 (HE n:o 82)

35) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE n:o 85)

36) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 28 (HE n:o 94)

37) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50 (HE n:o 124)

38) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51 (HE n:o 138)

39) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52 (HE n:o 115)

40) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 20 (HE n:o 134)

41) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 21 (HE n:o 156)

42) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 22 (HE n:o 133)

43) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7 (A n:o 19)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.50.

Täysistunto lopetetaan kello 18.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola